

Kiimasjärvis fall
(Падение Кимас-озера)

av Gennadij Fisch (1932)

G. S. FISCH: »*Kiimasjärvis fall*« (1932). Översättning (2002–2006) av Erik Jonsson <generaldepoten@rambler.ru> efter Г. С. Фиш: «*Падение Кимас-озера*» på s. 13–114 i samlingsverket «*Избранные произведения в двух томах, том 1*» (»*Valda verk i två band, första bandet*«), Moskva 1976.

Denna översättning f.f.g. lagd på Världsväven år 2004 (två tusen fyra).

En annan översättning, som uppenbart är gjord efter en annan förlaga, har utkommit såsom pappersbok på förlaget Proletärkultur i Göteborg år 1974 med titeln »*Kiimasjärvis erövring*«. Pappersboken kan möjligen ännu beställas ifrån KPML(r):s boklager <boklagret@kpmlr.se>.

Denna översättning Copyright © 2004–2006 Erik Jonsson.

Förvaras åtkomligt.

Uppgifterna om författarens och översättarens namn får ej avlägsnas, utplånas eller eljest göras oläsliga.

Senast rättad och förbättrad 26 december 2006.

Tidigare versioner bör förstöras.

Hämta alltid senaste version före utskrift!

Denna text skall säkerligen bli föremål för ändringar såväl ifråga om dess språkliga utformning som innehållets överensstämmelse med den ryska förlagan.

Det kan som vanligt överhuvud ej utlovas, att texten fullkomligt troget återger ryska förlagans innehåll.

Denna version i filen kf76.pdf är anpassad till någon liten smula mer *skånsk* svenska än andra versioner av denna text.

Länkar till denna översättning samt ryska texten, andra texter av Gennadij Fisch m.m. finns på följande ställen:

<http://www.geocities.com/generaldepoten/vkt/index.html>

<http://gendep.nm.ru/generaldepoten.html>

<http://generaldepoten.bravepages.com/vkt/index.html>

Där är även länkar till en spaltvis motställning av den svenska pappersbokens text och den ryska texten:

http://www.geocities.com/generaldepoten/vkt/pk76ke74_koi8.html

http://generaldepoten.bravepages.com/vkt/pk76ke74_koi8.html

Före besök på dessa sidor bör man först *stänga av* stöd för javascript och kakor (»cookies«) samt om möjligt även göra *blockering* av popupfönster och flashgrafik verksam i vävläsaren. Det är därför lämpligt att använda en läsare, som kan blockera popup- och popunderfönster, t.ex. *Mozilla* eller *MozillaFirefox*, vilka kan hämtas ifrån

<http://www.mozilla.org/>

Handlingen i »*Kiimasjärvis fall*«/»*Kiimasjärvis erövring*« («*Падение Ки́мас-озера*») utspelar sig i Karelen i början av år 1922 — ungefär samtidigt som handlingen i romanen »*Vi kommer tillbaka...*« («*Мы вернемся, Суоми!*») av samme författare (om »*Fläskupproret*« — »*Läskikapina*«).

Översättarens förord.

Denna översättning.

Denna översättning är försedd med kommentarer i fotnoter, såsom åtminstone all *översatt* skönlitteratur borde vara. Noterna är översättarens, där inget annat anges. I noterna förekommer hänvisningar till olika tryckalster m.m., vilka är upptagna i litteraturförteckningen. Därvid begagnas det i textbehandlingssystemets (L^AT_EX) inbyggda förkortade skrivsättet med en kortbeteckning inom klammer, t.ex. [KE74], vilken även står före motsvarande post i litteraturförteckningen.

Litteraturförteckningen är icke författarens utan översättarens.

Översättningen är utförd efter texten i Valda verk (*Izbrannyje proizvedenija*) av Gennadij Fisch, första bandet, utgivna i Moskva 1976. Om översättningen emellanåt mer ordagrant följer förlagan, än vi vanligen håller för lämpligt att låta översättningar göra, så är det därför, att man med avseende på det sakliga innehållet bättre skall kunna jämföra denna översättning med den, vilken 1974 utkom såsom på papper tryckt bok under titeln »*Kiimasjärvis erövring*«. Ibland har vi t.ex. valt samma svenska uttryck och använt samma formuleringar som i den tryckta boken men ibland icke. Avsikten att göra texterna någorlunda jämförbara har icke fullkomligt avhållit oss ifrån ett stilistiskt skapande förhållningssätt gentemot förlagan men det har ändå bidragit till, att denna text skiljer sig en hel del i stilen vid jämförelse med vår översättning av samme författares roman »*Vi kommer tillbaka. . .*«. En annan omständighet, som har bidragit till denna skillnad, är förstås den, att Fisch har skrivit om Antikainens räd till Kiimasjärvi såsom vore historien berättad av en deltagare i denna marsch, varemot »*Vi kommer tillbaka. . .*« berättas av den allestädes närvarande och allvetande

författaren själv. Det, att historien berättas av en finsk rödgardist och rödarmist, som inte till vardags ägnar sig åt att skriva romaner, medför en viss större enkelhet, som vi här har försökt bevara. Stilen i denna text påminner därför kanske mer om stilen i vår översättning av Fisch' järnvägsroman »*Det tredje tåget*«, varest Fisch på motsvarande vis låter en finsk rödgardist och järnvägsarbetare berätta historien om en äventyrlig tågresa ifrån Finland till Sibirien och åter under den finska revolutionen år 1918.

Vad stilen i övrigt beträffar, så är det liksom i »*Det tredje tåget*« (men kanske i något lägre grad än i »*Det tredje tåget*«) fråga om en mer eller mindre skånsk svenska, vilket är helt och hållet avsiktligt. »Kanhända det retar en del, men i så fall är det deras eget fel.«¹

I noterna gör vi vissa jämförelser emellan denna text och texten i pappersboken »*Kiimasjärvis erövring*«. Emellertid är dessa jämförelser blott fläckvis täckande, så att de inte ger en fullständig bild av skillnaderna mellan de två versionerna utan skall betraktas såsom exempel på iögonfallande skillnader. En spaltvis motställning av den ryska texten gentemot den svenska pappersbokens text finns däremot i en PDF-fil för nerladdning ifrån samma sidor, varifrån denna text kan hämtas.

Något om skillnader emellan texterna.

Geografiska namn.

I den gamla svenska översättningen [KE74] står ortnamn och andra geografiska namn oftast på finska; i den ryska texten [GFIP1] står de tvärt om ofta på ryska i stället. Om förfinskningen av geografiska namn i [KE74] är ett verk av översättaren (vars namn ej är angivet), eller om Gennadij Fisch själv till bokens första ryska upplaga (1933) hade använt finska namn, vet vi inte. Däremot framgår av texten på s. 102, att berättaren är en finne, som ännu inte har lärt sig så mycket ryska; det kan således vara lämpligt att använda de finska ortnamnen ur [KE74] hellre än de ryska ur [GFIP1].

Det kan med denna skillnad i namn på byar, sjöar o.s.v. ibland vara svårt att veta, om det är samma platser, som avses — i synnerhet som

¹*Kanhända det retar en del...*: se texten till visan *Vi klarar oss nog ändå* av L. Dahlqvist.

en del av handlingen i övrigt skiljer sig åt emellan dessa två texter. Detta har föranlett en del sökande på kartor, i uppslagsböcker, ortnamnsförteckningar och artiklar på Världsväven samt i andra källor. Vi har sedan vanligen följt mönstret ifrån [KE74] och använt finska namn, när vi har kunnat hitta dem och förvissa oss om, att det är samma platser, som avses i bägge böckerna. I en del fall har vi fått välja ett av namnen i endera den ryska eller svenska texten, när vi inte säkert har kunnat avgöra, om namnen motsvarar varandra. När ryska och finska geografiska namn skiljer sig åt emellan texterna, är de åtminstone vid första omnämmandet i denna översättning bägge två angivna i en not, samt även senare, när man kan ana en mening bakom valet (ibland kallas t.ex. Finland för *Suomi* på finska i den ryska texten, ibland åter *Finljandija* på ryska).

I boken uppträdande gestalter.

I stort sett samma personer uppträder i 1976 års ryska text (förlagan för denna översättning) som i 1974 års svenska pappersbok. Dock märker man snart några skillnader: vissa handlingar och utsagor, vilka i den äldre texten tillskrives en viss *Heikkonen*, är i den nyare versionen överflyttade på *Toivo Antikainen*. Det ger intrycket, att man har velat göra Toivo Antikainen till en större hjälte i senare utgåvor. Man kan även tänka på, att Toivo Antikainen ännu då *Kiimasjärvis erövring* först utkom satt i fängelse i Finland; han frisläpptes och fick återvända till Sovjetunionen först efter kriget emot Finland 1939–1940. Det kan således också ha varit olämpligt att låta Toivo Antikainen i boken öppet stå för alltför många handlingar och uttalanden, även om han själv verkligen hade varit deras upphov. I så fall är det kanske den senare versionen, som bättre överensstämmer med verkligheten; det är dock ingenting, vi vet, utan blott kan gissa.

För övrigt förekommer några personer, vilka har olika namn i de olika utgåvorna, till exempel:

- Bokens berättande »jag« — *Matti* — heter *Matti Grön* eller *Matti Gren* i den ryska texten ifrån 1976 och är plutonchef (här på s. 3 och på s. 19 i den ryska pappersboken [GFIP1]). Det är han även i den svenska pappersboken 1974, men där heter han endast *Matti*

utan omnämnt släktnamn, och en annan plutonchef omtalas som *Grön* (s. 74 i svenska pappersboken [KE74]).

- Matti har en kamrat, som i den svenska pappersboken heter *Kalle* (s. 9) men i den ryska texten 1976 kallas *Armas* (s. 16 i [GFIP1], här s. 2).
- En viss rödarmist heter i den svenska pappersboken [KE74] *Pjotr Hrisanfow* men på s. 45 i den ryska texten ur [GFIP1] (här s. 45) däremot *Jukka Petrov*.

Handlingen.

Några avsnitt skiljer sig åt i fråga om handlingen. Det gäller t.ex. en insats emot de upproriske i Kronstadt 1921 och några kommentarer här och där, som har tillkommit eller tagits bort m.m. I den svenska pappersboken [KE74], vilken troligen bygger på en tidig rysk utgåva ifrån trettitalet, godkänner t.ex. befälet vid ett tillfälle aktiv dödshjälp med gift för att förkorta en till döds sårad rödarmists lidande. I [GFIP1] har detta avsnitt ändrats, så att befälet vägrar tillåta detta och rödarmisten kort därpå i alla fall dör av sina skador.

Dessa och andra skillnader upptäcker man lättast i den spaltvisa uppställning av texterna, vilken redan är gjord mellan ryska texten och den svenska pappersbokens text:

http://www.geocities.com/generaldepoten/vkt/pk76ke74_koi8.html
http://generaldepoten.bravepages.com/vkt/pk76ke74_koi8.html

En spaltvis motställning av denna översättning efter 1976 års ryska utgåva och den svenska pappersbokens text från 1935/1974 finns i PDF-filen *kf76ke74.pdf*, vilken kan hämtas genom länkar ifrån följande sidor:

<http://gendep.nm.ru/generaldepoten.html>
<http://www.geocities.com/generaldepoten/vkt/index2.html>
<http://generaldepoten.bravepages.com/vkt/index2.html>

Vår svenska översättning i ovannämnda motställning är för jämförelsens skull något för ordagrann ibland, och vi har för samma ändamål anslutit rätt nära till den äldre svenska översättningen för att

inte i onödan ge intryck av skillnader mellan innehållet i vår ryska förlaga och den äldre svenska översättningen, när sådana skillnader inte finns. I denna fil (kf76.pdf) skall vi emellertid förhålla oss friare till den språkliga utformningen, så att denna text efter någon bearbetning skall komma att avvika något ifråga om ordval och övrig språklig utformning ifrån motsvarande text i vänsterspalten på filen kf76ke74.pdf, som är gjord efter samma ryska förlaga.

Denna version är som ovan omtalats anpassad till någon liten smula mer *skånsk* svenska än andra versioner av denna text. Det skånska ligger därvid kanske främst i språklärans konstruktioner och något mindre i ordval. T.ex. brukas *där är* motsvarande *det finns*, formellt subjekt bildas inte enbart med *det* utan även med *där*, ibland förekommer *där* som relativpronomen motsvarande *som*, o.s.v. Den svaga adjektivböjningen har inte helt konsekvent en särskild maskulinform utan är utförd mer på känn i motsvarighet med bruket i samtida skånskt talspråk, som kanske är en smula vacklande häri. En del i sig riktiga böjningar kan i skrift te sig sökta vid substantiv, vars genus man måste slå upp i ordbok, för få veta, att de är maskuliner (t.ex. *snö* eller *gräns*), även om sådana böjningar kanske inte skulle ha låtit konstiga i tal. Det kan bero på ovanan. Vi har därför på en del ställen provat att läsa texten högt för att välja lämplig form. Ibland kan man vid högläsning tänka sig att uttala *e* även då, när *där* står ett *a*, såsom man ofta gör även vid feminina substantiv, t.ex. när man skriver *Anna* men uttalar *Anne*. Vilka substantiv, som är maskuliner i svenskan utan att beteckna levande varelser med naturligt kön, kan man annars utläsa ur sjätte upplagan av SAOL (1889) m.fl. ordböcker (det är förstås inte säkert, att genus enligt SAOL alltid överensstämmer med skånskt bruk). Uttalet bryr vi oss för det mesta annars inte om vid val av skrivsätt; så att här ibland står t.ex. *stöveln*, *gördeln* och *axeln*, om än dessa ord vanligen uttalas *stövelen*, *gördelen* samt *axelen* och mycket väl hade kunnat skrivas motsvarande. Att *också* uttalas *osså* föranleder här heller ingen förändring av stavningen liksom ej heller att *vatten* uttalas *vann* och liknande; vi är ju vana vid, att skillnaden emellan svenskans uttal och dess stavning är tämligen stor. Även en del skånska böjningar har vi här hanterat på motsvarande sätt som uttalet; om än *påg* (gosse) i pluralis heter *påga* (gossar) och inte *pågar*, så låter vi i motsvarande fall läsaren själv tänka sig ordet uttalas utan *r* på slutet, vilket är den riktiga skånska böjningen.

Denna text är nämligen inte särskilt avsedd som stöd för uttalet vid högläsning. Man kanske behöver skriva en särskild version, som bättre tjänar till förlaga för högläsning.

Delvis omigen: särskilt utmärkande för denna text — bortsett ifrån andra skillnader — är sammanfattningsvis följande skånska drag:

- Förekomst anges hellre med *där är* än *det finns*.
- Till relativpronomen motsvarande *som* brukas även *där* i överensstämmelse med skånskt bruk, som ännu var vanligt åtminstone bland äldre människor under vår barndom på 1950- och 1960-talen. Detta motsvarar danskans bruk av *der* i stället för *som*, när relativpronomet är subjekt i relativsatsen.
- Till formellt subjekt brukas i vår mer eller mindre skånska svenska ibland *där* men ibland *det*, varemot det uppsvenska bokmålet har formellt subjekt med *det* enbart.
- Ibland — särskilt vid efterliknande av talspråk i repliker — användes substantiv i bestämd form efter denne/denna/detta, t.ex. *denna kartan*, *denne gången*, såsom man vanligen gör i skånskt talspråk. Vi använder för övrigt inte *den här* och *det där* o.s.v. utan *denne*, *denna*, *detta* o.s.v. i denna textversion.
- I den svaga adjektivböjningen får adjektiven ibland särskild maskulinform vid maskulina substantiv, även om substantivet inte betecknar någon levande varelse med naturligt kön utan har rent grammatiskt genus maskulinum. Detta är inte alls konsekvent genomfört; ibland kan man vid högläsning tänka sig att uttala *e* även då, när där står ett *a* i denna text.
- *Vissa* verb bildar här ibland perfektum med presens av *vara* + perfekt particip i stället för presens av *hava* + supinum. Det förstnämnda är mindre vanligt i samtida svenskt bokmål men ännu rätt vanligt i skånsk svenska.
- I denna text sätter vi ut hjälpverben *har* och *hade* litet oftare i svensk bokmålstext. I såväl skönlitteratur som andra svenska texter är det annars vanligt, att hjälpverb faller bort. *Det är inte snyggt*, så det undviker vi.

- Enstaka skånska ord förekommer, som inte är vanliga i svenskt bokmål men passar bättre in här. Ordvalet är även för övrigt ibland anpassat till skånska uttryckssätt, även om orden också finns i svenskt bokmål också.
- Mer sällan — men dock ibland — är stavningen en liten smula anpassad till skånska uttalsvanor. En del stavningssätt, som skiljer denna version från övriga, är heller inte egna för skånsk svenska, utan man kan förvisso också se dem ibland i svensk bokmålstext: t.ex. *opp* i stället för *upp*

26 december 2006

E.J.

Anmärkning:

Detta förord kan komma att utökas senare.

Innehåll

Översättarens förord.	iii
Jag befaller:	xi
1 Skidlöpare sökes för riskabelt företag.	1
2 Vi beger oss till fronten.	5
3 Vi får vår kampuppgift.	12
4 Vi går över Maaselkä-åsen.	24
5 Möte med slaktarna.	36
6 Djupt inne i slaktarnas bakland.	47
7 Vi intar Repola. Jag går ut på spaning igen.	62
8 Vi rycker fram i skogar utan vägar i fiendens etappområde.	78
9 Kiimasjärvis fall.	91
10 Kamrat Leino stupar.	114
11 Tilläggskapitel. Armas' berättelse.	127

Jag befaller:

Sedan det har ankommit till stationen Maaselkä,² skall hela förbandet³ strax lasta ur och anträda marschen i riktning emot kyrkbyn Repola.⁴

Den uppgift, förbandet skall fullgöra, består i följande:

Överskrida linjen för krigshandlingarna och — sedan det är kommet in på av fienden besatt territorium — förinta alla fiendegrupper, vilka påträffas under förflyttningen. Sedan förbandet har klarlagt till vilka platser, fiendens ledande organ är förlagda, skall det rycka fram till dessa platser samt med alla tillgängliga medel och förfaranden likvidera angivna organ. Efter det, att kyrkbyn Repola är befriad ifrån fienden, skall förbandet rycka fram till Kiimasjärvi⁵ utan medgivande av uppehåll eller dröjsmål. Efter Kiimasjärvis intagande skall förbandet marschera till byn Tiksi⁶ för förenande med 88:e infanteriregementet.

Ett misslyckande för angreppet på kyrkbyn Repola får icke utgöra något hinder för förbandets fortsatta arbete. I detta fall måste kyrkbyn Repola övergivas, och förbandet på alla framkomliga vägar fortsätta framryckningen emot Kiimasjärvi.

²Kallas *Masseljgskaja* i [GFIP1] men *Maaselkän asema* i [SNM26].

³*Otrjad* översattes här med *förband* och inte *bataljon* såsom i [KE74]; det är här endast är fråga om en trupp på 200 man. Vanligen består en *bataljon* av 500–1000 man, åtminstone 300. Ordet *otrjad* betyder enligt ordböcker *trupp*, *tropp* eller *pluton*. I [KE74] översattes det än med *bataljon*, än med *kompani*, än med *pluton*, *avdelning* eller något annat. Just denna *otrjad* omtalas ibland i [GFIP1] såsom *bataljon*, men i vår översättning översattes själva ordet *otrjad* vanligen med *förband*, någon gång med *trupp*, *enhet* eller *styrka*.

⁴*Reboly* på ryska i [GFIP1] här och vid vidare omnämmanden.

⁵*Kimas-ozero* i [GFIP1] här och i fortsättningen.

⁶*Tiksja* i [GFIP1] heter enligt [SNM26] Tiksi.

Underrättelser beträffande läge och storlek för fiendens styrkor i Repola och Kiimasjärvi föreligger ej. Enligt antaganden befinner sig fiendens stab i en av dessa kyrkbyar. Alla förråd av förnödenheter, vapen och ammunition, vilka påträffas i fiendens etappområde, skall förintas. Om alla förbandets operationer liksom om befolkningens hållning gentemot Sovjetmakten skall förbandet underrätta mig med alla tillgängliga medel, så vitt möjligt dagligen.

Chefen för trupperna i Karelska området
A . S e d j a k i n

Kapitel 1

Skidlöpare sökes för riskabelt företag.

För militära studier var detta en härlig tid — tre månader i skolan och tre månaders praktik vid fronten.

På alla fält, där sablarna ven, i alla landsändar, där kulsprutorna knattrade — där var våra *kursanter*¹ med.

Själv hade jag retirerat till fots ifrån Helsingfors,² blivit sårad vid en skottväxling i närheten av Terijoki,³ kommit med sista tåget över gränsen till Sovjetrepubliken, kämpat för denna vid Tsaritsyn⁴ och vid Kurgan. Jag hade stått vid Karhumäki⁵ i 6:e finska regementet och i elevenheten⁶ hade jag varit med år 1921 och avskurit det upproriska Kronstadt ifrån Finland.

Därför blev ingen av oss förvånad, fastän inbördeskriget redan var till ända, när de en januarimorgon⁷ år 1922 i gryningen inför promenaden ställde opp oss i korridorerna på de långa kaserner, som tidigare hade tillhört kadettkåren.

¹*Kursant*: i Sovjetunionen kursdeltagare, elev vid befälsskola.

²*Helsinki* på finska i [GFIP1].

³Terijoki på finska i [GFIP1]; heter på ryska *Zelenogorsk*.

⁴*Tsaritsyn*: 1924–1961 Stalingrad, f.n. Volgograd.

⁵Kallas i [GFIP1] *Medvezjaja gora*.

⁶I [GFIP1] står *kursantskij otrjad* och i [KE74] står *en avdelning finska kursdeltagare*.

⁷Årtalet 1922 saknas i [KE74].

...⁸

„Det vore gott att komma till någon front igen!“ hann min gode vän Armas⁹ viska till mig. „Då skulle vi både få pryglade vite och få större ranson också.“

Men hans viskande blev avbrutet av ett skarpt kommando:

„Giv akt!“

Vi tystnade.

Skolans chef — kamrat Inno — och kommissarie Rovio var ovanligt högtidliga och kanske överdrivet allvarliga.

„Där behövs tvåhundra man, som är goda skidlöpare, till ett mycket riskabelt uppdrag.“

Vi var mer än trehundra, vi kunde nästan samtliga löpa på skidor och alla utan undantag längtade ivrigt efter ett riskfyllt uppdrag. Den äldste av oss var nätt och jämnt tjugefyra år gammal.

Vi ville gå med allihop och räckte opp händerna. När han såg en sådan enighet, så tackade kommissarien — kamrat Rovio — oss å tjäns- tens vägnar och sade, att skolläkaren skulle ta ut de tvåhundra man- nar, som behövdes för uppdraget.

Dagen förflöt med utbildning som vanligt.¹⁰

På kulsprutelektionen tog kompanichefen Toivo Antikainen isär nå- gra kulsprutor av olika system. Alla delarna blandade han och lade i en säck. Vi skulle med förbundna ögon plocka opp dessa detaljer och sätta ihop dem med ledning av känslan.

Jag var så oppfylld med det, som hade tilldragit sig på morgonen, så att jag förväxlade en del ifrån en »Maxim« med en del ifrån en »Lewis«. Men just då blev lyckligtvis jag och Armas kallade till läkaren.

Läkaren förklarade mig och Armas dugliga för marschen.¹¹

...¹²

Armas sov i kojen till höger om min, och den blåögde Leino till vän- ster. Vi tre var oskiljaktliga kamrater i sorg och glädje. Vi var födda i

⁸I [KE74] står här följande, vilket saknas i [GFIP1]: *I de lokaler, som av grundläggaren avsetts för utbildning av tsarofficerare, utbildades då kommandörer för Internationalens armé.*

⁹Armas heter i [KE74] *Kalle*.

¹⁰Denna mening och följande avsnitt om kulsprutelektionen saknas i [KE74].

¹¹Även denna mening saknas i [KE74].

¹²Här står följande i [KE74], vilket saknas i [GFIP1]: — *Kalle, sade jag, när jag höll på att göra i ordning min säng på kvällen.*

olika delar av vårt sköna, karga *Suomi*,¹³ vi hade alla marscherat omkring i det år aderton i Röda gardets led, såsom genom ett under hade vi förblivit vid liv, och om än vi tillsammans inte var mer än sjutti år, så hade vi fått se mer än hundraåriga gubbar.

Men, ta mig fan, vi var unga ändå, liksom vi är det än idag!

„Du Armas“, sade jag samma kväll, när jag höll på att göra kojn i ordning för att gå och lägga mig, „du är ju metallarbetare och har själv bekänt för mig tidigare, att du aldrig har provat på att gå på skidor.“

„Tyst med dig, Grön“, svarade Armas lugnt, mens han drog av sig stövlarna. „Jag vill slåss med de vite och jag tror, det gäller slaktarna denne gången;¹⁴ jag kan inte bli i skolan, när pågarna skall ut och slåss. Det kanske är tre gånger ändå, som jag har gått på skidor.“

Vi kunde inte ens föreställa oss den förestående färdens svårigheter. Armas' önskan förekom mig fullkomligt välgrundad, och för övrigt ville jag ju se honom vid sidan om mig i alla besvärliga lägen — vi hade genomlevat, genomtänkt och genomdiskuterat alltför mycket tillsammans.¹⁵ Genomdiskuterat — det gällde nog främst Armas. Utan att vara någon förebild i allt, så var Armas mycket talför. Han strödde helt enkelt omkring sig olika vitsar, anekdoter och berättelser om märkliga äventyr. Jag och han hade tillsammans genomlevat fyra år utan att skiljas åt; och jag kan inte påminna mig, att han någonsin hade upprepat sig. Men det var inte bara ifråga om historier, som han var uppfinningsrik. Hela tiden knåpade han med olika förbättringar på vapnen och med vardagliga ting. Ibland kunde han väcka en om natten och fråga: »Vad tror du om det eller detta?«

Nej, jag berättade inte för någon om Armas' lögn.

En minut senare sov Armas redan. Över benen hade han slängt soldatkappan. Under de åren var kasernerna inte oppvärmda, såsom de är nuförtiden.

¹³*Suomi* på finska i [GFIP1] bibehålles här och hädanefter; endast *Finljandija* översättes med Finland.

¹⁴I [GFIP1] användes det finska ordet *lahtari* (finskt öknamn på finska vitgardister), men det översättes här till *slaktare*. Fotnot i [GFIP1]: „L a h t a r i— i översättning till ryska betyder detta »slaktare«. Så kallade arbetarna i Finland och Karelen vitgardisterna (*Här och i fortsättning författarens anm.*).“

¹⁵Återstoden av detta stycke saknas i [KE74].

Kappan var av 1921–1922 års modell, så att säga efter de fornrysske streltsernas¹⁶ snitt med hallonröda ränder ifrån sida till sida över bröstet.

Detta skulle se mycket vackert ut på parader, men i strid blev det till en förträfflig måltavla för fientliga skyttar.

Leinos koj var tom; han hade vakt. Lång som han var, så var Leino med all rätt flygelman på högersidan, och kojens var för liten för honom; för att få plats i den måste Leino böja på benen. »Han slår knut på sig själv«, grinade pågarna åt honom.

¹⁶*Streltser*: bösseskyttar, namn på den stående hären i det moskovitiska tsardömet. Organiserades omkring år 1550. (Upplýsningin hämtad ur [NF].)

Kapitel 2

Vi beger oss till fronten.

Som vi sjöng!

Vi sjöng en sång ifrån år aderton — den finska barrikadsången. I trupptransportfinkan¹ var där riktigt varmt och gott.

Skidorna hade legat huller om buller — det hade inte varit lätt att välja ibland dem. En hel dag hade man hållit på med att köra in dem på vår gård ifrån alla garnisonens förband och förråd. Vi valde ut dem, som föll oss i smaken: långa, tunna, eleganta haapavesiskidor; murto-maaskidor för längdlopp; i par och omaka, med remsbindningar, med trådbindningar.

Aldrig i livet hade jag dittills sett så många skidor tillsammans på ett ställe. Hela dagen hade gått åt till att välja ut skidor. Vi böjde dem, tjärade dem och smorde in dem vid sprakande eldar.

Jag hade valt ut skidor till mig själv, till Leino och till Armas.

Leino hade haft vakt den dagen och det var först på kvällen, när vi redan stod oppställda, som han kom tillbaka och med andan i halsen anhöll av chefen om att få ställa in sig i ledet. Det var därför, som han hela vägen låg och sov så tungt i godsfinkan, så att inte ens vår sång kunde väcka honom.

Armas hade hela dagen hållit på med att rengöra mitt, Leinos och sitt eget gevär samt fullproppat våra ryggsäckar med de för färden ut-

¹I [GFIP1] står *teplusjka*, varmed menas en med kamin försedd täckt godsvagn, som kan användas till persontransporter även i kallt väder. I Sverige har förekommit sådana *godsfinkor* med särskild *truppvagnsinredning* för trupptransporter under namnen *truppvagn*, *trupptransportfinka* eller rätt och slätt *godsfinka* med *varmrums*; dessa benämningar skall även brukas här.

lämnade livsmedlen och andra sakerna, som är outhärliga vid vilken som helst längre förflyttning.

I vinternattens mörker rusade svarta barrskogar förbi.

Varmvattenberedarna på stationerna var inte i drift. Vi samlade snö i kokkärlen, drack ångande te och knaprade på socker i de oppvärmda godsfinckorna; och vi sjöng.

„Befälhavaren frågade mig“, berättar Armas, „om jag var frisk, och inspekterade munderingen men glömde bara fråga, om jag kunde gå på skidor. Jag sade förstås ingenting till honom.“

„Det var då lika gott, att du teg!“ svarar jag Armas.

Sedan blir vi avbrutna av sången.

...²

Trängande sig fram igenom snödrivorna, mens det strödde stora gnistor omkring sig, gick vårt tåg norrut.

Vi var på väg till Karelen. Ett år efter Kronstadt skulle vi på nytt få stridspraktik.

Efter hand tystnade sångerna. Jag kände mig inte sömrig.

»Du måste somna«, sade jag till mig själv, »man vet aldrig, om där blir tillfälle till att sova i morgon«.

Mens jag åhörde Leinos jämna andhämtning, erinrade jag mig, hur man hade följt oss till stationen; och vaggad av hjulens behagliga dunkande föll jag i sömn.³

Jag vaknade, när det nästan var morgon. Det var ännu mörkt.

Vi stod på något slags anhalt med spårförgrening.

Det mötande tåget var sammansatt av personvagnar, godsfinckor med varmrums och sjukvagnar. Det gick söderut.

Jag hoppade ut i det fria, tvättade mig hastigt med snö och begav mig åt sjukvagnarna. Jag hoppades finna bekanta för att fråga ut några ögonvittnen och jag tog inte fel.

I gryningens halvmörker i en vagn, som var svagt opplyst med ett flämtande ljus, låg de sårade och blandade stönanden med svärande. Där var någon, som kallade på mig:

²Här följer ett tämligen långt avsnitt i [KE74], vilket saknas i [GFIP1]. Det handlar om kursdeltagarnas insats emot de upproriske i Kronstadt föregående år, och om varför Matti inte vill ligga i den övre kogen i järnvägsvagnar.

³I [KE74] står i stället: *Och lyssnande till Leinos jämna andedrag, erinrade jag mig kamrat Kamenjevs väldiga, gråsprängda mustascher. Han hade placerat oss på tåget vid Nikolajevstationen. Vaggad av hjulen monotona dunkande jag in.*

„Matti! Är det du?“

Eftersom det var just jag — jag heter Matti Grön⁴ — så gick jag fram till den brits, varifrån detta svaga anrop hade avgivits.

„Förlåt, jag kan inte ta dig i näven; den är förfrusen.“

Blinkandet ifrån det ljus, som inte kunde förjaga skumrasket, hindrade mig ifrån att närmare betrakta den talandes ansikte. Det var med svårighet, jag kände igen honom.

Rauhalahti — min kamrat ifrån verkstaden i Helsingfors, min kamrat i Röda gardets terijokiförband,⁵ arbetare i Karelska arbetarkommunen — han låg framför mig utan att röra sig. Där var inte mycken glädje i vårt oväntade möte.

Rauhalahti berättade under den halvtimme, vårt tågsätt höll på anhalten, så många intressanta saker, som man annars inte får höra på år och dag.

„Hela saken, Matti, är den, att våra rödarmister inte känner till ortsförhållandena; varken dessa förbannade kärr, som aldrig fryser till, eller denna vilda väglöshet. Rödarmisterna kan inte gå på skidor, men slaktarna är utmärkta skidlöpare — de slinker utan vägar undan till baklandet, de löper över gränsen.

Redan i höstas så gick de en och en eller i grupper över gränsen, höll möten i skogarna, vid sjöarna, i fiskarnas badstugor, i skogvaktarstugor; de samlade ihop vapen; men hos oss i hela Karelen kunde vi längs hela den tusen verst långa, väglösa gränsen knappt räkna med ens tusen rödarmister, och det i små, spridda truppenheter.⁶

När »rörelsen« började — tänk dig bara: desse vite gömmer sig bak namnet »Kalevala«⁷ — i våra byar reste där omkring en gammal gråskäggad gubbe, en handlare ifrån Tunkua,⁸ som kallade sig för Väinämöinen och agiterade på en och samma gång för Karelens oavhängighet och för dess förenande med Finland.⁹

⁴*Gren* eller *Grön*; det kan se likadant ut i den ryska skriften.

⁵I [GFIP1] står *terijokskij otrjad* och i [KE74] står *terijokiavdelning*.

⁶I [GFIP1] står *otrjad* och i [KE74] står *kår*.

⁷Not i [GFIP1]: „K a l e v a l a“: finsk episk dikt, som är uppbyggd på folksånger — runor. I den talas om jordens och himmelens samt himlakropparnas och arbetsredskapens skapelse. Huvudhjälten är den legendariske Väinämöinen, som har skapat världen med sin sång. Där verkar även sagosmeden Ilmarinen, som har smitt en underbar trollkvarn — sampo — vilken är symbolen för folkets lycka.

⁸I [GFIP1]: *Tunguda*.

⁹Här står också följande i [KE74]: *Förbund med Slaktar-Finland!*

Ända ifrån »rörelsens« början så anslöt sig kulakerna och de välbärgade till desse slaktare. Vi kunde inte ens tillnärmelsevis föreställa oss upprorets omfattning (du vet, hur förbindelserna är här hos oss — en fågel skulle kunna bryta vingen av sig!), och när där började komma försenade underrättelser, och vi skickade telegram på telegram till centrum, så underskattade de lägets allvar och i sina förfrågningar förhöll de sig ironiskt till våra rapporter.

Sedan så började de skicka folk, som inte alls var förberedda på våra förhållanden.¹⁰

Jag förfrös mig vid Kokkosalmi.

...¹¹

I gryningen hade vi gått ut ifrån Kiestinki¹² mot Kokkosalmi, som slaktarna hade intagit.

Du kan föreställa dig det: allt som allt en endaste en framkomlig stig!

Vid tiotiden på morgonen var vi redan vid sjön — bara tolvhundra steg ifrån Kokkosalmi — och började sprida ut oss rätt framför ögonen på de vite.¹³ Vi höll på med att sprida ut oss i två timmar.

Klockan tolv ger befälhavaren¹⁴ ordern: »Till angrepp!«

Man skall lägga märke till, att de vite inte alls sköt eller ens gav något livstecken ifrån sig. Vi blev tvungna till att gå ungefär en verst över sjön, som var täckt med djup snö.

Bak om oss hade de asat fram en finkalibrig kanon. Under hela striden avlossade den inte mer än fyra skott eller så, och alla gångerna föll granaterna i klibbig, seg snö utan att explodera.

Så fort vi avvek ifrån stigen, så sjönk vi till midjan i tjock snö.

Det var mycket besvärligt att gå.

¹⁰Här står i stället i [KE74]: *Sedan började man att skicka ut truppförband, som var uttröttade efter kriget i Centralryssland och inte alls utrustade för våra förhållanden.*

¹¹Här står i [KE74] följande, som saknas i [GFIP1]: *Jag skulle hellre på nytt vara i fångenskap hos Mannerheim i Tammerfors, än att upprepa striden vid Kokkosalmi.*

¹²I [GFIP1] *Kiestiengi.*

¹³I [KE74] står i stället: *Våra grabbar, som inte var vana vid krigsförhållandena i Karelen, hade inte ordnat rekognosceringen ordentligt och vi började att övergå till skyttelinje mitt framför de vitas ögon.*

¹⁴*Befäl eller befälhavare* användes i denna översättning, när [GFIP1] har det ryska ordet *komandir* ensamt och utan att det framgår, precis vad för slags chef det är fråga om (t.ex. *komandir roty*, kompanichef). I [KE74] brukas i motsvarande fall *kommendör* för ensamt *komandir*.

För vart tionde–femtonde steg måste vi stanna och pusta ut.

På så sätt började vi bli rent utpumpade utan att ha tillryggalagt ens en fjärdedel av avståndet till byn.

När vi rörde på oss, så svettades vi av ansträngningen, men vid uppehållen började vi frysa.

Jag asade på en »Maxim«,¹⁵ och att förflytta sig med denna i den snön, det förstår du själv, det var inte särskilt roligt. Men det allra besvärligaste låg ännu framför oss.

När vi ryckte fram över isen, kände vi plötsligt vatten under fötterna. Så brukar det också vara här: vattnet tränger opp ovanför isen. Snart nådde det till knäna, och redan efter omkring fyrahundra steg ifrån fienden vadade hela vårt förband fram med smältvatten till midjan. Det var omöjligt att gå vidare.

Slaktarna, som var väl förtrogna med ortsförhållandena, hade uppenbarligen bara inväntat just detta. De öppnade helt lugnt målriktad gevärseld emot oss och bjöd oss på några plötsliga kulsprutesalvor.

Jag började göra i ordning min »Maxim«; men du förstår: hela dagen hade temperaturen legat under minus trettisju grader Celsius — vattnet i manteln var så tillfruset, så att kulsprutan var obrukbar.

Många av mannarna hade så stela fingrar, så det var svårt för dem att lägga fingrarna om gevärens avtryckare.

Jag slet geväret ur en rödarmists förfrusna nävar, och när befälhavaren kommenderade »Eld!«, så tryckte jag på avtryckaren, men — djävlar i helvetet! — utav hela vårt förband¹⁶ avlossades där bara sju–åtta skott — på hedersord, inte fler.

Mitt gevär vägrade skjuta; även de andres gevär var obrukbara. Förstår du, så här låg det till: i slutstyckena hade slagstiften frusit fast i fjädrarna. Vår mundering var det då inte mycket bevänt med, men om stålet fryser, hur skulle det då vara med folket? Allt detta

¹⁵*Maxim*: Rysk vattenkyld kulspruta av 1910 års modell; uppfunnen av amerikanaren Hiram Maxim och införd i Englands krigsmakt på 1890-talet. Tillverkades i stort antal förutom i Ryssland och Sovjetunionen även i England och Tyskland. Maximkulsprutor användes av England, Tyskland och Ryssland i första världskriget samt långt därefter av bl.a. Sovjetunionen och Finland. I infanteriet övergick Röda armén under 1930-talet efter hand till de lättare kulsprutegevären av Degtiarovs konstruktion, vilka kom till användning i kriget emot Finland 1939–40 samt Stora fosterländska kriget 1941–45.

¹⁶I [GFIP1] står *otrjad* och i [KE74] står *avdelning*.

försiggick under slaktarnas precisa, välriktade eld; och det måste man rättvist tillerkänna dem, att de visade prov på stor uthållighet.

Du skall inte glömma, att vi stod i vatten till midjan. Där kunde förstås inte vara tal om något som helst fortsättande av anfallet.

Vi grävde ner oss i snön för att invänta mörkret. Vi låg där i mer än tre timmar, och du begriper själv, hur vi välkomnade mörkrets inbrott.

Under skydd av mörkret började vi återståget. Lyckligtvis förföljde oss inte vitgardisterna.¹⁷

När vi hade krupit fram till den plats, där vi hade lämnat kanonen, så begrep vi, varför den nästan inte hade varit i bruk. Kanonens befäl hade förfrusit händer och fötter, när han stod på observationsplatsen. Hans blåfrusna ansikte såg rent dött ut, och på kinderna syntes där stora tårar. De hade blivit förvandlade till istappar, innan de hade hunnit rinna nerför de orakade kinderna.

Jag såg, hur våra utmärkta män var så till den grad utmattade, så de blev likgiltiga för allt.

Några lade sig ner på vägen och låg där utfläkta och helt orörliga, tills trossen kom förbi och samlade upp dem.

På återvägen — på återståget igenom kärret — sjönk vår kanon och alla granaterna ner igenom isen, ner i vattnet på två meters djup.

Under politrukens¹⁸ ledning höll de på i tre timmar och arbetade i träsket vid tjugufemgradig kyla — de lyckades dra upp både kanonen och granaterna. Sådana praktkarlar de är, våra artillerister!

Till och med hästarna fallt ur ledet. Nå, nu åker jag, arme krake, utan den ene näven till *Piter*,¹⁹ till militärsjukhuset. . . “

Han log bittert.

Ljuset hade nästan brunnit ner helt. Vintergryningen begöt det vita snötäcket med ett grått sken, som trängde in i sjuktågets vagnar.

Lokomotivet gav signal med visslan.

De sårade vaknade utav stöten, stönade till, murrade och vände på sig.

¹⁷Vitgardisterna kallas i [GFIP1] *bjeljaki*, vita harar.

¹⁸*Politruk*: politisk handledare (*polititjeskij rukovoditelj*).

¹⁹*Piter* Petrograd, Leningrad, Petersburg.

„Rauhi“, frågade jag — redan på väg emot utgången, „vad tror du om hela fälttåget?“

„Vad jag tror! Vårt folk kan inte gå på skidor; alltså kan slaktarna hålla ut till våren; om våren, sommaren och hösten är det helt omöjligt att föra krig här: kärr, sjöar, fler kärr — en sådan väglöshet, så att man i många socknar²⁰ bara kan ta sig fram med släpa.²¹

Men under tiden skall de vite husera i Nationernas Förbund i den självutropade karelska regeringens namn!“²²

...²³

Vi skyndade oss att ta farväl:

„Farväl, Matti!“

„Farväl, Rauhi!“

Jag utropade min avskedshälsning, samtidigt som jag redan hoppade ner ifrån sjukvagnens fotsteg.

...²⁴

Vad är det för uppgifter, vi skall få?

Är verkligen undervisningen avbruten i ett helt år för vår kurs?

Alla dessa tankar delade jag med de andre.

²⁰Det är *volost* i [GFIP1], vilket översättes här med *socken* liksom i [KE74].

²¹Not i [GFIP1] om *släpa*: *Volokusji* — kärra utan hjul, två långa stänger, som en häst släpar på marken igenom väglösa sumpmarker.

²²Här står i [KE74] i stället: *Och samtidigt kommer de vita att mullvada i den självutnämnda Karelska s.k. Kalevalaregeringens namn. Dom har ju inte bara Väinömoinen, dom har också »smeden« Ilmarinen, han är en av deras militära ledare.*

²³Här står i [KE74] följande replik, vilken saknas i [GFIP1]: — *Jag är rädd för att det kan bli ett andra Bessarabien av Karelen.*

²⁴Här står i [KE74]: *Vi kan ju åka skidor, för helvete, vår skolavdelning.*

Kapitel 3

Vi får vår kampuppgift.

Armas var en lustig syn att skåda; i början gick hans skidor åtskilda åt var sitt håll, och han hade så när stått på näsan i snön. Sedan började de få fart och kom tvärtemot alltför nära varandra, så att de gick i kors.

Han fäktade hjälplöst med stavarna och försökte utan att falla få skidorna att inte längre korsa varandra. Det var förvisso i ett kör, som han fäktade med skidstavarna men ändå försökte dölja sin förvirring.

En gång gick han av skidorna vid sidan om skidspåret för att sära på dem, men då sjönk han strax ner och stod med snö till midjan.

Trött och genomsvett som han var, så kunde han bara nätt och jämnt med möda hänga med sina kamrater (det var ju bara fjärde gången i livet, han stod på skidor).

...¹

Jag blev utnämnd till plutonchef.² Armas hamnade hos mig — det var en vinstlott för honom; Leino förde befäl över en grupp.

„Det är kanske bättre för dig, om du blir här?“ frågade jag Armas, när han vid en lätt sväng krokade fast sig i sin egen skidstav.

Armas blev stött:

„Jag skall ta mig fram till dem, jag skall slå vitgardisterna! Du skall få se, hur jag kan gå på skidor i morgon och i övermorgon. Skulle det vara någon stor konst att gå på skidor!“

Mest av allt var Armas rädd för att ramla.

¹Här står i [KE74] följande mening: *Han tröstade sig likväl med att kamraterna Rovio och Inno inte alls kunde åka skidor.*

²Plutonchef: i [GFIP1] står *komandir vzvoda*; *vzvod* kan förutom pluton även betyda *tropp*.

Det var svårt att resa sig opp igen för honom, som var ovan. Benen hillade in sig i den vita vindblusen.³

Av hela munderingen var det bara den hjälmaktiga budjonnyjmössan, vi var vana vid.⁴ Filtstövlarna, den korte fårskinnspälsen och de vadderade scharovary-byxorna var nyheter för oss; därtill hade vi geväret — det trelinjiga⁵ — och somliga även ett stormgevär⁶ på axeln, vardera tvåhundra patroner i ammunitionsördeln; en handduk; en lina; i ryggsäcken bröd, konserver, fläsk, smör och socker; vardera en plunta med sprit — inalles tjugo kilo per man.

Vi utgick ifrån *Maaselkän asema*⁷ utan någon som helst tross eller träng. Allt bar vi på oss. Den utlämnade förplägnaden tydde på, att det var en stor uppgift, som förestod oss; men vari den bestod, var där ännu ingen, som visste. Vi gick på kolonn två och två.

Snön var lös och finkornig. Den skidlöpare, som gick i spetsen, sjönk ner i den till knäna men gick likväl framåt, övervann den mjuka, lätta, lena snöns förtvivlade motstånd och lade ut ett skidspår. Efter ett hundratal meter fick tätkarlen hämta andan, mens näste man ifrån

³*Vindblus* kallades i persedelkortet M7102-184451-6 under översättarens värnpliktstjänstgöring på 1970-talet den ovanligt långa, vita anorak, vilken var tänkt att användas såsom överdragsplagg i snötäckt terräng. Denna vindblus var åtminstone knälång, kanske längre. En något kortare modell visar bild 7 av infanteripatrull på skidor i [SoldI Inf] s. 23; i bildtexten kallas denna för *skidlöparblus*. Bägge benämningarna kommer att användas här motsvarande det i [GFIP1] använda uttrycket *zastjinyj bjelyj balachon*.

⁴I [GFIP1] kallas denna hjälmaktiga budjonnyjmössa för *sjlem*, d.v.s. *hjälm*.

⁵*Trelinjigt* innebär 7,62 mm, vilket nämligen är lika mycket som 3 tiondelar av en engelsk tum. En tum delas vanligen i 12 *linjer*, men vid räkning med *decimaltum* delas en tum i 10 *linjer*, så att en linje av en engelsk decimaltum blir 2,54 mm.

⁶I ryska texten står *avtomat*. Det är troligen Fjodorovs 6,5 mm stormgevär ifrån 1916. Detta vapen matade inte bara fram patronerna automatiskt och sköt patronvis eld utan kunde även skjuta automateld. Det kallas i ryska texten [GFIP1] för *avtomat* och i svenska texten [KE74] för *maskingevär*. Det kan jämföras med sådana stormgevär som svenska krigsmaktens *automatkarbin* AK4 eller Kalasjnikovs *avtomat* AK47, så att *stormgevär* (ty. *Sturmgewehr*, eng. *assault rifle*) då kan vara ett mer passande namn än *maskingevär*, vilket ju är liktydigt med *kulspruta*. Se vidare om Fjodorovs *avtomat*, som var en föregångare till Kalasjnikovs AK47 och kanske det allra första stormgeväret överhuvud (om än benämningen *Sturmgewehr* kom till först på 1940-talet), på sidan [AF] och sidan [PB], vareest meddelas, att Fjodorovs *avtomat* var med vid Antikainens räd.

⁷»Ifrån *Maaselkän asema*«: i ryska texten står «so stantsii Masseljgskoj» (en järnvägsstation). Ö.a.

samma grupp avlöste honom. Sålunda omväxlades tåtkarlarna inom gruppen. På samma sätt omväxlades även själva grupperna, så att de avlöste varandra i täten för kolonnen.⁸

Vi ryckte fram snabbt enbart därför, att vi var många; en fem–sex man hade varit rent utmattade efter en mil⁹ i denna snö.

Armas gick frammanför mig. Jag hade tagit en del av hans packning och sagt, att när han hade lärt sig gå på skidor ordentligt, så skulle han få göra det samma i gengäld för mig. Leinos förmåga att gå på skidor avundades jag honom en smula, måste jag tillstå.

Han tog ut stegen och med schvung i stavtagen gled han smidigt fram över skaren före oss. Han var en förstklassig skidlöpare, så därför gick han nästan hela tiden antingen i förväg och körde upp ett spår för förbandet eller så begav han sig ut på spaning.¹⁰

Med vilket välbehag jag inandades den friska, frostiga luften!

Jag tyckte inte, det var besvärligt att gå; nästan hela tiden gick vi på väg.

Skidfärdens raska takt, den friska luftens vederkvickande verkan efter kasernvistelsen, ungdomens entusiasm och medvetandet om, att vi snart skulle få möta fienden öga mot öga — allt detta livade sinnet, och jag fick lust att sjunga.

Det var uppenbarligen inte bara jag, som fick lust att sjunga, ty bak om mig var där någon, som stämde upp en kampsång; men ett strängt rop ifrån den kraftfulle, liksom ur ett enda stenblock uthuggne chefen för första kompaniet — Heikkonen — avbröt sången och lät med förnyad skärpa alla känna, att vi verkligen befann oss vid fronten.

Jag visste, att vårt marschtempo var högre, än många av mannarna mäktade med; och när jag såg mig om, fick jag se, att förbandet var utdraget på åtminstone en kilometer.

⁸Detta stycke och nästa saknas i [KE74].

⁹I [GFIP1] står tio kilometer, men så långa avstånd anger man på svenska i mil.

¹⁰*Spaning*: i [GFIP1] står *razvjedka* och i [KE74] *rekognoscering*. [NF] sätter *spaning* lika med *rekognoscering*, men endast *spaning* brukas i [SoldI Inf] och [InfR II], varemot [UndInf] använder *kunskapande* såsom liktyding till *spaning*. I [InfR II] avser *spaning* inhämtande av underrättelser om fienden, varemot *rekognoscering* avser utforskande av terrängen. Vi väljer därför *spaning* här i stället för *rekognoscering*, eftersom det synes vara det vanligaste i facklitteraturen på detta område för den verksamhet, här avses (inhämtande av upplysningar om fienden).

Armas gick alltjämt framför mig; men att döma av svetten, som rann i strömmar ifrån hans ansikte, och av det ovanligt koncentrerade uttrycket i hans gråa ögon, kunde man se, att detta inte var lätt för honom.

Jag upptäckte snart på Armas' rygg en liten, våt fläck. Den växte till efter hand. . . Det var svetten, som trängde igenom pälsen och kom ut på vindblusen. När fläcken hade vuxit till ett människohuvuds storlek, gick Armas av skidorna och sade till mig:¹¹

„Jag går i kön ett tag. . .“

Sedan kunde jag redan av fläckarnas storlek på hans rygg lätt avgöra, hur många kilometer han kunde gå vidare utan vila.

Leino hade löpt långt i förväg.

Enstaka kamrater, som hade blivit efter, kunde man nätt och jämnt urskilja där bak.

„Framåt, kamrater! I Paadene¹² gör vi ett längre uppehåll.“ sade Heikkonen högt till uppmuntran; och så skidade vi in i skogen.

Vi gick igenom skogen. Detta var en äkta karelsk skog med masthöga furor.

Kapuschongerna flög av huvudena, när vi försökte blicka opp emot de översnöade grenarna. Där var både gallrad timmerskog och skog, som hade fått bli stående för att växa fritt.

Här var det redan väglöst. Vi kom ut ur skogen och begav oss ut på Seesjärvi.¹³

Vi hade ännu inte mött några vita.

Hade vi inte haft patronerna i gördeln, geväret i remmen över axeln och packning på ryggen, så hade hela vår promenad kunnat föreställa en idrottstävling.

Bördan började redan betunga mig, och vänstra foten glappade för mycket i filtstöveln. När jag stannade opp en sekund i en kurva, kände jag, hur det sved till i hälen.

¹¹Detta och följande stycken om svettfläckarna på ryggen saknas i [KE74].

¹²Kallas *Padany* i [GFIP1] här och i fortsättningen men *Paadane* i [KE74] samt på [SK1898]. Namnet Paadene är hämtat ur [GSAF25], och den heter likadant i [GSAF25], men på en del kartor kallas byn *Paatene*.

¹³Sjön heter *Segozero* i [GFIP1].

»Jag har väl fått skoskav«, tänkte jag och skulle fråga, hur det var med Armas, men han syntes inte till vid sidan om mig.

»Han har blivit efter«, blev min tanke.

När jag såg mig om, fick jag se, att där inte bara var Armas utan flera andra mannar, däribland Kanner. Han hade före inträdet på Internationella Krigsskolan varit en berömd brottare och blivit finlandsmästare i mer än en tävling. Där är säkert många cirkusarenor, som än idag kommer ihåg hans klumpiga, björnaktiga vighet; så om till och med Kanner hade blivit efter, då skulle man inte klandra Armas.

Vinternatten inträder hastigt, men vi gick fortare än vinterdagen.

Vi hade inte tränat; men till vår fördel var vår sundhet, djärvhet, ungdom och den iver, varmed vi grep oss saken an. Därför var det, som täten kunde löpa in i Paadene redan vid niotiden på kvällen. Paadene är en stor by vid Seesjärvis strand. Detta var sista byn på vår sida om fronten. Längre fram, bortom byn Laasari,¹⁴ började de vites sida.

I Paadene inkvarterade vi oss i några stugor, sedan vi hade ställt ut vakt.

Denna natt hade jag inte vakt och sov som en stock. Vi hade ju genomfört en marsch på sju mil!¹⁵

Inga som helst drömmar. Troligen gjorde jag inte en enda rörelse på hela natten. Det var Armas, som väckte mig genom att dra mig i filtstövlarna.

Det var en vintergryning.

Armas var rent slut av trötthet men ändå tydligt triumferande.

„Kamrat befäl“, sade han, „jag är inte framkommen i tid — men framkommen, det är jag. Där var rätt så många utav pågarna, som blev efter...“

Nu räckte uppenbarligen inte krafterna till längre, för att han skulle kunna fortsätta sitt tal.

Han rasade ihop och började snarka, liggande på golvet i en mycket obekväm ställning.

¹⁴Byn kallas *Lazarevo* i [GFIP1], heter på finska *Laasari* enligt [SNM26] men är inte omnämnd i [KE74].

¹⁵I [GFIP1] sjutti kilometer.

Leino, som var kommen in ifrån vakttjänsten, hade rätt sig en bädd av eneris i ett hörn. Han drog försiktigt opp Armas i bädden, lossade hans livrem och drog geväret av ryggen.

„Jag trodde inte, han skulle ta sig ända fram“, sade Leino, i det han vände sig emot mig, „Matti, opp att stå, du har vakt nu.“

Jag har aldrig i livet känt en sådan på en gång trubbig och skarp smärta som den, där hade tagit ett grepp om musklerna i hela min kropp, när jag började resa mig opp ifrån bänken. Så brukar det vara med alla, när de börjar träna skidlöpning, gång, löpning, fotboll eller brottning igen efter ett långt uppehåll.

Denna angenäma värk i musklerna, vilken de fleste grabbar brukar uthärda med stolthet, förvandlades nu till en svåruthärdlig smärta, där uppstod och rentav föreföll tilltaga i styrka med var ny rörelse. Det värkte i biceps, nackmusklerna och benmusklerna, men allra mest smärtade bukmusklerna. Det var svårt att böja sig men ännu svårare tycktes det vara att räta på ryggen. Det var inte bara jag, som hade den känslan, utan alla de andre också. Långsamt, stönande och stänkande reste sig kamraterna opp ifrån sina platser. Till och med Leino höll på och gned sina biceps.

„Rör dig snabbare och mer energiskt, Matti! Rör dig mer!“ sade han till mig i förebrående ton. „Då går hela alltet fortare över.“

Jag började också röra på mig.

Vi hade anträtt marschen på nytt.

Vi lämnade sjön bakom oss och kom in i en djup skog; om där inte hade varit en smal, men oppkörd väg, så skulle jag ha sagt: en orörd skog.

Vårt förband¹⁶ hade glesnat betydligt. Längst bak i kön gick den tigande och litet gråare Armas med bister uppsyn och rörde mekaniskt på benen.

Plötsligt ljud vår befälhavare Antikainens stämma:¹⁷

„Fiende till vänster! Spridning på skyttelinje — framåt!“

¹⁶I [GFIP1] står *otrjad* och i [KE74] står *bataljon*.

¹⁷I [KE74] är det inte Antikainen utan Heikkonen, som kommenderar detta, och motsvarande rader står några stycken längre ner.

Käre Armas! Om du någon gång kommer till att läsa dessa rader, så minns då, hur vi spred oss på skyttelinje, snabbt vände oss i den anvisade riktningen, hur snabbt vi flög framåt och uppslukades av tallskogens djup, hur vi brann av otålighet, hur vi drömde om att möta de förbannade slaktarna ansikte mot ansikte, hur besvikna vi blev, när vi fick veta, att detta bara var en manöver, att där inte var någon fiende, utan att det var en övning!

Jag kommer särskilt ihåg, hur arg du blev. För dig var ju varenda vändning med packning på axlarna, varenda sådan manöver mycket besvärlig. Du spände alla dina krafter, bet ihop tänderna och följde med de övriga.

När vi på sådant vis hade »intagit« någon liten by, så ställde Antikainen ut vakter på vägarna för att lära oss att inte släppa ut någon ur en by; han placerade ut rödarmisterna i stugorna för att lära oss, hur vi skulle fördela oss efter att ha intagit en by.

Sedan drog vi vidare igen; vi gick snabbt i kylan. Det syntes, att en snöstorm för inte länge sedan hade rasat i dessa trakter. Vägen var täckt med djupa snödrivor och på sina ställen hade den till och med försvunnit helt.

Samma dag kom vi fram till Honkaniemi.¹⁸ Bortom denne by började strax det territorium, som var besatt av de vite.

När jag hade inkvarterat soldaterna¹⁹ i en väl oppvärmad stuga, slängt av mig den tunge ryggsäcken och kontrollerat mosingevärets²⁰ mekanism, så gick jag tillbaka längs vägen för att hjälpa Armas.

Förbandet²¹ hade spritt ut sig mycket; några av våra mannar gick ännu vägen fram, svetta och med pälsarna oppknäppta. Jag befallde en av dem att knäppa om sig; vi kunde ju faktiskt inte hålla på att dalta med folk, som fick lunginflammation! Där var många, som var rent utmattade; några andra gick ett par steg, blev sedan stående och förvred ansiktet i smärta. Skavsåren gav sig till känna.

En halv mil ifrån lägerplatsen träffade jag på Armas.

¹⁸Kallas *Gonga-navolok* i [GFIP1] och *Honkaniemi* i [KE74]; namnet *Honkaniemi* finns med i [SNM26] och [IKPNL].

¹⁹*Soldaterna*: i [GFIP1] står *vzvod*, d.v.s. *pluton* eller *tropp*, men här förefaller det gälla ett mindre antal man. I [KE74] står här *min patrull*.

²⁰*Mosingeväret*: i [GFIP1] står *det trelinjiga*.

²¹I [GFIP1] står *otrjad* och i [KE74] står *bataljon*.

Utan att fästa något avseende vid hans svärande, tog jag hand om hans ryggsäck; men geväret gav han mig inte.

„Har du skavsår?“ frågade jag, mens vi gick.

„Nej“, svarade han. „Jag fattar ju, vad saken gäller; jag har lindat fotlapparna, som man skall. Bara för det, att jag inte kan gå på skidor ordentligt än, så följer ändå inte av det, att jag ingenting begriper. Hade det inte varit för denne förbannade värken i musklerna, så skulle jag gå på skidor bättre än många utav er.“

Det var redan mörkt, när vi kom in i byn. I stugan tog jag av mig filtstövlarna. Skavsåret på hälen hade förvandlats till en vattenblåsa. Jag fick fatt i en nål, stack hål på blåsan och lindade försiktigt om foten. Fler liknande dumheter skall jag inte göra om; fötterna behöver jag än.

Armas låg redan och snarkade i ett hörn.

Dörren for opp. In i stugan kom Leino utan brådska och strax liksom fyllde han hela rummet med sig själv. Han satte sig på bänken, drog fram en 10-verst-graderad karta ur väskan och räckte mig den:

„Här har du en karta. På den skall du rita in hela vägen för din pluton.²² Alla plutonchefer, kompanichefer och andra befäl har fått en. Jag tog en till dig också.“

„Vad för väg är det, jag skall rita in?“ undrade jag.

„Skada, att du försvann någonstans och inte var med i staben;²³ du har gått miste om mycket; men jag skall berätta för dig.“

Leino blickade åt det hörn, där Armas låg och snarkade.

Under bänken lekte där en katt. Han särade på klorna och lät ett grått nystan rulla undan under tassan — det var en mus. Utan att låta den springa iväg mer än ett halvt steg, hukade han sig plötsligt, tog ett mjukt språng och landade på sina lätta, kloförsedda tassar.

Leino gick fram till dörren och gjorde tecken till mig att följa efter honom:

„Här kan någon avlyssna oss, och saken är absolut hemlig.“

Efter oss steg där ur dörren ut på trappan ett vitt moln av ånga. Snön knarrade under fötterna.

„Hur är det med magen?“

²²Det ryska *uzvod* översättes här med *pluton* liksom i [KE74]. Ibland framgår ur sammanhanget, att det motsvarar endast ett fåtal man (t.ex. 9 man); då översättes det på annat vis, t.ex. med *patrull* eller annat.

²³I [KE74] är Rovio och Inno namngivna närvarande vid detta tillfälle.

„Bättre, Leino.“

På himmelen kröp norra halvklotets stjärnor fram. Vi stod mitt på en bred gata.

„Här är där ingen, som kan avlyssna oss. På denna kartan skall du rita in den vägen, som din pluton och hela vårt förband skall gå. Vi går på skidor. Befälhavare Inno och kamrat Rovio är inte bra på att gå på skidor,²⁴ så därför blir de här tillsammans med staben för att invänta vår återkomst eller underrättelse om vår undergång. Förbandet²⁵ består av två kompanier med Heikkonen och Karjalainen som kompanichefer; Toivo Antikainens kulsprutekompani delas emellan dem; kulsprutekompaniets chef Toivo Antikainen utnämnes till befälhavare för hela förbandet och hans medhjälpare Susi blir stabschef. Du känner ju Antikainen.“

Ja då, Antikainen kände jag mer än väl; det var ju efter hans flammande tal på ungdomsförbundets möte i Helsingfors, som jag gick med i det revolutionära ungdomsförbundet och därefter i partiet.

Han är byggnadsarbetare, och jag metallarbetare. Han är bara två år äldre än jag. Nu är han tjugetre år gammal.

Vilken ung arbetare i Helsingfors kände inte kommunistiska ungdomsförbundets organisatör, den eldige och inlevelsefulle talaren, den okuvlige kommunisten — kamrat Toivo Antikainen!

Jag kände hans far. Det var en tapetserare med dyster uppsyn, som dock — efter vad man sade — tyckte om att skämta litet, när han var nykter.

Men nykter såg jag honom aldrig.²⁶

Vem av oss kommer inte ihåg Antikainens tal! De fick oss att hata fienden, knyta nävarna och bita ihop tänderna.

Han fick oss att gråta över de fallne kamraterna och med hänförelse gå ut i striden för att ge fienden igen efter förtjänst. Men de förtjänade i verkligheten tusen gånger mer, än de fick betalt av oss.

²⁴Denna anmärkning om Inno och Rovio såsom dåliga skidlöpare finns inte med i på just detta ställe i [KE74] (se däremot tidigare not på s. 12), endast att de stannar kvar och väntar på truppens återkomst.

²⁵I [GFIP1] står *otrjad* och i [KE74] står *bataljon*.

²⁶Raderna om Antikainens försupne far finns inte med i [KE74]. Däremot följande mening: *Toivo Antikainen och hans bröder, ja, det var verkligen grabbar!*

När jag börjar dra mig till minnes, hur de arkebuserade alla de sårade på militärsjukhuset i Tammerfors,²⁷ hur de behandlade de fångne rödgardisterna, när jag erinrar mig det, de gör nu, då börjar jag bli upprörd. Men min berättelse fordrar fullkomligt lugn.

I fjor åt jag gröt, som Antikainen hade lagat. Han var chef för en fältvakt på stationen Gorskaja, när vi kämpade emot det upproriska Kronstadt. Vi var ute på patrullering, och han blev helt ena i en stuga. Man kan väl inte hålla en man väck ifrån sin uppgift, för att han skall koka gröt! Men han, kompanichefen, kokte själv gröt till sina rödarmister.²⁸

Ja, jag kände Antikainen utmärkt väl, och att vår chef var endast tjugetre år gammal, det skämdes vi inte för; flertalet av oss var yngre. Och bara den bistre, bredaxlade chefen för andra kompaniet, Karjalainen, och chefen för första kompaniet, Heikkonen, en blåögd, samlad marmorarbetare, organisatör för granit- och marmorarbetarnas rödgardistförband,²⁹ var mer än tjugeåttå år gamla.

Den kvicke lille grabben Pullinen, som var son till en järnvägsarbetare, hade just fyllt aderton. Lika gammal var också Vuorinen, vars ene bror hade blivit dödad vid Bjeloostrov,³⁰ när han försökte ta sig över gränsen, men den andre försmäktar i ett av Finlands tukthus.³¹

...³²

„Vår uppgift“, fortsatte Leino halvviskande, mens han såg sig omkring, „är följande: omärkligt ta oss igenom fronten och in på slaktarnas etappområde. Rycka fram med den högsta möjliga fart, som vi bara förmår. Vi skall inte ha något onödigt med oss. Ingen tross — allt skall vi bära på oss. Vi måste ta oss fram omärkligt. För den sakens skull måste vi förinta alla fientliga förband³³ fram till Repola och försöka tillintetgöra slaktartruppernas stab tillsammans med alla förråd

²⁷Svenska namnet *Tammerfors* använt även i [GFIP1].

²⁸Detta stycke om grötkoket finns icke med i [KE74].

²⁹I [GFIP1] står *otrjad* och i [KE74] står *avdelning*.

³⁰I [KE74] står varken *Bjeloostrov* eller det finska namnet *Valkeasaari* utan det svenska *Systerbäck*, vilket är en annan ort i närheten, på ryska kallad *Sestroretsk*.

³¹*Tukthus*: I [GFIP1] står *katorzjnaja tiurma*, vilket betyder straffarbetsfängelse, tukthus.

³²Här står i [KE74] följande, vilket saknas i [GFIP1]: *Ja, det var många bland våra pojkar, som inte uppnått tjugeårsåldern.*

³³*Förband* motsvaras i [GFIP1] av *otrjady*, vilket på andra ställen i [KE74] återgives med *bataljoner* eller *kompanier*. Jfr. tidigare noter om *otrjad*.

av vapen och ammunition samt även livsmedel på denna centrala stöd-
jepunkt. Det är dock möjligt, att staben inte befinner sig i Repola utan
i Kiimasjärvi. I så fall måste vi, efter att ha intagit Kiimasjärvi, förinta
den vita ledningens stab och samtliga förråd. Det är okänt, hur stora
styrkor vi kan komma att möta. Hur många man³⁴ de vite har i Repo-
la och Kiimasjärvi, det är också okänt. Antagligen en fyra–femhundra
man på vart ställe. Huvuduppgiften är: tränga in i etappområdet och
förinta förråden men först och främst de ledande organen. Vi kan bara
förlita oss på oss själv samt på snabbheten, överraskningsmomentet
och turen. Företaget är mer än riskabelt.

I morgon bitti måste vi vara färdiga för avmarsch. Det har blivit
klart, att utav de tvåhundra man, som hade blivit uttagna på skolan,
så kan endast omkring hundratretti man gå vidare. De återstående har
fått skavsår på fötterna, blivit sjuka eller »har helt enkelt inte kunnat
röra sig med sådan snabbhet«, såsom Armas har uttryckt det.“

Jag log ofrivilligt, när jag påmindes om dessa ord.

I det uppdrag, vi skulle fullgöra, låg där mycket av så att säga
sportsligt intresse. Vi hade studerat krigskonstens historia; men jag
är övertygad om, att ett sådant företag, det hade varken Alexander
den store, Napoleon, Joffre eller Hindenburg försökt genomföra.

När jag får möjlighet att komma den fiende in på livet, vilken har
förtrampat mitt kära fosterland *Suomi*, den fiende, som vill förinta min
Sovjetmakt och göra med Karelens sjöar det samma, som han har gjort
med *Suomis* sjöar, och det hänger på mig att slå in tänderna på honom
— ursäkta mig — då är jag idel eld och lågor och skälver av otålighet.

Ja, jag måste linda fotlapparna bättre om fötterna, ty nu står det
klart: endast och ensamt fötterna kan bära mig fram till slaktarna.

Jag bredde ut kartan på bänken och började mäta opp avstånden.
Vi måste ta oss fram ett trettital mil fågelvägen in i fiendens etapp-
område. Där var inga vägar att rycka fram på; tvärtemot visade de
förargliga kurvorna, att där fanns branta höjder. Kartan talade om
svår genomträngliga skogar och kärr. Kärren är inte så illa, om de är
tillfrusna. Men sådana detaljer är inte utsatta på tioverstgraderade
kartor.

³⁴Egentligen »hur många bajonetter« (»skoljko sjtykov«).

Denna karta har jag bevarat till den dag, som idag är, på min kistebotten. Visserligen är den mycket tillskrynklad, men marschvägen är irriterad med ett rött streck.

För mig stod det klart, att Armas inte skulle följa med oss utan bli här i »dagdrivarnas« truppenhet,³⁵ såsom Antikainen hade döpt de kamrater, som skulle bli där. Så när Armas vaknade till en sekund och frågade mig, mens han vände sig ifrån den ena sidan till den andra, vad där var för nyheter, så mumlade jag fram:

„Sov du. Där har inte hänt något särskilt.“

Det gällde att somna så snart som möjligt. Uppbrottet var bestämt till följande morgon. Riktning emot byn Pieninkä.³⁶

Jag hade ritat in marschvägen på kartan kvällen före avmarschen helt utan att ha en aning om, hur vi skulle ta oss fram dit.

³⁵I [GFIP1] står *otrjad* och i [KE74] står *kompani*.

³⁶I [GFIP1] omtalas denna ort i hela boken såsom *Pjenenga* och i [KE74] såsom *Pieningä*.

Kapitel 4

Vi går över Maaselkä-åsen.

Vi anträdde marschen på led. Redan på morgonen var det mycket kallt. Vi måste gå igenom väglöst land, igenom obruten mark, igenom skog — den karelska tallskogen.

Vi gick fort och andningen motsvarade gången. Lasten gav sig till känna.

Remmarna spände över bröstet och hämmade andningen.

Vi gick snabbt och säkert och visste, att våra egna liv och tusen människors liv, kanske till och med hela vinterfälttågets utgång, nu befann sig i våra händer — eller rättare sagt i våra ben.

Det var inte utan anledning, jag hade sett ut haapavesiskidor; för de kamrater, som hade valt telemarksskidor för utförsåkning eller murto-maaskidor för löpning, var det mycket besvärligare att gå.

Vi asade själv på allt: såväl patroner som andra förnödenheter. Om födan tog slut i förtid, så skulle vi kanske kunna skjuta något vilt.

Då och då lyfte några oppskrämda fåglar, när de hörde det susande ljudet ifrån våra skidors glidande över snön. På någon gren, som hade blivit nerböjd av den tunga snön, skuttade där ibland ut en eller annan ekorre, som förundrade sig över den andedräkt, som steg opp ur hund-ratals bröst, varefter han gömde sig igen. Men redan omedelbart före avmarschen hade Antikainen förbjudit oss att skjuta utan order.¹

Inte ett enda överflödigt skott, inte ett enda högljutt samtal. Ingen fick se oss, ingen fick höra oss, vi måste komma plötsligt som en hjärt-

¹I [KE74] står *utan bestämt mål* i stället för *utan order*.

attack. Därför... gå därför vidare, uppfyll din plikt emot revolutionen och tänk inte på allt möjligt villebråd.

Sålunda gick vi under en timmes tid. Vi tillryggalade omkring en mil, och på nytt blev förbandet utdraget.

Leino hade gått i förväg för att köra opp ett skidspår igenom skogen, och då fick jag plötsligt syn på Armas under en tiominutersrast. Han kom gående tillsammans med truppen² och vid första anblicken såg han inte tröttare ut än de övriga. När han mötte min förvånade blick, log han och väste fram emellan tänderna:

„Antikainen har gett mig tillåtelse att följa med truppen.³ Men jag har nästan lärt mig att gå på skidor.“⁴

Vi fortsatte på nytt framåt.

Vi gick på och vi förlorade oss själv i rörelsen, när vi hastigt stötte ifrån med stavarna och drev fötterna mekaniskt framåt i långa glid; för vart steg kände man av den heta och redan våta fotlappen, och det var omöjligt att avgöra, huruvida den var våt av smält snö eller våt av varm svett; vi hängav oss helt och hållet den berusande rytmen i den svindlande farten, de förbiskymtande stavarna och frasandet ifrån snön, när den undanträngdes av skidorna.

Vi fann oss till rätta i denna rörelse. Varenda muskel, som spändes, bekräftade att man fanns till; varenda frisk munfull av tallskogsluften, som genomträngde hela kroppen och ringde i varenda pulsåder, varenda mossig trädstam, som skymtade förbi, varenda het svettdroppe talade jublande om det för en: »Du lever, du går, du rör på dig«.

På samma sätt skall vi löpa över *Suomis* snötäcken, när det har kastat av sig det ok, Wilhelms soldater har jagat in det i. Landet skall åter tillhöra oss, *Suomis* arbetare. Lika snabbt skall vi löpa över dess snötäcken, varenda partikel i vår hud skall inandas den klara luften, för vart steg skall vi med fotsulorna vidröra vårt fosterlands mylla.

Vem av oss har inte erfarit den bittra smärtan vid avskedet ifrån dig, förlusten av dig! Den, som inte förtvivlat har kramat geväret, efter att ha skjutit opp alla patronerna; den, som inte har sett buske

²*Truppen*: här står *otrjad* i [GFIP1] och *kompani* i [KE74].

³I [GFIP1] står *otrjad* och i [KE74] står *kompaniet*.

⁴Enligt [KE74] var det Heikkonen och inte Antikainen, som gav denna tillåtelse.

efter buske, dike efter dike, träd efter träd gå oss ur händerna och i fiendens; den, som inte har erfarit hjälplöshetens förtvivlan; den, som inte har gått över gränsen med sista rödgardistförbandet⁵ på återtåg för en tusen gånger starkare fiende;⁶ den, som inte har erfarit dessa sista sekunder på det sista lilla stycket av sin egen mark, — för honom är det svårt att förstå hela tyngden i förlusten av fosterlandet.⁷ Å, vi kommer ihåg sorgen över förlusten och mötet på Mariinskijteatern med de emigranter, som hade gått över gränsen till Lenins stad, och de halvt förfallna, tomma kasernbyggnaderna på Marsfältet, vilka anvisades dem, och våra systrars återhållna snyftningar.

Vi är i hjärtat tillsammans med dig, *Suomi!* Vi skall hävda oss emot slaktarna, som nu har överfallit Karelen och vill stoppa det i sin ficka, vill göra detsamma här som de har gjort där.

Truppen⁸ gjorde halt.

Längre framme skymtade där några små fiskarestugor vid en liten sjö. Intill en av dem stod där tre människor av inte helt vanligt utseende och sträckte armarna i vädret.

Antikainen gick in i stugan; slaktarna ledde man in efter honom, sedan de först hade blivit genomsökta och avväpnade.

Leino kom fram till mig:

„Det var jag, som grep dem. Jag gick före och körde opp ett spår och då får jag plötsligt se, att där är rök över kojorna, sådan blåaktig, som där blir av fuktiga grenar. Jag går närmare. Jag vräker opp dörren. »Opp med händerna!« — och där är de, de små duvorna, liksom i en bur.“

Antikainen⁹ kom ut ur stugan:

„Kamrater, två timmars rast!“

Vi gjorde opp lägerbål.

⁵I [GFIP1] står *otrjad* och i [KE74] står *avdelningen*.

⁶Här följer i [KE74] även följande parentes, som saknas i [GFIP1]: (*nu kunde vi inte skjuta längre, nu var vi över ryska gränsen, och de ryska kamraterna, bundna av avtalet, kunde inte hjälpa oss*)

⁷I [KE74] omnämnes här ett tal av en *Hjalmar Virtanen*, vilket omnämnande saknas i [GFIP1]. Även följande meningar i [KE74] saknas i [GFIP1]: *Men vi återkommer! Vi kommer åter till dig, Suomi, Sovjet-Suomi! Rustade med inbördeskrigets stora erfarenheter kommer vi inte att upprepa ett enda fel, vi kommer inte att vara så blöthjärtat liberala.*

⁸I [GFIP1] står *otrjad* och i [KE74] står *bataljon*.

⁹I [KE74] står här *Heikkonen* och inte *Antikainen*.

Den på kartan inritade linjen — två gånger oppmätt med en tändsticka — talade om, att vi denne dagen redan hade tillryggalagt två och en halv mil.¹⁰

I kokkärlen (vi hade ett på fyra man) smälte man snö, och vattnet började sjuda. Jag såg mig omkring. Där var ingen Armas.

»Efter igen«, tänkte jag och oroade mig till och med en smula, ty vi var redan långt inne bak fiendens linjer.

„Dumskalle!“ skällde jag högt på min vän.

Ut ur stugan kom Antikainen, adjutanten¹¹ Susi samt kompanicheferna¹² Heikkonen och Karjalainen. Susi kom fram till vårt bål och sade:

„Desse tre har haft till uppgift att tränga igenom våra linjer; de har hemliga mötesplatser i Petrozavodsk och Karhumäki.¹³ De skulle spränga våra järnvägsbroar och vattenverk samt överhuvud taget göra skada. Men de skall komma oss till nytta i stället för skada.“

„Om de har erkänt med det samma, så har de alltså ljugit“, sade Leino.¹⁴

„Nå, för att lossa deras tungors band“, svarade Susi snabbt, „fick jag först tömma denna helt och hållet. . .“

Han klappade med handflatan på fältflaskan, som skulle innehålla sprit.

„Jag, liksom Antikainen, dricker ju inte, men med dem är det rakt tvärtom; de till och med kom i gräl med varandra om vem, som skulle ha flest klunkar.“

Han fortsatte, redan en smula oroad:¹⁵

. . .¹⁶

„De har sagt, att i Pieninkä“ — adjutanten pekade ut det på min karta — „ser du där, härifrån och därhän är där raka vägen ungefär

¹⁰I [GFIP1] står 25 kilometer.

¹¹*Adjutanten*: Susi omnämnes på motsvarande ställe i [KE74] inte med befattning utan endast med namn.

¹²*Kompanicheferna*: Heikkonen och Karjalainen utan titel på detta ställe i [KE74].

¹³Kallas i [GFIP1] *Medvezjaja gora*.

¹⁴Denna replik och Susis följande förklaring om spritens användning såsom sanningsexir saknas i [KE74].

¹⁵Susis följande berättelse är med även i [KE74].

¹⁶Här står följande meningar i [KE74], vilka saknas i [GFIP1]: *Å denna Heikkonen! Han tyckte om att skämta och han gjorde det bra.*

två och en halv mil; där är en postering¹⁷ med finländska officerare. De skall få vara vägvisare för oss. Deras handlingar visar, att de skulle vara fyra, men bara tre är förhanden. Det gäller att vi inte missar den ensamme! Ifall han obemärkt skulle slinka igenom bak om våra linjer, så skulle han nog kunna ställa till en hel del skada. Ifall han har fått syn på oss och flytt till sina egna, är det inte bättre då; då skall de förbereda sig på att möta oss.“

Leino reste sig opp:

„Kamrat befäl, tillåt mig genomföra en spaning.¹⁸ Jag kanske kan få fatt i honom med ledning av skidspåret.“

Antikainen tänkte efter en stund.¹⁹

Det varma vattnet var färdigt, och kokkärlet gick laget runt.

I detta ögonblick fick jag se Armas' välbekanta figur.

Hans skidstavar befann sig i den ene näven, i den andre höll han en nagan.²⁰ Han gick mycket långsamt och klumpigt. Frammanför honom gick där söligt, utan stavar och med nävarna i lommorna en man i kläder, som mycket liknade de tre tillfångatagne skadegörarnas dräkt. Det var just honom, som Armas höll naganrevolverns mynning riktad emot.

Vi for opp ifrån våra platser och störtade honom till mötes.

„Har ni sett, en sådan »gök«, jag har fångat“, sade Armas i så likgiltig ton, som hade han dagligen under loppet av många år haft tillfälle att på skidor fånga »gökar«. „Och jag är med i marschen — inte siste man“, sade han och blinkade därvid oförmodat på samma sätt, som han mer än en gång hade blinkat till mig på verkstaden bak verkmästarens rygg efter en grov ordväxling med denne, liksom hade han sagt: »Du känner väl oss!«

¹⁷*Postering*: i [KE74] ifrån 1974 står på motsvarande ställe *fältvakt*, men det visar sig längre fram, att det rör sig om en vaktstyrka på endast fjorton man, varför *postering* antagligen är en lämpligare översättning av det ryska ordet *zastava* i detta fall.

¹⁸*Spaning*: se not om spaning på s. 14.

¹⁹I [KE74] är det inte *Antikainen* utan *Heikkonen*, som här tänker efter en stund.

²⁰Nagan: 7,62 mm revolver av det belgiska system *Nagant* med sju skott. Den ryska naganrevolvern av 1895 års modell ingick i Röda Arméns beväpning fram till Det Stora Fosterländska Kriget. (Uppgiften är hämtad ur [SES81]). Den svenska 7,5 mm revolver m/87, som är avbildad på sidorna 100–101 i [UndInf], är förvillande lik en rysk Nagant; det skulle möjligen kunna vara samma typ. I [KE74] står här *revolver*.

Man genomsökte den tillfångatagne. Antikainen²¹ förhörde honom strax på stället.

„Allt är i sin ordning. Alla fyra säger det samma.“

„Vad? Har de andre också kommit till att. . .“ förundrade sig fången.

„Nå, nu är det än så länge inte du, som har tagit mig till fånga och skall förhöra mig!“ smålog befälhavaren ironiskt.

Denne man hade väntat i skogen gömd bakom ett träd, tills hela förbandet hade gått förbi; sedan hade han fortsatt sin färd i det färdiga spåret tillbaka och där rätt som det var stött på Armas, som hade blivit efter. Armas hade på långt håll fått syn på honom — han gick ju utan maskerande vindblus — tagit honom på kornet och befallt honom att kasta ifrån sig vapnen, sedan tagit ifrån honom stavarna och skurit av byxeknapparna, för att vitgardisten inte skulle rymma.²² Det var därför, som han hade stoppat händerna i fickorna. Armas visade mig en knapp. På den var där klart och tydligt stämplat »Helsinki«.

Vår tvåtimmarsrast tog mycket snabbt slut och vi fortsatte på nytt marschen.

„Framåt!“

Före avmarschen befallde mig Antikainen:²³

„Gå i förväg med en patrull²⁴ till Pieninkä, genomför en spaning²⁵ och, ifall där faktiskt är en två-tre slaktare²⁶ där, så grip dem. Där är omkring två och en halv mil till Pieninkä, men vägen är besvärlig. Du bör komma fram dit i gryningen.“

„Ja, kamrat befäl!“

Jag gick i spetsen för min patrull. Sist i kön kom Armas.

Klippiga höjder vidtog redan en timme efter uppehållet.

²¹I [KE74] står här *Heikkonen* och inte *Antikainen*.

²²I [GFIP1] användes här och på en del andra ställen för *vitgardist* ordet *bjeljak*, vilket betyder *vit hare*. Läser man denna mening bokstavligt, betyder den således att „ . . . haren inte skulle kunna rymma“.

²³I [KE74] står *Heikkonen* och inte *Antikainen*.

²⁴*Patrull*: i [GFIP1] står här *otdelenije* i [KE74] står *pluton* här, antagligen eftersom mannen var utnämnd till plutonchef (på s. 12), men här gäller det nog en mindre del av plutonen.

²⁵*Spaning*: jfr. tidigare not om spaning och rekognoscering på s. 14. I [GFIP1] står här *razvedka*, i [KE74] *rekognoscera*.

²⁶I [KE74] står på detta ställe *vitfinnar* och inte *slaktare*.

Enorma klippor stack envist opp sina steniga revben ur snön. Stigningen blev brantare, och det blev för var minut allt svårare och svårare att övervinna den.

Detta var Maaselkä-åsen.²⁷ Nu är stigningen utsatt på kartan till trettifem grader; men på skidor, som hela tiden drog bakåt, med tjuge kilo på ryggen och två handgranater vid bältet förvandlades dessa trettifem grader till åtti. På den tiden var varken graderna eller ens höjderna utsatta på kartorna. Stigningen blev allt brantare och brantare.

Min patrull hade tagit sig tämligen högt opp; vårt förband sågs redan sträcka sig bakåt likt ett långt band, när plötsligt ena skidan slet sig loss ifrån foten för en av mannarna och rusade iväg neråt längs det redan oppkörda spåret. Så fick han börja gå samma väg omigen.

Min ena skida stötte emot en sten.

»Bara den nu inte går isönder också«, tänkte jag. Jag kastade en blick neråt, där kamraterna kom klumpigt klättrande oppför backen; sedan kastade jag en blick oppåt, där en enorm måne kom framkrypande över åshöjderna.

„Lossa skidorna!“ befalldes jag.²⁸ „Fotmarsch!“

Alla började lossa skidorna. Men så snart vi hade tagit skidorna av, så sjönk vi till midjan ner i snön.

Det är nästan omöjligt att förflytta sig i sådan snö — i synnerhet i en sluttning, när man dessutom har en börda på ryggen och skidor samt stavar på axlarna.

...²⁹

„Är där inget slut på denne djävla backen snart!“ murrade Leino.

Förutom allt det andra så asade han dessutom på en kulspruta. Leino var benig och ihärdig, men efter att ha gått av skidorna hade

²⁷Kallas i [KE74] *Lotavaara-åsen*. Vi har inte har kunnat hitta namnet Lotavaara-åsen någon annanstans och bibehåller namnet ifrån [GFIP1]. *Fotnot i* [GFIP1]: „Masseljgskoje ustjelje — vattendelande höjdsträckning, vilken löper längs Seesjärvis södra strand och fungerar såsom vattendelare mellan Vitahavs-bassängen och Östersjöns vattensystem.“ Ordet *ustjelje* i det ryska namnet betecknar här således en ås tvärtemot ordböckernas översättning av detta ord med *klyfta*, *hålväg*, *pass*.

²⁸Vid översättningen har här använts motsvarande svenska kommandon för skidloppning enligt s. 42 i [InfR I].

²⁹Här står i [KE74]: *Pojkarna började svära*.

han förlorat en del av sitt vanliga självförtroende. Det var kanske bara Armas, som var nöjd med det, att vi hade gått av skidorna.

Han var nu jämbördig med t.o.m. de allra bäste skidlöpare. Han var en undersätsig kraftkarl och utgick nästan alltid såsom segrare i fransk brottning inom kamratkretsen.

Snön kröp in i filtstövlarna och smalt. Andedräkten steg likt den lättaste ånga opp emot den svarta vinterhimmelen. På himmelen hade stjärnorna placerat ut sig i vanlig ordning utan att lägga märke till våra ansträngningar.

Vi trängde oss fram igenom tät snö, som på sina ställen var klibbig som vått tandpulver. Vi krokade fast händerna i utskjutande stenar och klippor, så att vi rev händerna blodiga och knäckte naglarna, men vi drog oss oppåt med skidorna på axlarna och med en outsläcklig önskan att kosta vad det kosta ville fullgöra det uppdrag, revolutionen hade anförtrott oss.

Under tungt pustande klättrade vi oppåt, varvid vi ibland tappade fotfästet och ibland rev isönder vindblusarna.

Jag stannade till för att vila mig om än bara en sekund och jag fick höra ulvatjut i fjärran; jag fick höra hundratals ynglingars tunga, ore-gelbundna andhämtning skära sönder vinternattens orörda tystnad. Inte ett ljud; blott spridda svordomar — det är svårt att hålla inne med det! — och så vargarnas fjärran ylande, snön framför oss; där bak vilken sten som helst kanske lurar en slaktares bly eller yxa.

Fingrarna stelnade, och stigningen blev allt brantare.

Någon framför förlorade fotfästet och kasade neråt; han slängde stavarna åt sidorna och skramlade ner med geväret, kokkärlet och ryggsäcken på axlarna.

Han glattade förbi mitt ibland oss utan att förmå gripa tag i någon utsträckt skida; och fastän han utav alla krafter försökte stanna, så kasade han neråt utan att kunna hejda sin framfart.

Stigningen blev allt brantare. Mannarna var utpumpade.

Leino, som gick främst, ställde sig på knä. Vi gick den ene efter den andre ner på knä och fortsatte krypande, mens vi krokade oss fast i allt, som sköt ut. Susi kröp vid sidan om mig.

Susi — det är varg på finska, men där var inget ulvalikt i hans runda, vita ansikte, varutefter tunga svett droppar trillade ner.

Bakom Susi klättrade Heikkonen likaledes krypande på knä.

„Denne marschen skall vi komma ihåg!“ mumlade han. „Vi skall tvinga dem till att krypa på knä över alla åsar i *Suomi*“

„Hur mycket är där igen att krypa på detta viset?“ frågade mig Armas. „Om det dröjer länge om, så kan vi få bli här för gott. I fall vi stannar här för att vila, så förfryser sig pågarna.“

„Tyst med dig! Där är ingen, som skall bli här“, sade jag nästan flämtande.

Min vänstra handflata var sargad till blods. Vi kröp vidare på knä. Där verkade inte vara någon ände på stigningen.

Så satte sig Leino på en sten, lade kulsprutan tvärs över knäna och började gråta sakta. Jag såg klara tårar trilla ur hans ljusa ögon och frysa till is på kinderna. Tigande satt han där och grät. Jag hade aldrig kunnat tro, att Leino kunde gråta, förrän jag fick se detta med egna ögon.

Leino grät, och månskenet blänkte i hans kulspruta. Skidorna låg slängda vid hans fötter, och stavarna stod likt två ljus på ömse sidor. Han vände sig till mig:

„Skall jag verkligen tvingas ända min levnads bana här, Matti?“

„Vila dig nu, Leino! Vi har fler bröllop att dansa på i Helsingfors, Viborg och Åbo.“³⁰

Han ryste bedrövat på huvudet och gentog, vänd emot Armas, dystert och nästan med darr på rösten sin hjärteskärande fråga:

„Skall jag verkligen tvingas ända min levnads bana här, Armas?“

Armas lyfte kulsprutan ifrån hans knä, gav mig Leinos patroner och ropade:

„Leino, hej, skidlöpare! Kom igen nu, så går vi, vad!“

Så fortsatte vi igen att krypa framåt på knä.

Kamrat Antikainen³¹ tog Leinos skidor.

„Vi kan aldrig ta oss upp för denne backen“, frammumlade kursanten Jääskeläinen modstulet. „Vi är helt utpumpade. I morgon bitti så skjuter de ner oss som åkerhöns.“

„Sluta, Jääskeläinen! Det är nödvändigt för partiet, att vi tar oss upp för denne backen, så då gör vi också det.“

³⁰Städernas namn är *Helsinki*, *Vyborg* och *Turku* i [GFIP1]. Här är namnbruket anpassat efter [KE74].

³¹I [KE74] står *Heikkonen*, första kompaniets kommandör och inte *Antikainen*.

Framåt, trots allt! Vi hade krupit fram nästan två kilometer; till att krypa ännu en hade vi inga krafter igen, men här tog lyckligtvis stigningen slut.

Så står vi då oppe på åsen. Månen går ner bak fjärran skogar. Framför oss har vi nerförbacke och sedan ett stort, jämnt fält, ett slätt stycke, en liten skogsdunge, och efter den skogsdungen bör byn Pieninkä ligga. Där är en mils väg dit allt som allt. Karelska mil är smala — ifrån stigen kan man inte avvika — men långa, mycket långa.

Jag kommer strax ihåg ordern. Jag samlar patrullen. Bakifrån hörs de oppåtklättrandes oregelbundna, ansträngda pustande.

Vi har begivit oss åstad på morgonen, och snart skall en ny morgon ta sin början.

„Nerför backen!“

„Du borde göra som så“, pratar Armas på, i det han vänder sig till den håne Leino, „att du väljer ut en bestämd sten, så som jag har gjort, och så tänker du: »Nu måste jag alltså kosta vad det kosta vill ta mig fram till den stenen« och då så väljer du ut en sten, som är nära dig, ett tiotal steg. Nå, till den stenen tar du dig fram, så klart, och sedan så väljer du ut en ny på fem meters håll eller så. Och så omigen; det kan du väl nog, hur uttröttad du än är, klara av att ta dig fram de fem metrarna? En smal sak! Visst tar du dig fram dit. Jaha, när du då är kommen framåt ett stycke, så tar du igen dig ett tag, och sedan så ser du ut ett nytt mål ungefär fem meter framåt igen. Tro mig: hur trött grabben än är, så kan han ändå kravla sig fram ett halvt dussin metrar. Så, skall du få se, så är du redan oppe på toppen.“

Jag befallde »skidlöpning«, och så löpte vi åstad neråt.

Att flyga nerför backe är enbart ett nöje till och med efter en sådan oppstigning.

Jämvikten regleras liksom automatiskt för den erfarne skidlöparen: stöta ifrån, när det behövs; böja sig, när det behövs; till och med sätta sig på huk, när det behövs; ibland kan det även vara möjligt för honom att åka stående opprätt och insupa den frostiga luften.

En liten tuva, som ögat knappt ens lägger märke till, kan vid utförsåkningarna välta en oerfaren skidlöpare över ända.

Det var också det, som hände med Armas.

Dumt nog åkte han som förste man utför, och innan han hade hunnit flyga fram till plan mark, störtade han omkull, så att skidorna loss-

nade och rusade vidare neråt, mens han själv slog två volter i luften, varefter han blev liggande i snön.

Näste man snubblade över honom, ramlade också med dunder och brak, över honom en annan och en tredje, så att här bildades en levande, sprallande klump med bajonetter och spetsiga skidstavar stickande fram ur snön.

»Av en sådan sak vill jag allra minst omkomma«, for skymten av en tanke igenom huvudet på mig. Jag såg mig om och upptäckte, att där efter mig i det skidspår, Armas hade kört opp, kom närmare ett tjugtal krigare glidande i högsta fart.

Katastrof, katastrof!

Vem kan i sådan flygande fart rycka åt sidan och väja för denna klump av människor, bajonetter, patronväskor, skidor, stavar och handgranater?

Men i samma ögonblick böjde sig Leino, som åkte framför mig, vigt ihop och vek till sidan. Jag vet inte, om någon annan skulle ha kunnat göra en sådan vändning.

Jag störtade iväg i spåret efter Leino, och efter mig flög de övriga fram i det nu oppkörda spåret.

Framåt! Vi får inte stanna.

Jag samlade patrullen och förde den vidare.

Lyckligtvis kom vi undan med några småskrämmor av denna sammanstötning.³²

„Bara för din tjurskallighets skull, för din dumma envishets skull hade här så när tillstött en olycka!“ sade jag till Armas. „Du hade själv lätt kunnat bryta nacken av dig.“³³

„Nej då, här skall jag inte omkomma“, försökte Armas skoja bort det. „För att ta kål på min bror behövdes där en granat ifrån en av Kronstadts åttatummare, men han var ju bara en vanlig socialdemokrat. Men nu — vid fronten — har de vite inga sådana kanoner, som kan ta död på mig. För övrigt är jag kommunist, och med mindre än en tretummare knäpper de inte mig...“

„Andra kamrater hade kunnat dö på grund av dig!“ klippte Leino skarpt av.

³²Tanken om, vad som kunde ha hänt, utvecklas här utförligare i [KE74] än i [GFIP1].

³³Denna replik och Armas följande svar finns inte med i [KE74].

„Du har rätt, Leino“, sade Armas hånt. „Men gjort är gjort. . .“
En så skyldig uppsyn har jag ända till den dag, som idag är, aldrig
skådat i Armas' ansikte.

Kapitel 5

Möte med slaktarna.

Truppe¹ fick en timmes vila.²

Dock måste vi, som var uttagna för spaning, utgå omedelbart. Vi begav oss alltså åstad.

Plutonen kom en halv kilometer efter mig under Leinos befäl. Jag begav mig däremot i förväg på spaning. Färden gick igenom en väglös skogsdunge.

De barrludna grenarna gungade i jämn takt och strödde ut snö.

Stammarna ilade förbi, och det frasade i den snö, som undanträngdes av mina skidor.

Just så hade jag ett år tidigare befunnit mig ute på lång spaning. Den gången skulle vår spaning avskära tillförseln av skjutförnödenheter och livsmedel ifrån Finland till det upproriska Kronstadt. Tillförseln avlöpte över Finska vikens is — över Markizovaja Luzja. Där fick jag se ljusen ifrån byn Inno, som inte låg långt bort. Jag är själv därifrån, hela min familj bodde där, och min gamle far och min mor bor där än idag. Och Aino, min Aino, också — visste jag — bodde den gången tillsammans med de gamle. Vårt hus står nära intill havsstranden, och denna strand var bara tusen meter bort ifrån mig. Det lyste ur fönstren på vårt hus. Jag gick närmare stranden, mens jag ansträngde mig

¹I [GFIP1] står *otrjad* och i [KE74] står *bataljon*.

²Här börjar femte kapitlet på s. 39 i [GFIP1], men i [KE74] hör även det, som är femte kapitlet i [GFIP1], till fjärde kapitlet. I stället är det början på sjätte kapitlet i [GFIP1], som motsvarar början på femte kapitlet i [KE74].

för att höra, om där kom något knarrande ifrån någon slädes medar, vilken medförde förnödenheter till de upproriska »sjömansbyxorna».³ Jag närmade mig stranden för att fullgöra spaningsuppdraget. Fars hus (barndomsminnen!) var bara hundra meter ifrån mig.

På tröskeln visade där sig en kvinnogestalt; det skulle kunna vara min goda gamla mor eller den kära Aino. Jag hade inte sett dem sedan våren 1918, sedan dagarna för den finska revolutionens tillintetgörande nederlag.

»Jag skall gå dit och krama om de gamle«, tänkte jag. »Där är ju ingen, som skall få veta något om vårt möte«.

»Det går inte, du är ju på spaning«, förmanade jag mig själv och blev obeslutsamt stående.

Jag såg på den lilla stugan, där de gamle säkert satt och längtade efter sin ende Matti, där Aino. . . Ljuset ur fönstret hade lagt sig som en gul fyrkant på snön. Kvinnan på yttertrappan tömde en spann vatten, gick in i huset och smällde igen den tunga dörren efter sig.

Jag hade tagit ett steg framåt. Under tio minuter stod jag där nära huset, såg på det och tänkte. Sedan tvärvände jag, gick vidare och fortsatte spaningen.

. . .⁴ Samma kväll beslagtogs jag och hemförde till oss en foras om fyra slädar med bröd, vilka var på väg till Kronstadt ifrån Terijoki. Den vite officerare, som skyddsledsagade slädarna, hade tur; han lyckades smita sin väg i skydd av mörkret, mens formännen ursinnigt svor efter honom. I en av forslädarna hade han bara efterlämnat sin portfölj med några papper i, däribland några handlingar med stabskaptenen Verchovskijs namn.⁵ Stabskaptenen själv var spårlöst försvunnen.⁶

Tröttheten efter ett sömnlöst dygn och den utmattande marschen i sådan stark köld gjorde sig gällande; alla dessa tankar drog förbi inför

³*Sjömansbyxorna*: därmed menas matroserna på Kronstadt; i [GFIP1] står *kljosj-niki*, „klockbyxor“, vilket i [KE74] har översatts med en svensk motsvarighet *blåjackorna*; här en ordagrannare översättning.

⁴Här följer dessa meningar i [KE74], vilka saknas i [GFIP1]: *Vad tänkte jag på! Ni skall få reda på mina tankar, Lappo-banditer, när er sista timme slår! Till detta stycke finns i [KE74] följande fotnot: Lapporörelsen — fascistisk finländsk rörelse som stod bakom mord på tusentals finska arbetare.*

⁵Namnet skrivs *Werhovski* i [KE74].

⁶I [KE74] följer här meningen *Var finns nu denna skurk?*, vilken saknas i [GFIP1].

mig liksom i en halvslummer; jag hade nog till och med faktiskt gått och somnat. Ur dessa minnen och drömmar i halvt sovande tillstånd vaknade jag plötsligt till vid ljuden ifrån ett avlägset samtal. Jag slog upp ögonen och fick syn på en liten by ungefär hundra meter längre framme.

Där vajade en vit flagga ifrån det närmaste huset. På trappan in till detta hus stod där fyra beväpnade män.

Jag såg mig om. Ett par hundra meter bak om mig tog skogen slut, och ingen ur min patrull syntes till. Jag var kommen långt i förväg.

Folket på trappan stod rätt så lugnt och stilla. De hade upptäckt mig.

Det hade varit meningslöst att vända om och gå tillbaka; tre–fyra kulor skulle då ha satt sig fast i ryggen på mig. Det återstod mig att gå framåt. Det gjorde jag också. Jag gick långsamt, lugnt och sansat, mens jag tänkte på, hur jag skulle kunna göra det så dyrt som möjligt för dem att ta livet av mig.

Jag ansträngde mig att göra vartenda steg, jag tog, långsammare och ta till vara varenda sekund. Eftersom jag gick så lugnt, utan brådska, med kurs på yttertrappan till stugan med den förbannade vita trasan, som redan belystes av den oppgående vintersolens första sneda strålar, så rörde ingen av dem på sig, vilka stod på trappan, ingen grep geväret och lyfte det till anläggning.

Ju närmare jag kom byn, desto tydligare blev det för mig, att det var slaktare, som stod vid trappan. En utav dem avbet ett stycke från ett bröd, som var bakat så, som man bara bakar i Finland: tunna, platta, osyrade rågkakor,⁷ *näkkileipä* med runda hål i mitten.⁸

Jag tycker mycket om knäckebröd,⁹ det påminner mig om mina tidiga barndomsår. I hela Karelen är det bara i Uhtua,¹⁰ man bakar sådant knäckebröd.¹¹

Jag var redan blott ett fåtal steg ifrån yttertrappan. Två av dem, som hade stått och sett på, när jag närmade mig, begav sig in i stugan, mens de övriga två blev vid trappan. Jag gick ända fram till trappan.

⁷I [GFIP1] står *lepjosjki*, namn på en särskild sorts rågkakor.

⁸Förklaringen om, vad knäckebröd är för någonting, liksom påståendet, att sådant bröd endast bakas i Finland, saknas i [KE74].

⁹*Näkkileipä* på finska på s. 41 i [GFIP1].

¹⁰*Uchta* på ryska på s. 41 samt vidare i [GFIP1]; kallas sedan 1961 *Kalevala*.

¹¹Detta stycke saknar motsvarighet i [KE74].

„God dag!“ mumlade jag liksom i skägget, ifall-ifall.

„God dag, herr officer!“ svarade de och sträckte opp sig i enskild ställning framför mig.

I första ögonblicket blev jag till och med paff och kastade en blick åt skogsbrynet. Där var ingenting, som antydde, att där snart skulle kunna komma ut någon därifrån.

Jag började långsamt ta av mig skidorna. När jag hade tagit av den ena, så tog jag av den andra. De två träbelätena, som hade sträckt opp sig i givakt, stod alltjämt i enskild ställning framför mig. Den vita skidlöparblusens kapuschong dolde min rödarmisthjälm¹² väl.

„Lediga!“ befallde jag och avvek tydligen ifrån gängse former, ty bägge ynglingarna blinkade muntert åt varandra.

Eller så lekte de kanske med mig, liksom katten med musen?

Jag kom ihåg stugan i Paadene och samtalet med Leino.

Var är du, Leino, var är vår stab nu?

Jag stack ner stavarna i den tilltrampade, glatta snön vid trappan och så började jag långsamt, steg för steg gå oppför trappan in i stugan.

„Isen skall huggas väck ifrån trappstegen“, muttrade jag, ty jag ville än en gång framvisa mitt förträffliga finska uttal.

„Skall ske“, svarade en av träskallarna, som sträckte opp sig i enskild ställning och gjorde honnör.

Därvid lade han först ifrån sig den halvätta knäckebrödbiten på bänken. Med vilket välbehag jag skulle ha tuggat den i mig! Jag kände mig på en gång hungrig.

»Med tom mage är det lättare att utstå ett sår i buken«, påminde jag mig vår kursläkares stående fras och trädde över tröskeln.

Uppenbarligen gick allting till så, som de dumbommarna förväntade sig, ty de ådagalade inte det ringaste tecken på förvåning. Jag kunde se allting tydligt och klart. Jag kan än idag precis och utförligt beskriva alla detaljer: hur de vite stod, hur brödbiten låg på bänken, hur min vänstra stav lutade lätt, där den stod nerstucken i snön, hur dörrposternas sniderier såg ut.

Alla mina sinnen var skärpta; allt detta kommer jag utmärkt väl ihåg och till mina dagars slut skall jag inte glömma det.

¹²*Rödarmisthjälm*: Mössa av det slag, som påminner om en kask och brukar kallas *budjonnovka*, budjonnymössa.

När jag gick in i stugan kastade jag en blick hän åt skogen. Där syntes inte ens ett livstecken i skogsbrynet.

Jag trädde in i ett rum.

Strax efter mig trängde sig de två ifrån gården in.¹³

Efter ett dygn utan sömn ute i friska luften överväldigade mig strax den bedövande värmen i det kvavt oppvärmda och inpyrda utrymmet. Där var fyra man i rummet; de hade brått med att städa. Gevären stod i sina ställ i ett hörn.

Så snart jag kom in, for soldaterna opp och hälsade.

Då frågade jag lugnt, högt och tydligt i myndig ton, mens jag hörde vartenda slag utav mitt eget hjärta:

„Vem är det, som för befälet här?“

På min fråga in igenom den öppna dörren störtade där ur det angränsande rummet ut en lång, reslig karl i jägareuniform med gradbeteckningar på tränsarna och ett stort ansikte, som liknade en skinka och var mörkrött av anspänning samt önskan att fjäska sig oppåt i graderna; han ställde sig i stram givakt framför mig.

I enskild ställning började han göra anmälan.

Jag förde handen till den av huvan dolda mössan, såsom det hör till vid mottagandet av en rapport.¹⁴

„Det är jag, korpral¹⁵ Kurki, som för befälet här och fullgör det uppdrag, som har anförtrotts mig: att befria Karelen ifrån de röda, ryska banditerna.“

Här förrådde mig nerverna: vid orden »röda banditer« knöt sig handen, som jag höll vid skärmen, helt av sig själv, och knytnäven hade så när gått lös på korpralens fysionomi. Med den allra kraftigaste vilje-strängning tvang jag mig själv till att lösa opp knytnäven och föra handflatan bakåt, så att det skulle se ut, som om jag uppmärksamt åhörde rapporten.

„Vi är inalles fjorton man“, fortsatte korpralen, „och det är löjtnant¹⁶ Lassy,¹⁷ där för befäl över hela posteringen.“

¹³Denna mening står först ett par stycken längre ner i [KE74].

¹⁴Denna mening saknas i [KE74].

¹⁵Korpral på s. 42 i [GFIP1]

¹⁶Löjtnant heter på s. 42 i [GFIP1] *porutjik*, vilket betecknar en utländsk eller förrevolutionär löjtnant/överlöjtnant; det översattes i [DS2002] med *Oberleutnant* men i [VZ18] med *löjtnant*. I [KE74] kallas Lassy *fänrik* och inte *löjtnant*.

¹⁷Lassy stavas *Lassi* på s. 42 i [GFIP1] men *Lassy* i [KE74].

När jag fick höra detta namn, ryckte jag till. Då jag såg förvåningen i korpralens pupiller, drog jag min höjda hand bakåt, och... och förmodligen blottade jag då under kapuschongen ett stycke av mössan — just den delen, där vår femuddiga stjärna lyste rött. Jag förstod detta på den plötsliga blekhet, som spred sig i korpralens ditills mörkröda ansikte, och på det, att han började stamma; uppenbarligen förundrade detta alla de underlydande; av dem var där nu åtta man i rummet: två var komna in strax efter korpralen ifrån det angränsande rummet — och slutligen förstod jag det på hans direkta fråga:

„Då är ni alltså en av de röde?“

„Ja, jag är röd...“ hakade jag på hans replik i en kommandoton, som inte tålde några som helst motsägelser, och fortsatte: „...och jag befäller er samtliga att omedelbart ge er för mig.“

Där stod de förbluffade.

I vänstra handen höll jag redan en handgranat, i den högra — naganrevolvern.

„Under tiden, som jag har fört detta samtal med er, så har mina kamrater omringat byn. Inte en enda utav er kommer härifrån levande, ifall ni försöker slåss. Ge er!“

Först var det Kurki, som kastade en blick ut igenom fönstret, och sedan jag.

Ett femtital meter ifrån oss kom min patrull utspridd på skyttelinje under Leinos ledning och närmade sig hastigt.

„Ifrån andra hållet kommer där två plutoner. Ge er!“

Ingen av de vite hade hunnit svara någonting, innan dörren for opp för en kraftig spark med en filtstövel, och Leino flög in i rummet.

När han hade fått syn på de vite, viftade han med en handgranat och ropade:

„Opp med händerna!“

Alla de, som befann sig i rummet, räckte opp händerna.

I samma ögonblick ljöd där ett dovt revolverskott utifrån.

„Håll du dem kvar här!“ ropade jag åt Leino, störtade ut på gatan och befallde en av kamraterna med gevär att ställa sig vid fönstret.

Armas rusade in i stugan för att hjälpa Leino avvärja de vite.

På nytt hördes där några skott.

Det var en officerare, som skjutande sig fram igenom byn försökte fly.

...¹⁸

Jag tog geväret ifrån axeln och började långsamt sikta.

Detta var utan tvivel Lassy.

Jag tryckte på avtryckaren. Den gav inte efter. Skottet gick inte av. »Är det kölden, eller vad?« erinrade jag mig Rauhalahtis berättelse i sjukvagnen. Jag tryckte en gång till, ännu hårdare. Rekylen slog in i axeln.

Officeraren rasade ihop i snön. Jag gick fram till honom.

Eftersom mina skidor hade blivit kvar vid trappan, så gick jag långsamt, då jag tog in snö i filtstövlarna.

Skottlossningen i byn hade inte upphört men blev allt glesare och glesare. Ur skogen var redan de förste rödarmisterna i vårt förband¹⁹ på väg ut. Bakom mig kom Leino.

Officeraren försökte stötta sig på armbågen.

„Lassy!“ ropade jag nästan rasande. „Lassy, här kan vi äntligen avsluta vår dispyt!“

Av överraskningen till och med satte han sig opp; och sedan han hade fått syn på mig, höjde han mauserpistolen.

„Jag skall inte få se mitt Storfinland; men du, Matti, du skall inte heller få bada mer i dess sjöar!“ sade han och plötsligt, spottande blod ur munnen, skrek han till:²⁰ „Åt en röd hund, som har sålt sig — hunddöden!“ och så sköt han.²¹

Lassy var en utmärkt skytt; men vreden och såret gjorde honom osäker på handen. Kulan gick tvärs igenom min kapuschong och lämnade ett hål i den efter sig.

„Du missade igen, Lassy, men nu skall jag träffa. . .“

Han höjde pistolen²² på nytt, så att han nästan vidrörde min päls med dess mynning. Men jag hade redan låtit gevärskolven falla. Något skott följde där inte.

¹⁸Här saknas på s. 43 i [GFIP1] följande meningar, vilka står i [KE74]: *Revolver-skotten kom från honom. Gevärsskottet hade avskjutits från grannstugan.*

¹⁹I [GFIP1] står *otrjad* och i [KE74] står *kompani*.

²⁰Fram hit finns detta stycke inte med i [KE74], men däremot den följande repliken med något annorlunda formulering.

²¹I [KE74] står: — *Du din hund, din röde förrädare, du skall dö hunddöden — och så sköt han.*

²²På s. 44 i [GFIP1] står *revolver*, men en mauserpistol är ingen revolver, så att vi översätter med *pistolen* här liksom i [KE74].

Jag hade känt Lassy sedan barndomen. Han var son till chefen för det sågverk, där min far arbetade. Vid tiden för revolutionen var han skyddskårsofficerare.²³

Där var ett möte på sågverket.²⁴ Där uppträdde Lassy, och där uppträdde även jag, som var kommen på permission ifrån Helsingfors. Vi införde åtta timmars arbetsdag på Lassys fabrik och organiserade en fabrikskommitté; men när vi gick till kontoret för att kontrollera kontorsböckerna, så vägrade Lassy ge oss dem och sade:

„Med sådana skurkar och rövare som ni måste man tala vapnens språk.“

...²⁵

Den gången hade jag inte gjort opp räkningen med honom; han hade plötsligt försvunnit någonstans; men nu hade vi åtminstone talat litet med varandra på vapnens språk. Det kan hålet i huvan på min vindblus bekräfta.

Jag genomsökte Lassys lik, tog hans handlingar och återvände till byn.

Först då begrep jag, att jag var outhärdligt trött och inte förmådde ta ett enda steg till. Jag kommer inte ihåg, hur jag tog mig fram till stugan.

Vårt förband²⁶ hade redan kommit in till samhället och inrättat sig för rast. Antikainen utdelade befallningar och skickade fram en ny spaningspatrull.

Mitt i gatan låg där en dödad slaktarofficer med armarna utsträckta. Det var ingen, jag kände.

Jag rasade ihop i en hög på golvet utan att ha orkat ta de två stegen fram till bänken. Där kanske var någon, som flyttade på mig; kanske

²³I [KE74] har Lassys far varit sjökaptan: *Jag kände Lassy ända sedan barndomen. Hans far var sjökaptan.*

²⁴Hela detta avsnitt om sågverket saknas i [KE74]. Där är i stället av avsnitt om, hur den finländska bourgeoisin under det imperialistiska kriget (Första världskriget) illegalt skickade sina söner till Tyskland för militär utbildning, varefter de sedan organiserade skyddskårerna i Finland.

²⁵Här står i [KE74] följande: *Lassy hade tillsammans med andra borgare varit illegalt i Tyskland och kom under revolutionen tillbaka som fullt utbildad vit officer.*

²⁶I [GFIP1] står *otrjad* och i [KE74] står *bataljon*.

var där någon, som trampade på mig — det vet jag inte och jag minns ingenting. Jag sov den allra djupaste sömn. Under det dygnet hade vi bara gått fem mil.

Men vi fick inte sova i mer än tre timmar. Klockan tolv på dagen skulle vi avtåga och marschera mot Tjolka.²⁷

Där var någon, som drog väck kudden underifrån huvudet för mig.²⁸
Jag vaknade. Antikainen höll pudan i armarna.²⁹

„Vad har du gjort för att såra gumman?“ frågade han förebrående.

Den gamla reste sig ifrån spisen, tog kudden ur befälhavarens händer och började tvekanande fråga honom om någonting.

Antikainen betraktade henne spánt med sina blåa ögon och försökte lugna ner henne.

„Är ni då faktiskt röda?“ tog hon till sist mod till sig och frågade befälhavaren högt.

„Ser du verkligen inte, hur vi har gjort slut på slaktarna?“

„Men käre, officerarna sade, att på trehundra versts omkrets så finns där inte en endaste röd här. Inte ens en fågel kan flyga hit därfån, än mindre då rödarmisterna. Så det är därför, jag tvivlar.“

„Men nu så, mor lilla, nu så skall du inte tvivla mer utan hellre ta en titt på våra röda stjärnor!“

Detta argument övertygade uppenbarligen gumman slutgiltigt. Hennes ansikte, vilket var rynkigt som en stekt potatis, sken opp; den vak-samhet, som hade varit märkbar i varenda rörelse, försvann. Hon gick fram till dörren och började rota och dra fram några papper ur den snidade dörrposten.

Hon fick fram en packe dokument, började bläddra i dem, och när hon hade funnit det rätta, räckte hon fram det till befälhavaren.

Befälhavaren började läsa det.

²⁷Det karelska namnet *Tjolka* användes i [GFIP1], kallas i [KE74] *Tsolkka*, men det finska namnet är enligt [SNM26] *Leppikovaara*.

²⁸Denna mening saknas i [KE74].

²⁹I [KE74] står i stället följande, vilket delvis i stället kommer senare i [GFIP1]: *När jag väcktes, stod en gammal gumma bredvid Heikkonen — det var stugans husmor, och frågade honom någonting i osäker ton. Han såg oavvänt på henne, med sina blåa ögon och försökte att lugna henne.*

Detta var ett varsamt ihopvikt hedersdiplom, utfärdat av Första Rytтарыarméns stab för rödarmisten kamrat Jukka Petrov³⁰ och bestyrkt med allehanda stämplor samt underskrift av befälhavaren själv.

„Jaså, ser man på: kamrat Budjonnyjs underskrift. . . “

„Ja, Jukka — han är ju min son!“ pladdrade gumman opphetsat på.
„Nu är han och hans vänner ute i skogen och gömmer sig för slaktarna.“

„Kalla omedelbart in grabbarna ifrån skogen!“

Gumman fick brått om. Jag såg, hur hon ställde sig på de hemma-gjorda, karelska skidorna och drog iväg till skogs. Där är inte många av våra idrottsflickor i *Piter*³¹ som kan löpa på sina telemarksskidor så, som denna gamla gumma kunde gå på skidor!

När förbandet redan stod färdigt för avmarsch, så kom där ur skogen under gummans ledning en grupp män på skidor. De fick syn på oss och blev stående. En av dem begav sig rätt fram till oss.

Det var just denne yngling, som hade deltagit i Budjonnyjs rytteri. Tillsammans med honom hade ytterligare nio karlar rymt till skogs för att hålla sig undan ifrån slaktarnas tvångsmobilisering.

De hade uppbringat två foror med livsmedel till posteringen och livnärde sig på de beslagtagna matvarorna. I avsaknad av vapen hade de inte kunnat kämpa aktivt emot slaktarna. Deras matvaror var nu redan på upphällningen — och så hade plötsligt vi dykt opp.

Petrov hyste inte fullkomlig tilltro till moderns meddelande, att det verkligen var de röde, som var komna dit; så för att inte förleda de övriga mannarna, så kom han ensam fram till oss. Man bjöd in honom i huset.

Tvivlen skingrades snabbt.

„Hur kommer det sig, att ni plötsligt har hamnat här, pågar?“

„Hur vi har hamnat här — om vi själv har tagit oss hit eller vi har fallit ifrån skyarna — det kan göra detsamma; nu är vi i alla fall här“, sade kompanichefen Heikkonen.

Antikainen, som hela tiden hade tigit och förefallit opptagen enbart med att sy ihop den sönderrivna skidlöparblusen, ställde sig plötsligt opp och sade:

³⁰*Jukka*: i [GFIP1] står *Jukka Petrov*. I [KE74] står *Pjotr Hrisanfow* i stället för Jukka Petrov. En Jukka Petrov — kanske den samme — finns i [MK2000], personregistret s. 400. I samma personregister finnes även på s. 399 en *Ilja Hrisanfow*, däremot ingen *Pjotr Hrisanfow*.

³¹*Piter*: Petersburg, Petrograd, Leningrad.

„Jag förordnar dig, kamrat Jukka Petrov, till kommandant över byn. Tolv utav de beslagtagna gevären lämnar jag till din truppenhet.³² Utav de niotusen patroner, vi har tagit i krigsbyte, skall ni behålla åttatusen. Du avdelar två man till att vakta fångarna. Jag befäller dig i Sovjetmaktens namn att slå vakt om truppens disciplin och skoningslöst slå ner slaktarna!“

Petrov — en krigare, som hade varit med förr — mottog befallningen stående i enskild ställning. Sedan han hade åhört ordern, sade han:

„Jag tjänar det arbetande folket!“

Han begav sig ut på trappan och slet ner den vita flaggan — våra mannar hade i stridens hetta glömt göra detta — och började vifta med den.

När de ynglingar, som hade blivit i skogen, hade fått syn på signalen, kom de fram till byn med gumman i spetsen i samma skidspår, som jag hade kört opp i gryningen.

³²I [GFIP1] står *otrjad* och i [KE74] står *styrka*.

Kapitel 6

Djupt inne i slaktarnas bakland.

Sedan vi på nytt hade ställt opp i vanlig ordning, begav vi oss åstad. Vi var stärkta av en liten bit mat samt tre–fyra timmars sömn; och hade det inte varit för den skarpa smärtan i axlarna av ryggsäckens axelremmar och gevärsremmen, och hade det inte gjort ont i benen, så hade allt varit utmärkt.

„Du har väl inte glömt att rita in marschvägen på kartan?“ frågade kamrat Susi, när han körde om mig.

„Nej, det har jag inte glömt.“

Först då begrep jag plötsligt, hur mycket besvärligare det var för våra befäl än för oss själv.

De måste tillryggalägga precis samma sträcka, som vi; därutöver måste de under uppehållen bekymra sig om hela förbandets säkerhet, om varenda vakt, skicka ut kunskapare,¹ ange deras mål, åhöra rapporter och förhöra fångar. Detta är inget lätt arbete. Men därutöver för Susi hela tiden förbandets dagbok. Att han inte förfrös fingrarna under skrivandet, det begriper inte jag! Hur kunde han efteråt tyda dessa kråkfötter, han hade kratsat ner i skrivboken vid den kolden?

Klyvande den frostiga luften med bröstkorgarna löpte vi på nytt framåt.

¹*Kunskapare* är det samma som *spanare*. Ordet *kunskapandet* brukas liktydigt med *spaningen* på s. 56 i [UndInf].

„A, det var ju inte lönt att fodra tocken med fläsk! En sådan bit han slukade!“ beklagade sig Armas.²

„Varför gav du honom det?“

„Hur så, varför? Utav fläsk förlorar tuppen rösten. Nå, så jag gav honom... För att han inte skulle gala och väcka oss före gryningen. Men det gör det samma — är det inte tocken, som väcker en, så är det en order!“ fortsatte Armas klaga.

Snön började vräka ner — tjock, klibbig och luddig.

Vår pluton gick nu mitt i förbandet, men den täta muren av fallande snö gjorde, att man inte kunde se täten och eftertruppen.

Vi löpte framåt och trängde oss igenom denna slöja.

Vi löpte fort. Åter skymtade stavar och ben, det knarrade och frasade i den snö, som sammanpressades, och vår vinande andhämtning rev på nytt isönder tystnaden.

Vi gick mycket fort, med tjugo kilos packning.

Jag förlorade Armas ur sikte igen. Han hade sackat efter.

Återigen löpte den outtröttlige Antikainen förbi mig ifrån förbandets kö och framåt emot täten.

Återigen blev vi varmare och varmare. Återigen började svettdroparna rinna ur mössorna och ner över ansiktet.

Men vi löpte framåt utav bara fan och tvang de fångne slaktarna att följa med. För dem var det lättare att gå på skidor — utan gevär, utan patroner, utan handgranater och utan proviant.³

De var samtliga skidlöpare. Men om än de till och med var rädda för att vägra lyda order, så började de likväl knorra.

En av dem grep tillfället, när Antikainen löpte förbi, och sade:

„Herr officer, vi kan inte gå så fort, vi tappar andan alldeles.“

„Den som inte kan gå vidare, han kan heller inte *leva* vidare!“ ropade kamrat Antikainen, när han löpte förbi, och han hade rätt; inte en katt⁴ skulle få nys om vår framryckning, inte en endaste en!

Vi fortsatte framåt och åter framåt.

De främste svängde neråt.

²Dessa repliker om att tysta tuppen med fläsk saknas i [KE74].

³Här står i [KE74] även: *Precis likadant som vi idag åker, när vi avlägger provet för idrottsmärket, GTO (»Beredd till arbete och försvar«).*

⁴I [GFIP1] står *sobaka* (hund), men på svenska brukar man ju använda uttrycket *inte en katt*.

Vi åkte en efter en nerför strandslutningen till den översnöade isen på en älv. Vi följde älven framåt.

Svettdropparna, som rann ifrån pannan ner i ögonen, hindrade oss ifrån att se igenom slöjan av fallande snö.

Remmarna skavade mot axlarna.

Jag försökte flera gånger flytta dem en smula till sidan, men det hjälpte inte; inom en minut hade de glidit tillbaka igen.

Skjortan blev genomvåt av svett och klubbade tätt intill kroppen. Men vi gick framåt, framåt... Alla mina sinnen, alla mina tankar — föreföll det — gick ut i benen.

„Pågar, hugg i nu, vi tar snart rast“, sade jag till min pluton. „Ge inte de fångne slaktarna intrycket, att ni är trötta. Låt dem få se, hur vi kan gå på skidor!“

Så uppmuntrade jag mina mannar. Det tycktes mig, som om benen hela tiden svullnade opp, som bleve de förvandlade till träbitar, varomkring filtstövlarna låg klistrade tätt intill, liksom hade de varit gjorda av gummi. Våra skjortor var våta av svett. Svetten trängde till och med igenom skjortorna och ut i pälsarna. Pälsarna var faktiskt redan så våta av svett, att där samlades droppar vid pälsens kanter och långsamt sipprade rätt ner i filtstövlarna.

Hade någon berättat om detta för mig, så skulle jag inte ha trott honom, men nu gällde det inte att tro eller inte tro utan att gå framåt till vilket pris som helst. Framåt!

Jag upptäckte, att jag höll på att komma litet efter; så jag tog i, stötte ifrån med stavarna och i den inträdande vinterkvällens dunkla skymning hade jag så när kört mina skidor rätt in i skidorna på den, där gick frammanför mig. Jag såg efter.

„Vad är där med dig, Aalto?“ frågade jag flämtande.

Hans vindblus hade blivit sönderriven utav en bajonett, och för att den inte skulle hilla in sig i benen, hade Aalto tagit den av sig.

„Vad är där med dig, Aalto?“ gentog jag. „Hela pälsen är ju övertäckt med is, du är ju rent nerisad. Vad är där med dig?“

„Se på dig själv, du kanske inte är bättre!“ muttrade Aalto.

Jag drog tumvanten av den vänstre, sargade näven och började känna med fingrarna på pälsen. Aalto hade haft rätt; min päls var också överdragen med en isskorpa.

För nästan alla mannarna hade där bildats isskorpor på pälsarna. Den svett, som hade trängt ut igenom fårskinnet, hade strax gripits av frosten och stelnat till is.

Isskorpa på pälsarna — och ändå drypande svett på pälsen! Och vi, som drog in den iskalla luften i våra opphettade bröst, så att vi med var munfull riskerade dra på oss lunginflammation, vi fortsatte ändå att gå framåt i de våta, nerisade pälsjackorna.

Vi gick på älven, och i den inträdande nattens skymning kunde kamraterna i täten inte se, att här och där — fan vet, hur det kunde komma sig — så bröt vattnet opp igenom isen.

De främste löpte snabbt över dessa farliga ställen, och efter dem hela förbandet.

Var och en, som någon gång i livet har spämt skidor på fötterna, han begriper, vad detta betydde. Skidorna styvnade snabbt på undersidan; det vatten, som kom på dem, frös fast och bromsade rörelsen. Snön fastnade i klumpar, så att skidorna snart varken ville gå framåt eller bakåt.

Det är lättare att gå till fots igenom djup snö än på sådana skidor; och vi hade nästan alla kört ner i vattnet.

Vi hade redan gått i omkring fem timmar, så att vi kunde rasta. Det var nödvändigt att stanna omedelbart för att rengöra skidorna. Antikainen kommenderade halt.

Vi begav oss åt stranden. Det knakade till i pinnarna och yxhuggen dunkade.

Jag började stampa till snön för att bereda lägerbålet plats; när jag kastade en blick åt älven, fick jag syn på några figurer, som stod orörliga där. Stödjande sig med bröstet emot stavarna stod de tiggande, utan livstecken, likt tillfrusna statyer.

„Leino, ta reda på, vad det är för något!“

Leino gick trött fram till dem. Jag såg, hur han började putta till de frusne snögubbarna. De började röra på sig och kom in till stranden.

„De stod och sov“, sade Leino. „Stavarna emot bröstet, i sköna drömmar. God natt!“

„Stor rast“, sade Heikkonen, när han gick förbi mig. „Ställ er själv i ordning och vila ut!“

Stor rast — det betyder, att man kan göra opp bål.⁵ Jag vet inte var, förutom i *Suomis* slumrande skogar, som man gör opp *rakatulet*.

Rakatulet ordnar man så här. Man fäller två stora träd och lägger det ena ovanpå det andra. Först gör man några djupa yxhugg likt en frans på de sidor av stockarna, som skall ligga an emot varandra. Så tänder man fyr på dem.

Stockarna brinner långsamt; först bara glöder de och sedan brinner de inte heller med lika klar låga som i ett vanligt bål. Men en sådan stockelds hetta är stor, man måste inte passa dem hela tiden, man måste inte ideligen gå dit för att lägga på mer bränne, och den brinner ut långsamt. Mellan två rader stockeldar brukar där vara ordentligt hett till och med i den allra kallaste natt.

Natten var verkligen kall. Susi var säker på, att det var minst trettifem grader kallt.

Stor rast.

Vi satte igång med att anlägga stockeldar och proppa kokkärlen fulla med snö. Vi ställde ihop gevären i bockar och började rengöra skidorna från de fastklibbade snöklumparna.

Detta är ett mödosamt och tålmodsprövande pillande. Man får inte hålla skidorna för nära elden; i fall de blir oppvärmade, då börjar snön under dem töa och frysa fast, när man sedan ställer sig på dem. Det är därför, de alltid står i farstun hos oss i *Suomi* och Karelen.

Det var då ett sjå, vi hade med våra skidor under denna rast!

Utav eldens värme började de nerisade pälsarna burra opp sig igen för att sedan torka och krympa.

Jag sträckte opp ena armen för att bryta av en grankvist, som hängde ovanför stockelden; då kände jag plötsligt, att någonting i mina kläder sprack och gick av, så att det blev väldigt lätt för mig att sträcka opp armen. Jag tog av vindblusen. Min överisade päls hade krympt och spruckit vid ena axelen. Ärmen kunde nu utan vidare tas av för sig ifrån övriga pälsen.

„Jag har kommit på, vad man måste göra, för att pälsarna i fortsättningen inte skall bli överisade“, sade kompanichefen Karjalainen.

⁵*Bål*: i [GFIP1] står på s. 50 *rakatulet* (eller kanske *raakatulet* — skillnaden i vokallängd går förlorad i den ryska skriften), ett slags stockeldar, antagligen sådana, som kallas *nying* på svenska. Dessa namn används inte i [KE74].

Han tog sig för att vända pälsen ut och in på avigan; när han så hade vänt den, tog han den på sig igen. Många av mannarna genomförde samma procedur med pälsarna; så där gick vi omkring ludna liksom björnar.

Där förestod oss en mycket kall natt. Fingertopparna blev kalla till och med inuti tumvantarna.

Liggande i snön blickade jag oppåt och igenom de snötyngda, ludna grenarna fick jag se Nordens stora stjärnor, Karlavagnens opp- och nervända skopa, och i tankarna började jag dra en linje till Polstjärnan.

Jag slumrade till.

Jag vaknade av en förfärlig hetta — det tycktes mig, som om kroppens högra sida, som var vänd åt stockelden, vore rent glödgad, varemot den vänstra vore begravnen i is.

Jag vände mig på andra sidan och fortsatte sova.

Jag sov så tungt, så jag tror, jag aldrig mer får sova så.

En gång, när jag vände mig ifrån den ena sidan till den andra, fick jag se, hur Leino hastigt for opp ifrån den bädd, han hade rett sig av nybrutet ris, slet av pälsen och började stampa på den.

Han fick syn på min halvsovande men sannolikt mycket förvånade blick och sade:

„Jag har svett pälsen rent. . .“

Men jag föll i sömn igen utan att ha hört på honom till slut.⁶

Jag drömde ingenting. Det blev mycket kallt om ryggen igen. Jag vaknade av, att någon lade handen på min oppslitna axel. Med möda särade jag på mina ihopklibbade ögonlock. Över mig stod den förskräckte kamrat Antikainen.

Försiktigt — tydligen för att inte väcka mig — vände han mig på andra sidan, mens han rev loss ena skörtet på min päls, vilket hade frusit fast i snön.

Jag såg, hur han tillkallade vakten och befallde denne att en gång i kvarten vända de sovande ifrån den ena sidan till den andra.

„För att de varken skall förfrysa eller bli brända. . .“

Så brydde han sig om oss, sina krigare.

⁶Denna mening och de följande styckena om Antikainens besök under natten saknas i [KE74].

Slutet på deras samtal hörde jag inte.⁷

När jag vaknade en annan gång och öppnade ögonen, så fick jag se Armas, som höll på att lägga sig vid stockelden.

Han såg flera år äldre ut och mycket avmagrad.

„Har du fångat in någon i kön igen, vad?“ frågade den oförmodat oppdykande Antikainen.⁸

„Min tid är inte ute än — vänta bara, jag skall fånga in ett tiotal till!“ försökte Armas skämta bort det, men det lyckades honom uppenbart inte.

Han hade blivit efter förbandet igen och just kommit fram.

„Kamrat chef“, sade han till Antikainen,⁹ våra vakter håller dålig uppsikt; där var ingen, som stannade mig på vägen.“

Befälhavaren¹⁰ gick vidare för att inspektera lägret och kontrollera vakterna.

I sin försening kunde Armas till och med i någon mån finna tröst. När han hade fått syn på de oppgjorda bålen, hade han kommit opp på stranden, gått rätt fram emot dem och på så sätt inte hamnat i vattnet, så att han därför inte behövde tråla med att rengöra skidorna. Men till Armas' heder måste man säga, att detta var sista gången, han blev efter.

Alla de återstående marscherna genomförde han så, att endast ett erfaret öga kunde skönja en nybörjare i honom.

Han snabbutbildade sig till skidlöpare. Vad detta kostade honom, därom talade hans ansikte — spänt och skarpt liksom hos en långvarigt sjuk människa — och ögon, som brann med en märklig glans.

Riktigt vad denne marsch hade kostat Armas, förstod jag först i Tjolka.¹¹

För förbandet¹² blev Armas' skidlöparutbildning nästan upphov till en katastrof i nerförbacken före Pieninkä.

⁷Här fortsätter texten igen i [KE74] med orden *Fortsättningen på vårt samtal*. Där åsyftas således inte samtalet mellan Antikainens och vakten, såsom här och i [GFIP1], utan samtalet emellan Matti G. och Leino.

⁸I [KE74] står *Heikkonen* och inte *Antikainen*.

⁹I [KE74] står *Heikkonen* och inte *Antikainen*.

¹⁰I [KE74] står *Heikkonen* och inte *Befälhavaren*.

¹¹I [GFIP1] på s. 52 står *Tjolka* men i [KE74] står *Tsolkka*.

¹²I [GFIP1] står *otrjad* och i [KE74] står *bataljon*.

Klockan var ännu bara fyra på morgonen, när vi gick opp och begav oss åstad framåt. På nytt framåt!

Det var helt mörkt.

Vi gick längs älven igen. Åter gick min pluton¹³ mitt i förbandet.

I början kändes det som vanligt otroligt mödosamt. Nå, visst skulle man kunna tvinga sig till att gå en två–trehundra steg.

Benmusklerna värkte, armmusklerna värkte, bukmusklerna värkte. De sönderrivna axlarna värkte, fötterna svullnade.

Men efter hundra eller tvåhundra steg blev det redan fullt begrip- ligt, att man kunde gå vidare.

Muskelvärken flöt ut och dämpades. Den kalla luften, som genom- trängde hela kroppen, piggade opp.

Ja, man skulle kunna gå vida mer än tvåhundra steg.

Det var möjligt att gå så långt, som det behövdes för att segra.

Vi gick framåt över isen, stötte ifrån med stavarna och lämnade ett djupt spår i det dessförinnan orörda snötäcket.

Snöfallet hade upphört. En klar, frostig måne lyste opp vår morgon- tidiga väg.

Där låg en ljusstrimma över snön — en månväg, sådan där brukar vara på sjöar.

Tätfolket blev uppmärksammare. När de upptäckte smältvatten, tog de kurs åt stranden. Hela förbandet följde efter dem. När vi hade undvikit detta ställe, åkte vi på nytt ner på isen och gick vidare. Denne gången tog tätkarlarna miste och flög i full fart ut i smältvatten, som låg dolt under snön.

Förbandet¹⁴ blev stående. Vi tog oss opp på stranden.

„Där blir inget uppehåll!“ kommenderade kamrat Antikainen med klingande stämma. „De får rengöra sig och löpa ifatt.“

På så vis kom min pluton i täten. Vi körde opp på stranden och åkte inte ner på älvens förrädiska is mer.

Månen gick ner.

Gryningen trädde fram till förbandet bakifrån vartenda ihåligt träd, varest någon ekorre bodde, varenda varglya. En mjölkaktig, grumlig gryning. Vi gick på.

¹³På s. 52 i [GFIP1] står här *vzvod* (pluton eller tropp), men i [KE74] står *patrull*.

¹⁴I [GFIP1] står *otrjad* och i [KE74] står *bataljon*.

Snart skulle vi vara i byn Tjolka.¹⁵ Efter Tjolka skulle vi marschera direkt till Repola, där frontstaben efter all sannolikhet befann sig. Fångarna hade sagt, att där skulle vara trehundra slaktare där.¹⁶

„Matti, du kommer med mig i förväg på spaning¹⁷ Ta en av kursanterna med dig!“ sade Antikainen.¹⁸

Jag valde Leino.

„Låt truppen¹⁹ göra halt omkring tvåhundra meter ifrån byn och — om där blir skottlossning — omringa byn, så att ingen kan slinka igenom!“ befallde kamrat Antikainen Karjalainen.

Vi begav oss åstad framåt och efter en kvarts timmes skidlöpning var vi ända framme vid byn. Denne byn, liksom flertalet karelska byar, var belägen vid vatten och omgiven av låga badstugor. Vi gick runtenom byn på baksidorna. Inte över en endaste stuga vajade där någon vit flagga. Ur några av skorstenarna steg där opp en trivsamt rök. En koråmade långdraget.

En kvinna kom ut på yttertrappan, stannade till ett tag, sprang ner ifrån trappan, gick över gatan och försvann. Några små barn lekte på gatan med en väldig, lurvig hund.

Inga som helst ens avlägsna tecken på slaktare var synliga. Kriget föreföll ha gått förbi denne byn.

„Ja, här är förstas ingen, som väntar oss“, sade Antikainen.²⁰ „Men vi är här i alla fall!“

För att kontrollera valde vi ut det största och till utseendet förmodligen huset i byn, där de vite förstas skulle ha uppehållit sig, och begav oss dit. Där syntes inte till några skidor utanför. Allt var fortfarande lugnt. Jag bankade på dörren. En hes kvinnoröst svarade mig på finska:

„Kom in!“

„Tack!“ svarade jag. „Vi är tre.“

¹⁵I [GFIP1] på s. 53 står *Tjolka* men i [KE74] *Tsolkka*.

¹⁶På s. 53 i [GFIP1] står *lachtari* men i [KE74] står *vitfinnar*.

¹⁷*Spaning*: jfr. tidigare not om spaning och rekognoscering på s. 14. På s 53 i [GFIP1] står här *razvedka*, i [KE74] *rekognoscera*.

¹⁸I [KE74] står *Heikkonen* och inte *Antikainen*.

¹⁹I [GFIP1] står *otrjad* och i [KE74] står *kompaniet*.

²⁰I [KE74] står *Heikkonen* och inte *Antikainen*.

Vi gick igenom farstun in i rummet. Där var välstädat i rummet och mattor utlagda på det skinande rena golvet. Bordet var täckt med en blank vaxduk, och där hängde en helgonbild i hörnet.²¹

Vi tog försiktigt av oss mössorna; vi förde kapuschongerna bakåt så, att mössorna blev i dem. En storvuxen, fetlagd och trög karl reste sig ur en fåtölj, när vi kom in.

„God dag!“ sade Antikainen.²²

Mannen frammumlade någonting till svar.

Ur ett angränsande rum, där det brann i spisen, for en kvinna i trettifemårsåldern ut, röd av värmen, och satte i gång med att pladdra:

„God dag! Detta är min man. Han är dövstum. Så bra, att ni är komna hit till oss! Är det länge, sedan ni lämnade Finland?“

„Sedan i förrgår!“ svarade befälhavaren²³ dovt.

Jag gav honom en oförstående blick. Han blinkade och krökte munpipan i ett ögonblicks leende:

„Männe inga av de våra är här?“

„Nej, nej. . .“ Kvinnan började snabbt röra fingrarna framför makens ögon; det är så, man talar med dövstumma.

Han gick oss två steg till mötes, grep befälhavarens²⁴ näve, började sedan glatt skaka hand med mig, och en livlig tillfredsställelse stod skriven i hans av hårbuskar övervuxna ansikte.

„Han tar oss för finländska officerare“, hann Antikainen²⁵ viska till mig, mens den dövstumme skakade hand med Leino.

„Kära husmor, efter färden skulle vi gärna dricka litta mjölk!“ vände sig Leino till husmodern.

Efter en halv minut satt vi redan vid det bord, som var täckt med den blanka vaxduken. Framför var och en av oss stod där en bringare med spenvarm mjölk. Mjölakens övermäktiga sötma och rummets värme gjorde mig rent matt.

Värdinnan ägnade sig glatt åt sina bestyr vid spisen i det angränsande rummet, där hon i all hast tillagade oss någonting.

²¹I [KE74] står *helgonbild*, vilket *obraz* kan betyda och det antagligen också är fråga om. I ryska bondstugor kallas hörnet med helgonbilderna för *röda hörnet*.

²²I [KE74] står *Heikkonen* och inte *Antikainen*.

²³I [KE74] står *Heikkonen* och inte *befälhavaren*.

²⁴I [KE74] står *Heikkonen* och inte *befälhavaren*.

²⁵I [KE74] står *Heikkonen* och inte *Antikainen*.

„Drick med två strupar, Leino! Sådan förplägnad skall du inte förvänta dig på länge än“, sade Antikainen.²⁶

Leino log och skulle svara något men svalde mjölken i fel hals, storknade och hostade till. Där fallt några droppar mjölk på vaxduken.

Värden, som hade iakttagit vår måltid med vördnadsfull förtjusning, for fram med handduk i näven och torkade med en förekommande bugning hastigt opp dropparna ifrån vaxduken. På samma sätt torkade han opp de droppar, jag och Antikainen²⁷ hade spillt.

I detta hus högaktade man uppenbart finländska officerare.

Den dövstumme, som antagligen än en gång ville understryka sin tillgivenhet till dem och sitt hat emot Sovjetmakten, gick fram till byrån, som var täckt med en liten spetsduk, drog ut en låda, tog opp ett schatull ur lådan och ur schatullet — några sovjetiska sedlar i millionvalörer; han spottade eftertryckligt på dem, slängde dem till golvet och började stampa på dem av alla krafter.

„Vänta bara, jag skall ta itu med honom!“ väste Leino mig i örat och började långsamt dra opp plånboken ur fickan på de vadderade byxorna.

Vid makens ljudliga skröfsande kom husmodern ut ur rummet in- till, plockade opp pengarna, tog ifrån mannen skrinet och lade dem i detta, varefter hon lämnade rummet igen.

Under tiden hade Leino fått opp plånboken ur fickan, och när han hade lagt den på bordet, drog han fram en finsk mark, han hade gömt sedan 1918 — en mark, som var utgiven av Finlands Folkkommisariat med parollen »Proletärer i alla länder, förenen eder!« — och gav kulaken den.

Sedan denne hade fått syn på de finska bokstäverna, bemödade han sig inte ens om att uppmärksamt läsa dem. Liksom halvgalen började han skutta omkring, höjde enmarkssedeln till läpparna och började kyssa den. Det var på samma gång löjligt och äckligt.

„Matti“, sade befälhavaren²⁸ till mig, „gå och hämta truppen.“²⁹

²⁶I [KE74] står *Heikkonen* och inte *Antikainen*.

²⁷I [KE74] står *Heikkonen* och inte *Antikainen*.

²⁸I [KE74] står *Heikkonen* och inte *befälhavaren*.

²⁹Här står *otrjad* i [GFIP1] och *kompani* i [KE74].

Jag gick ut, tog skidorna på och begav mig åstad till bataljonen,³⁰ vilken, såsom överenskommet, skulle invänta spaningens resultat i närheten av byn. Vår vakt anropade mig.

„Vi kan rycka fram!“ svarade jag honom i farten men blev stående, sedan jag hade fått syn på en tablå, vars like jag förhoppningsvis aldrig mer skall få se, innan jag dör.

Nästan hela truppen³¹ sov stående på skidorna, med stavarna inborrade i bröstet, hjälplöst hängande med huvud och armar. På somliga hängde där tunt, fruset spott ur munnen.

En jämn andhämtning bröt fram ur de uttröttade brösten. De slutna ögonen och de hjälplöst hängande armarna på desse de friskaste, starkaste ynglingar, jag hade haft tillfälle att träffa på i min tid, uppvisade en yttersta grad av utmattning. Intrycket förstärktes genom den fullkomliga frånvaron av samtal och skämt.

Till och med kompanichefen³² hade svårt för att avhålla sig ifrån sömnen.

„Kamrat *komrot*,³³ byn är fri, Antikainen har givit order om framryckning“,³⁴ anmälde jag och begav mig tillbaka.

Den oppväckta truppen³⁵ följde långsamt efter mig.

När jag kom in i stugan, stoppade Antikainen³⁶ och Leino med god aptit i sig några stekta förlorade ägg.

Jag förenade mig med dem, men knappt hade jag hunnit stoppa den första smörglänsande, bärnstensfärgade, stekta gulan i munnen, så kom där en tösabit i tolvårsåldern inspringande och störtade rätt ut i köket till husmor. Under några sekunder hördes där ifrån andra sidan mellanväggen ett dämpat viskande.

Den fullbarmade värdinnan fladdrade ut i vårt rum, sprang fram till fönstergluggen, kastade en blick ut igenom den och stelnade. Rodnaden försvann snabbt ifrån ansiktet. Hon gick fram till den dövstum-

³⁰Här står faktiskt *bataljon* i [GFIP1] men *kompaniet* i [KE74].

³¹I [GFIP1] står *otrjad* och i [KE74] står *bataljon*.

³²*Kompanichefen*: här står *komandir roty* (kompanichefen) i [GFIP1] men *Antikainen* i [KE74].

³³*Komrot*: *komandir roty*, kompanichef. I [KE74] står *kommendör*.

³⁴Meddelandet om Antikainens order finns inte med i [KE74]

³⁵I [GFIP1] står *otrjad* och i [KE74] står *kompaniet*.

³⁶I [KE74] står *Heikkonen* och inte *Antikainen*.

me, tog honom i ärmen och ledde fram honom till fönstret. Den dövstumme gav sig till att bröla, och i detta brölände låg där något kusligt.

Jag reste mig opp och kastade en blick ut igenom fönstret. Längs vägen ryckte vår trupp³⁷ fram. Många hade kastat kapuschongerna bakåt, och de röda stjärnorna sken i all sin glans.

Den dövstumme vände sig till oss och pratade något obegripligt. Vårdinnan översatte hans prat till finska språket:

„Herrar officerare, de röde är komna in i byn! Min man erbjuder er att gömma sig under golvet hos oss, tills de går sin väg, eller invänta natten.“

„Jag är mycket rörd, husmor, över ert älskvärda förslag“, svarade Antikainen³⁸ lugnt, „men jag har ingenting att frukta ifrån desse röde, i synnerhet som jag själv är deras chef.“

Med dessa ord befriade han sin mössa ur huvan och tryckte ner den på sitt runda, ljushåriga huvud.

Den dövstumme, som nu hade fått se en rødarmistmøssa på den mans huvud, vilken han hade hållit för finländsk jägarofficer, avgav ett utdraget, förtvivlat klagorop och rent förändrad i ansiktet rasade han på en gång ihop i den fåtölj, som stod vid sidan om honom.

I denne fåtölj — alltjämt i samma ställning, utan att deltaga i något av det, som försiggick i rummet, utan att avge ett enda ljud men stirrande rätt framför sig med orörliga ögon — blev han sittande hela tiden, mens vi var i byn.

Våra vakter hade redan omringat byn. Ingen kunde lämna den utan vår vetskap eller före oss.

Susi åt opp sin äggröra, mens han skrev någonting i förbandets marschdagbok. Tanken plågade honom, att han ännu inte hade kunnat skicka en enda rapport till staben, så att de kunde tro där, att hela truppen³⁹ redan hade stupat. Han tänkte också på det, att förbandet inte hade fått några som helst underrättelser ifrån omvärlden, och att det var helt omöjligt att erhålla sådana.

³⁷I [GFIP1] står *otrjad* och i [KE74] står *bataljon*.

³⁸I [KE74] står *kamrat Heikkonen* och inte *Antikainen*.

³⁹I [GFIP1] står *otrjad* och i [KE74] står *bataljonen*

Nu kanske herremännens Polen på nytt hade förklarat oss krig, eller japanerna hade gått in i Sovjeternas land igenom buffertrepubliken i Fjärran östern, och här visste vi nu ingenting om det. . .

„Matti“, vände sig Susi till mig, „hur många kilometers väg har du märkt ut på kartan för detta dygnet?“

„Sex och en halv mil,⁴⁰ kamrat adjutant, fågelvägen.“

„Du har glömt våra avvikelser ifrån denna linjen, flodens ringlande lopp, våra utflykter opp på stranden. . .“

„Då blir det omkring tio mil,⁴¹ kamrat adjutant.“

Solen sken över allt, snön gnistrade som guld på vägen, alla regnbågens färger överflödade och sprakade i kapp.

Det var en praktfull vintermorgon.

In i rummet kom Antikainen med snabba steg.⁴² Han såg inte åt vårt håll och märkte inte ens vår närvaro.

Utan att klä av sig — såsom det såg ut rent utmattad — rasade han ihop på värdfolkets bädd. Den ene armen hängde ner ifrån sängen.

Susi, som inte heller hade märkt Antikainens oppdykande, fortsatte göra anteckningar i vår dagbok. När Antikainen hörde pennans raspande, öppnade han ögonen så nätt på glänt och först nu märkte han oss. Då började han rota med näven i sängen, låtsades som om han letade efter någonting, reste sig långsamt och sade liksom för sig själv:

„Nej, det är det inte.“

Nu stod han redan inför oss igen — den disciplinerade, samlade befälhavaren. Tydligen skämdes han även inför vänner att visa sin trötthet. Sådan var han ju.

Det blev en stor rast — fem timmar lång.

Till natten måste vi på nytt anträda marschen — redan till det område, varest fiendestaben befann sig. Mannarna låg och sov huller om buller på golvet i stugorna. Blott några få lyckliga hade kraft nog till att ta sig opp på ugnarna eller reda sig bäddar.

⁴⁰I [GFIP1] står sextiofem kilometer, men på svenska anger man vanligen inte så långa avstånd i kilometer utan mil.

⁴¹I [GFIP1] står hundra kilometer, men på svenska anger man vanligen inte så långa avstånd i kilometer utan mil.

⁴²Detta stycke och de följande fram till stjärnorna (***) finns inte med i [KE74].

Den fullkomliga vilans lycksaliga uttryck omsvävade de sovandes ansikten. Armas hade klättrat opp i en mjuk säng tillsammans med en annan kursant och sov tungt.

Innan jag skulle lägga mig i halmen på golvet, gick jag fram och kikade på Armas, som låg ute vid sängens kant.

Han andades tungt, armarna och benen böjde sig och rätade på sig — fjädrade, liksom man gör vid skidlöpning. Hans ansikte var spänt och en ojämn andhämtning bröt fram ur bröstet.

Det var tydligt, att Armas gick på skidor även i sömne.

När han rörde på armar och ben, stötte han emot sin granne i sängen. Men denne sov så tungt, så det föreföll, som om ingenting vore i stånd att väcka honom.

Samma dag, kort efter klockan ett på eftermiddagen, marscherade vi på nytt åstad — framåt, emot Repola.

Kapitel 7

Vi intar Repola. Jag går ut på spaning igen.

Himmelen var svart och masttallarnas stammar likaså, när norrskensringarna visade sig omkring månen. Nu liknade de inte avbildningarna av norrsken i läseböckerna och geografiböckerna — de var inte i flera färger. Ett matt, gulvitt sken lyste opp dem liksom inifrån.

Två väldiga, koncentrisk, lysande ringar omgav månen. Sedan tvättade natten bort dem, och där återstod himmelens väldiga, kalla ödslighet samt vår lilla trupp,¹ som ryckte fram igenom skog, gläntor, dungar, skogsbryn och dalsänkor, över skogsbäckar och hård skare, genom lucker snö — alltjämt framåt och framåt. . .

Det tycktes, som hade vi hållit på med att gå så i det oändliga; och fälttågets början, som ännu inte låg så långt tillbaka, hade helt förlorat sig i de fredlige och oåterkallelige dagar, som redan var så avlägsna, så det var svårt att ens dra sig till minnes, att där en gång i tiden hade varit sådana dagar. Svårt var det också att tänka sig, hur det skulle bli, när marschen kom till sitt slut (djävla rem, vad den skaver!). Månne den kan komma till något slut, och snön, när den har töat väck, skall blotta Karelens sumpiga kärr?

Vi gick och gick. . . Vid sidan om mig gick Leino.

¹I [GFIP1] står *otrjad* och i [KE74] står *bataljon*.

Efter Tjolka² gjorde vi rast i snön igen. Förbandet³ närmade sig Repola. Antikainen gav order om att kringgå Repola för att vi skulle närma oss byn ifrån samma håll som finländska gränsen låg, varifrån man minst av allt väntade oss.

Där förestod oss en het strid.

Förbandet⁴ åkte nerför sluttningen emot sjön.⁵

Jag och Leino stannade till en minut och släppte förbi skidlöparna. Jag blickade tigande på kamraterna. Innan Leino skulle stöta ifrån med stavarna och bege sig åstad efter de övriga, sade han till mig:

„Här ser jag på pågarna och tänker: i fall jag själv inte hade varit med i förbandet⁶ utan händelsevis kommit till att hamna i sluttningen i detta ögonblick och fått syn på våra kursanter, löpande på skidor som nu, tigande, i desse vite vindblusar, i månens sken ut över sjöns is, då skulle jag ha blivit rädd; och i fall jag hade varit vidskeplig, då hade jag trott, att det var gengångare, människoskuggor, där gick.“

Truppen⁷ påminde i månskenet över sjön verkligen om en spökprocession.

„Men dina spöken, Leino, de andas blott alltför mänskligt, ja, rent av djuriskt!“

De kraftiga utandningarna, inandningarna och flåsandet störde den vintriga sjöns nattliga stillhet.

Vi ryckte alltjämt framåt. Leino berättade för mig:

„Jag har redan gjort en lång räd på skidor en gång. Men den gången var jag alldeles ensam och hade inte en endaste närstående själ med mig. . . Jag hade blivit tagen till fånga av slaktarna vid Viborg och händelsevis inte blivit dömd till arkebusering utan till tio års tukthus.⁸ Tillsammans med trettitusen andra kamrater skulle de sälja mig till trældom i de tyska kolonierna, i Afrika. I fall jag hade högaktat deras lagar, så hade jag än i dag suttit bak stenmurar och inte kommit med

²I [KE74] står *Tsolka* och i [GFIP1] står det karelska namnet *Tjolka*, vilket enligt [SNM26] på finska heter *Leppikkovaara*.

³I [GFIP1] står *otrjad* och i [KE74] står *bataljon*.

⁴I [GFIP1] står *otrjad* och i [KE74] står *bataljon*.

⁵Före denna mening står i [KE74]: »Leino gick bredvid mig.«.

⁶I [GFIP1] står *otrjad* och i [KE74] står *bataljon*.

⁷I [GFIP1] står *otrjad* och i [KE74] står *bataljon*.

⁸*Tukthus*: i [GFIP1] står *katorga*, vilket betecknar hårt straffarbete, ofta på avlägsen ort; i [KE74] står *tukthus*, vilket låter otrevligt nog, så att vi finner det vara ett gott svenskt ord för *katorga*.

på denne räden. Men jag högaktar endast sådana lagar, som hjälper till med att slå ner slaktarna, och därför rymde jag ur fängelset, när tillfälle yppade sig. Du vet, att i tukthusen är det bara inåt, som portarna öppnar sig på vid gavel, och det var inte lätt att komma ut. Men jag kom ut. . .

Vi arresteranter skulle överföras till ett annat fängelse.⁹

Där var fyra fångvaktare på tjugo man. Jag hade redan i förväg kommit överens med några kamrater, och de gjorde så, som det var oppgjort.

På vägen igenom skogen — en halv mil ifrån fängelset — blev två kamrater ovänner och började slåss.

Ytterligare två blandade sig i slagsmålet. Fångvaktarna rusade fram för att skilja slagskämparna åt. Jag begagnade mig av villervallan, hoppade över diket och begav mig på flykt till skogs.

Där avlossades några skott efter mig, men i skumrasket under träden var det inte så lätt att träffa. Fångvaktarna kunde inte bestämma sig för att springa efter mig, eftersom de fruktade, att även övriga arresteranter skulle rymma.

Jag begav mig förstås strax iväg åt andra hållet och inte därhän, jag skulle ha blivit förd under bevakning. Sedan gick jag ifrån vägen ut i skogen, ändrade riktning och kom på nytt ut på vägen.¹⁰ Jag följde den österut. Jag vandrade om nätterna och sov om dagarna ett stycke hän ifrån vägen. Där var fuktigt i dikeskanterna. En gång kom där en polis fram till mig i gryningen: »Era papper!« — »Strax. . . « Jag började låtsas som om jag skulle dra opp passet ur fickan men drog fram en för länge sedan utgången medlemsbok i Byggnadsarbetareförbundet (jag är ju murare) och stack honom den under näsan.

Han böjde sig ner för att granska den, men i samma sekund, som han antagligen läste ordet »Byggnadsarbetareförbundet. . .«, grep jag tillfället och slog honom knock-out på underkäken. Han hann inte komma till sans — jag stod ju inte över honom som en annan ringdomare och räknade sekunderna — innan jag redan hade tagit ifrån honom pistolen,¹¹ skjutit honom i benet, för att han inte skulle ränna efter hjälp, och asat honom längre väck ifrån vägen.

⁹Med denna mening börjar ett avsnitt på s. 59 i [GFIP1], vilket saknas i [KE74].

¹⁰Här börjar texten i [KE74] igen.

¹¹I [GFIP1] och [KE74] står inte pistol utan revolver, men det visar sig, att det inte är någon revolver utan en mauserpistol.

Ett dygn — åtminstone — skulle han vara ofarlig för mig. Med pistolen kände jag mig bättre till mods; denne mauser har jag än i dag. . . “

„Jag föredrar en nagan“,¹² sade jag och trevade på min revolver,¹³ som aldrig fick eldavgång.

„Snart stod jag på skidor, jag hade skaffat på ett sätt, som inte hade fått godkänt av något välgörenhetssällskap för kanariefåglars uppfödande och än mindre av någon domare“ fortsatte Leino sin berättelse, „och jag begav mig åstad österut.

Jag vandrade i sjutton dagar och gick över gränsen i Olonetsräjongen. Mina vidare äventyr är välkända för dig, Matti, men aldrig förr hade jag trott, att det kunde göra så ont av skavsåren i de förbannade axlarna.“

. . . Klockan var redan två.

Spanarna kom tillbaka, och flera av dem var missbelåtna; enligt dem hade de inte iakttagit några stora fiendestyrkor eller ens några vaktposter i byn Repola. Allt detta motsade såväl våra antaganden och fångarnas utsagor som vår önskan att tillintetgöra centrum med ett enda överraskningsangrepp.

Avskurna som vi var ifrån hela världen, visste vi inte, att en röd bataljon med tretummare under dessa dagar nästan helt hade förintats av fienden vid Andronovberget. Vi befann oss djupt inne bak fiendens linjer.

Antikainen beslöt att skicka ut en andra spaningspatrull.

Truppen¹⁴ blev stående i skogen. För att inte dra till sig någon som helst uppmärksamhet, gjorde man inte upp några lägerbål.

Det var mycket kallt. Där blåste upp till snöstorm i den karelska tajgan. Snön trängde in under kragen, vinden slängde den i synen. Spottet hade redan frusit till is, när det slog i snön.

Igenom snöstormens flingor och januarinattens mörker kunde man inte på två stegs håll skilja en människa ifrån en snödriva, som hade blåst upp omkring en gran.

Snöstormen fyllde igen skidspåren på några minuter efter det, att man hade lagt ut dem.

Det dröjde länge; men spaningspatrullen kom inte tillbaka.

¹²I [GFIP1] står *nagan*, men i [KE74] står *colt*.

¹³Här står *revolver* i såväl [GFIP1] som [KE74].

¹⁴I [GFIP1] står *otrjad* och i [KE74] står *bataljon*.

Igenom den skarpa vindens vinande tyckte jag mig höra avlägsen skottlossning. Vår spaningspatrull hade väl inte blivit invecklad i strid och stupat?

Kanske skulle vi ännu kunna rädda den, men här står vi orörliga långt ute i skogen och förfryser utan någon som helst nytta för saken! Antikainen gick runtenom förbandet;¹⁵ efter honom kom Heikkonen. Han sade till mig:

„I fall spaningspatrullen inte kommer inom tjugo minuter, så anfäller vi byn.“

Jag försökte genomborra snöstormnattens mörker, vilken slungade skarp, stickande snö i ögonen. Det förekom mig till och med, som kunde jag se konturerna av byns klockstapel.

„Spridning på skyttelinje!“ kommenderade Heikkonen, när plötsligt, liksom hade de vuxit opp ur en ihopfygd snödriva, spanarna visade sig.

De anmälde, att de inte hade märkt några spår av fienden — varken i byn eller runtomkring den.

Kunskaparna hade gått runtenom nästan alla stugorna, till och med gått tvärs igenom byn längs huvudgatan och inte uppdagat något misstänkt.

Hela förbandet¹⁶ fördelade sig på tre kolonner, och varenda sekund på sin vakt emot ett i förväg oppgjort bakhåll gick det in i byn.

»Nu vore det gott med en varm, rysk ugn eller åtminstone sovplatsen i en rökstuga, bara det är inomhus!« drömde jag, mens jag mödosamt rörde på benen.

Spanarnas underrättelse om den fullkomliga frånvaron av fiender i byn hade en oväntad inverkan på oss. Jag och många andra grabbar, som hade gått på rena nervstyrkan de senaste kilometrarna, tappade på en enda gång laddningen. En blytung, oövervinnelig trötthet gjorde sig påmind i benen, ryggsäcken blev tio gånger tyngre bakom axlarna, och axlarnas skavsår sved värre än brännsår.

Jag gick och somnade. Hur kunde detta ske?

Jag kommer bara ihåg liksom igenom ett rökmoln, som steg opp ur halvslummern, hur jag lägger mig i snön och vill sova; jag kommer ihåg

¹⁵I [GFIP1] står *otrjad* och i [KE74] står *bataljonen*.

¹⁶I [GFIP1] står *otrjad* och i [KE74] står *bataljon*.

Armas' runda, kindknotiga ansikte, som lutades över mig, sönderskuret av de fina, skarpa snöflingorna.

„Matti, opp att stå! Du måste gå på — du hinner sova ut i Repola. På detta viset förfryser du.“

Jag går vidare, stöttande mig på stavarna; hakan slår ideligen emot gevärsremmen. Inga som helst kraftansträngningar kan få opp mina hårt tillslutna ögonlock. Delvis är jag också nöjd med detta. I öronen river stormens vinande, och jag viskar till mig själv:

„Matti, huvudsaken är att komma fram. Komma fram — det är det allra viktigaste i denna sak, Matti. . . Om du blir efter — då fryser du säkerligen ihjäl eller så biter en varginna ihjäl dig. Det är illa, när en varghona biter; först ett finger, sedan ett till, sedan hela näven och armen, och så kommer hon fram till hjärtat. . .

Så gick jag på skidor halvt i sömne — liksom ryttare kan sova i sadlarna och öppna ögonen en sekund, när hästen trampar fel.

Hur vi kom in i byn, det kommer jag inte ihåg.

Spanarna hade haft rätt: där visade sig inte vara några slaktare i byn.

Jag kommer ihåg några av mina spridda tankar: »Varför syns där nästan inte till några orsbor här?»

Jag minns min förvåning inför klockstapeln. Den var inte alls sådan, som jag hade föreställt mig den på avstånd, och stod i en helt annan ände av byn. Hur vi inkvarterade oss i stugorna och hur jag somnade — det kommer jag heller inte ihåg.¹⁷

En gång, när jag vaknade till, fick jag liksom i feberyra vid svår sjukdom syn på en fet karl i prästkraftan intill mannarna; han sjöng någonting, stående över den sovande Leino i det skumma blinkandet ifrån ett träbloss. Han vände sig till kompanichefen och började bönfälla honom om någonting.

Sedan försjönk jag åter i avgrunds djup sömn. När jag vaknade till en sekund igen — det måste redan ha varit vid gryningstiden — fick jag syn på en långhårad karl i prästkraftan, som låg och snarkade på golvet, omfamnande Armas.¹⁸

¹⁷I [KE74] står i stället för denna mening: *Och sedan sov jag tydligen som en berusad.*

¹⁸Här står i [KE74] även: *Utan att känna mig det ringaste förvånad fortsatte jag att sova.*

Jag vaknade av en skarp smärta i axeln. Framför mig stod kamrat Heikkonen och klappade mig lätt på skuldran.

„Vad, har du också fått skavsår på axeln?“ Han ryste på huvudet.

Det var redan helt ljust. Snöstormen hade bedarrat, och den kalla solens sken, som trängde in igenom stugans igenisade fönster, lade sig på golvet i klargula små fyrkanter.

Min vänstra axel var skavad till blods.

Under natten hade skjortan torkat fast, så det var mycket smärtsamt att dra av den.

„Jag skall hjälpa dig, jag skall ge dig en god salva“, vände sig mannen i prästkraften till mig. „Ge mig bara ett litet glas sprit.“

Detta var verkligen ortens präst, motbjudande och klumpig som en sköldpadda; men han var likväl, tycktes det, oskadlig. Han var övertygad om, att där ingen sådan armé funnes, den han inte kunde sälja sina böner till. För övrigt ville han dock helst supa. Hur han hade fått reda på, att kursanterna hade fått ut var sin plunta med sprit — det var hans hemlighet; men ett var då säkert, att hur man än försökte jaga väck honom, så skulle han inte gå sin väg, förrän vi hade givit honom några supar.

Spriten var redan nästan helt slut. Tack vare den kunde vi skryta med ett ringa antal förfrusna fingrar, tår, näsor och öron. Att gnida in förfrusna händer och ansikte med sprit var ibland nödvändigt, men här kom dessutom denne lille fyllehund till präst och tiggde.

Jag gav honom inte av spriten och fick inte heller något av den undergörande smörjan. Det blåa ärrret på axeln intresserar än i dag min sjuårige son Leino mycket, vilken heter så till minne av min stupade kamrat.

Men den gången var såret purpurrött och blodet sipprade ur det. Där var inte längre något skinn på det skavade stället, och skjortans sträva lärft rev emot nakna köttet.¹⁹ Så var det inte bara med mig. Jag hade det möjligen lättare än de övriga; jag hade klarat fötterna — inte en enda blodig liktorn och inte ett endaste hål i filtstövlarna.

„Du har sovit gott hela natten, Matti“, sade befälhavaren till mig. „Nu skall du gå ut på en lång spaning runtenom. Slaktarna har avtågat ur byn för en fem–sex timmar sedan — före vår inmarsch; de var trehundra man. Staben är redan sedan länge inte här mer. Somliga sä-

¹⁹Motsvarighet till denna mening står först efter detta stycke i [KE74].

ger, att den befinner sig i Kiimasjärvi, andra att den finns i närheten — i någon av de omgivande byarna. Där är nästan inga invånare iheller i byn. En del är mobiliserade av slaktarna i deras banditförband,²⁰ en del är ivägjagade tillsammans med hästarna som tvångsuttagna formän, och de övriga — däribland många kvinnor — har hamnat på skogsavverkning. Härifrån rinner älvarna till Finland, så skogspatronerna gör allt, de kan, för att kunna lägga vantarna på timret för gott pris till våren. Detta är allt, det har lyckats oss att få reda på utav de återstående invånarna. Åt vilket håll, slaktarna har begivit sig härifrån, det är okänt; gårdagens storm har sopat igen deras spår. Vi blir här i ett dygn. Radien för din spaning är inte stor — en och en halv mil.²¹ Vi skall alltså fortfarande vara här, när du kommer tillbaka. Du kan utgå.“

Jag begav mig åstad, sedan jag hade efterlämnat en del av packningen i stugan.

Den lille prästen hängde efter mig hack i häl. Han bad mig att ge honom åtminstone ett halvt snapsglas och utlovade ett skålpund bröd för en klunk. Detta var mycket lägligt; föregående afton i skogen, mens vi hade väntat på spaningspatrullens återkomst, hade jag tuggat i mig min siste torre bröds kalk, och av hela förrådet återstod några sockerbitar — mer söndertryckta än hela, en smula kaffe och fem–sex klunkar sprit. För de andre mannarna stod det inte bättre till med födan. Man fick göra nya hål i livremmen.

Det var redan länge, som Repolas invånare inte hade haft någonting.

»*Karjel koru jel*«²² även utan slaktarnas inblandning, men nu återstod där nästan ingenting att blanda barken med. Blott de med tranbär och lingon fyllda tunnorna i stugorna vitnade tillsammans med viltet om, att ortens bönder kanske på något sätt skulle kunna hanka sig fram till våren. Därför kom prästens förslag mycket väl till pass. Han gav mig två skålpund bröd; men som man kunde tänka sig, så lurade han mig och söp tre klunkar ur fältflaskan.²³

²⁰I [GFIP1] står på s. 63 *banditskije otrjady* och i [KE74] står *banditavdelningar*.

²¹I såväl [GFIP1] som [KE74] är avståndet på utländskt vis angivet såsom *femton kilometer*, men vi anger inte så långa avstånd i kilometer utan i mil.

²²*Karjel koru jel* (ry.): *karelaren åt bark*; men *kora* betyder förutom *bark* även *skorpa* och *skal*.

²³Här följer två textstycken i [KE74], vilka inte finns med på s. 64 i [GFIP1]

Jag gick ut på spaning åt nordväst, längs stranden. Solen lyste opp min väg. Den vita vindblusen dolde mig väl ifrån objudna blickar.

»Hade jag inte visst, att jag gick på denne stigen, så skulle jag inte ha lagt märke till mig själv«, tänkte jag.

Men här stötte mina skidspetsar emot någonting hårt, som avtecknade sig svart emot snön. Jag såg närmare efter och skrapade väck snön med den ene skidstaven.

Framför mig låg där otvivelaktligen ett lik; i närheten av det låg där ytterligare två stympade kroppar utsträckta.

Detta var två kilometer ifrån byn. Skallarna var inslagna på bägge två — antagligen med den trubbiga änden på en yxhammare. De dödades byxor var nerdragna, och stövlarna avtagna. Liken hade stelnat i kölden, och därför var det svårt att avgöra, huruvida de hade legat länge.

Jag måste gå vidare. Jag lade kraft på stavarna. Den enda nattens vila visade sin verkan.

På så sätt löpte jag lugnt i en halvtimme utan några som helst möten; men snart fick jag höra en kvinnoröst nere vid älven; hon sjöng en sorgsen finsk vaggvisa — en sådan, som våra mödrar vyssjar oss med i tidiga barndomen. Jag blev stående en sekund.

Över den tillfrusna älvens is kom där en kvinna mig till mötes. Hon bar i armarna på ett bylte, som hon vaggade och försökte värma med sin andedräkt. Efter henne asade sig en påg i tioårsåldern fram, hållande sig fast i kjolfällan, pustande på sina fingrar och snyftande.

„Halt! Var skall ni hän?“

„Till Repola!“ ropade kvinnan. „Skall jag inte få komma fram till Repola innan livet är slut? Barnet skall förfrysa helt!“ Hon stack byltet under näsan på mig.

Det var verkligen ett inlindat spädbarn. Det slog mig, att där inte steg opp någon andedräkt ur dess mun. Likväl var det minst tretti grader kallt. Solen återspeglades i varenda snöflinga.

Den gråtande pågen tystnade snart, när han hade fått syn på mig.

„Slaktare är ni — det är, vad ni är!“ sade kvinnan till mig.

„Vad har hänt?“

Till svar började hon snyfta. Hon föreföll ha mist förståndet.

„Vi åkte ifrån Kiimas till Repola — på besök hos min syster, och så i gryningen kom där ett förband²⁴ slaktare emot oss. De tog ifrån oss hästen, slängde ut mig och barnen ur släden, vände den om åt andra hållet och körde själv iväg i den. Men min påg är redan rent förfrusen“ — hon petade på pågen, som på nytt hade givit sig till att snyfta. „Tack gode Gud, nu har denne lugnat sig!“ Hon nickade åt byltet.

Jag böjde mig ner över det. Barnet var enligt min mening dött.

„Hur långt är där till Repola?“

„Inte mindre än tre kvarts mil. . . grqq²⁵“

„Kom här“, lockade jag på pågen, „räck mig nävarna!“

Han sträckte fram de små nävarna emot mig. Fingrarna hade redan börjat stelna. Jag hällde de siste dropparna sprit ur fältflaskan och började gnida den lille pågens händer. Först oppgav han till och med ett illtjut av smärta.

Jag blev tvungen till att gå vidare på min färdväg, och kvinnan, som bad Herren om tusen välsignelser över den gode slaktarens huvud, asade sig med möda dragande opp fötterna ur snön åstad åt den by, jag hade lämnat.

Jag gick vidare, och för var sekund stod det klarare för mig, att det spädbarn, denna kvinna hade vaggat, var dött.

Det började redan skymma, när jag djupt i fjärran fick höra människoröster och yxhugg, som liknade hackspettens hackande. Jag började försiktigt ta mig fram emot ljudet.

Snart upptäckte jag folk bortom träden och gömd bak en uråldrig furas breda stam började jag iakttaga dem.

Folket (med ledning av deras korta pälsar, finska knivar och filtstövlar kunde det strax fastställas, att detta var bönder ifrån trakten) högg ner tallar, staplade timmer och kvistade stammar.

Detta utförde de ovilligt, utan brådska. Ett stycke längre hän vid ett lägerbål stod där två män med gevär. De skiljde sig skarpt ifrån de arbetande till klädedräkt och hållning. Deras soldatkappors gråa tyg och skärmmössorna, som liknade jägarmössor, förrådde dem.

Jag var så nära, så jag utmärkt väl kunde höra, hur en av dem visslade en för mig obekant låt.

²⁴I [GFIP1] står *otrjad*, i [KE74] *kompani*.

²⁵I [GFIP1] och [KE74] är avståndet på utländskt vis angivet såsom *åtta kilometer*.

Jag lade denne glade låt på minnet, och efter att de hade oppsnappat mitt visslande, visslades den helt utmärkt såväl av Armas, Leino och Anttila som av andra kursanter.

Här var där även jordkolor för de arbetande.

»Jaså, på det viset! Ni vill flotta de karelske arbetarnas skog till Finland och skicka den vidare till England? Den konsten skall inte lyckas, det tillåter vi inte! Det var också ett herrskap, de har hittat!« tänkte jag, när jag betraktade den tavla, som avtäcktes inför mig.

I mitt huvud kröp till och med denne tanke fram: om jag inte skulle kunna skjuta ner de två vaktande jägarna ifrån mitt gömställe, efteråt fara fram till de arbetande bönderna och förkunna, att jag är de rödes budbärare, en förelöpare, och befalla dem att låta sig mobiliseras emot slaktarna. Men jag erinrade mig instruktionens paragrafer om spaningen, om min bestämda uppgift, om det, att i fall bara någon enda av fienderna finge reda på vår trupps²⁶ rörelser, så skulle hela fälttåget gå om intet. Det var detta, som avhöll mig ifrån ett felsteg.

När jag hade lagt på minnet allt, jag hade sett, begav jag mig på återvägen.

Jag ville inte lägga ut ett särskilt, eget skidspår, varutefter de skulle kunna jaga ifatt mig, i fall de skulle upptäcka det, och oväntat skicka en kula i ryggen på mig. Jag hittade någon annans spår och fortsatte i detta. Det var en lycklig ingivelse, ty detta spår var troligen utlagt av skogsarbetsförmannen.

Efter en tretti–fyrti steg fick jag syn på en liten bok med blåa pärmar, vilken låg i snön. Den skulle kunna vara till nytta vid spaningen. Jag tog opp den. Det var ännu ej ifyllda kvittoblanketter på skogshug-garnas löneutbetalningar ifrån det finländska aktiebolaget »Gutzeit«. De tomme blanketterna omtalade vida mer, än vad denna stadgade firma skulle ha önskat.

»Denne tingest har inte så mycket att betyda för den operativa spaningen«, tänkte jag för mig själv. »På lektionerna i politisk grundkunskap kommer den bättre till pass.«

Jag råkade inte ut för några andra äventyr på återvägen, så jag tog det lugnt och hade inte ens särskilt brått om, liksom vore jag ute på en lång spatsertur.

²⁶I [GFIP1] står *otrjad* och i [KE74] står *bataljon*.

Jag löpte fram över snön och när jag såg på skidornas spetsar, kom jag att tänka på, hur jag i ungdomen hade råkat komma över tre små volymer av Jack London. Så otåligt jag hade inväntat arbetsdagens slut för att rusa hem till min vindskupa och försjunka i läsningen! Så ovanliga och omöjliga dessa böckers bedrifter och hjältar förekom mig, och så gärna jag skulle ha velat likna dem åtminstone under någon minut!

Men nu går jag ensam, nästan vid polcirkeln, igenom en avlägsen skog. . .

Lika svår köld, likadana övernattningar i snön i skogen och ännu snabbare rörelse men utan hjälp av hundspann — det var allt likadana svårigheter, men till på köpet kanske bak varenda furas stam någon av fiendens prickskyttar kunde stå och vänta på mig. Deras högsta önskan är att förinta allt, som är mig kärt — det, som jag har kämpat för på många fronter — och förinta även mig själv; men här går jag som om ingenting hade hänt, och allt detta är ovanligt enkelt.²⁷

Här skulle jag till och med kunna vissla litet, om det inte vore för faran; det var redan mörkt, och en kula skulle bara kunna finna mig med ledning av denna vissling.

Jack Londons grabbar blev rika som troll²⁸ av sådana äventyr och bedrifter, men vi? De av oss, som kommer tillbaka — de kommer tillbaka såsom samma grabbar, som drog ut ifrån skolan på denna räd. Men den Karelska republiken skall tillhöra dem, liksom den Ukrainska republiken och hela Sovjetfäderneslandet!

Där låg en klar januarimidnatt över Repola, när Armas, som stod på vakt, anropade mig.

„Gå och lägg dig och sov ut, när du har avlagt rapport. I morgon bitti avtågar vi“, sade han till mig. „Jag har redan hämtat lingon, tranbär och kött till dig.“

Armas älskar ju att äta! Han åt, när där fanns någonting, med god aptit. Skada, att han inte hade fått någon bringare med mjölk hos den stumme kulaken.

²⁷Här står i [KE74] en mening om smärtan i axeln.

²⁸På s. 67 i [GFIP1] står inte troll utan djävlar, men det svenska uttrycket är ju *rik som ett troll*. I [KE74] står *rika som fan*.

Jag avlade rapport om allt, jag hade fått reda på, för kamrat Antikainen.

Strax efter mig ankom spanare ifrån Kolvasjärvi-²⁹ och Omeliahållet³⁰ in i befälhavarens stuga.

„Fiendens stab befinner sig tydligen i Kiimasjärvi. Vi avmarscherar dit i gryningen. Meddela hela ortsbefolkningen, att vi är femhundra man, att vi bara är förtruppen³¹ och efter oss rycker flera regementen fram. Jag vet redan om liken vid älven. Det är medlemmar i socknens³² exekutivkommitté,³³ som är mördade av slaktarna, och kamrat Justunen, skolläraren, en finne, kommunist — de tog honom ur skolan under en lektion med klassen och sköt honom i skogen. Men oss klarar de inte av lika lätt.“ Antikainen sträckte på sig i sin fulla längd, och skuggan ifrån det fladdrande, matta ljuset hoppade omkring på stugans innertak och väggar. „Oss gör man inte slut på så lätt! . . . Gå och lägg dig och sov, Matti“, vände han sig till mig. „Du kan utgå, Matti.“

På yttertrappan³⁴ stod där två pågar. De gav mig en frågande blick.

„Gå er väg, gå nu, pågar!“ började den gamle vaktmästaren jaga väck dem.

Men en av pågarna beslöt sig och kom fram till mig:

„Vi vill berätta för dig, kamrat chef, om vår lärare.“ Grabbarna var mycket upprörda. „Den tjugeförste november gick vi i skolan. Det var matematiklektion. Vi var komna fram till bråkräkningen. Vår lärare, Justunen, hade som bäst börjat förklara för oss om bråken, när plötsligt fem karlar med gevär kom in i klassrummet. Där var Osip Sergejev ifrån Luvajärvi³⁵ med. . . “

²⁹På s. 67 i [GFIP1] står *Kolvas-ozero*; namnet Kolvasjärvi är här taget ur [KE74]

³⁰På s. 67 i [GFIP1] står Jemeljanovka liksom i [KE74]. Kan detta manne vara det *Jemeljanovsk* i Repolakretsen, som i [SNM26] kallas *Omelia*?

³¹I [GFIP1] står *peredovyy otrjad* och i [KE74] står *förtruppen*.

³²Ordet *socknen* motsvarar här ordet *volost* på s. 67 i [GFIP1], vilket även skulle kunna översättas med *distrikt*, men vi väljer här *socken* liksom [KE74].

³³I [KE74] kallas denna *socknens bonderåd*.

³⁴Här följer på s. 67–68 i [GFIP1] ett antal stycken om skollärens arrestering, vilka inte finns med i [KE74].

³⁵På s. 67 i [GFIP1] står *Luv-ozero*, vilket enligt [SNM26] på finska hette *Luvajärvi*.

„Och Aleksej Vasiljevitj ifrån Koivuniemi,³⁶ insköt den andre pågen. „Och vidare deras anförare — Aleksandr Nikititj ifrån Tjolmo.³⁷ Idel kulaker. De sade till läraren: »Du är kommunist«, tog honom med sig och förde bort honom, och sedan dess har vi inte haft några lektioner på två månader. Och så har det förblivit. . . “

„Men vänta litta, då!“ fortsatte den förste pågen berättelsen. „På kvällen gick vi två tillsammans till skolan igen. Det var i skolan, som de arresterade hölls inspärrade. Vi bad, att de skulle släppa in oss till läraren, för att vi skulle kunna hämta honom tobak, så att han fick något att röka. Han blev mycket glad, när han fick se oss, och sade, att nu skulle antagligen slaktarna röja honom ur vägen, och bad oss att inte glömma honom, att söka opp och hälsa till de andra barnen.

Nästa morgon kom vi för att besöka honom, men vaktmästaren sade, att man hade bortfört arrestanterna till en annan by. Vi gick efter dem i spåren. Snart fick vi höra, hur de sköt i skogen. Vi blev hemskt rädda och sprang hem. På tredje dagen följde vi spåret igen och fick se, att de hade dödat vår lärare. Han låg bak en stock, och där var två dödade till där. I en hel månad var jag rädd för att vara ensam i mörke, och de andra barnen trodde inte, att man hade dödat läraren, men de vågade inte gå till den delen av skogen. Vi skall visa dig, chefen, vägen dit i morgon. Nu har vi ju inga lektioner.“

„Det behövs inte, jag har redan själv sett det“, svarade jag barnen och lämnade skolan.³⁸

Där kom en annan spanare oppför yttertrappan. Han viskade glatt till mig:

„Söderifrån rycker en enhet ur våra truppstyrkors södra operativa kolonn fram emot Repola! De skall snart inta kyrkbyn.“

Jag begav mig till den stuga, där min pluton var inkvarterad.³⁹

³⁶Namnet *Berjovskij-navolok* (Björkudden) på s. 68 i [GFIP1] saknar motsvarighet i [KE74], eftersom detta textavsnitt inte finns med där. Gissningsvis skulle det kanske kunna heta *Koivuniemi* på finska, om det har haft något finskt namn. Ett Koivuniemi ligger enligt [SNM26] i Tunkuakretsen och kallas i [SNM26] på ryska *Berjovovo*.

³⁷På s. 68 i [GFIP1] står *Tjolmuzj*. Emellertid finns i [SNM26] en ort i Rukajärvikretsen vid namn *Tjolmo*, vilken vi gissar, att det skulle kunna vara fråga om.

³⁸Här slutar det avsnitt om skolläraren, som inte ingår i [KE74].

³⁹Här följer i [KE74] ett stycke om den fulle prästen, vilket saknas på s. 68 i [GFIP1].

Sedan jag hade rengjort skidorna och gjort i ordning utrustningen för morgondagens marsch, skulle jag lägga mig i halmen. När jag höll på att lägga mig, fick jag på golvet syn på en stor fläck — golvbrädorna hade blivit förkolnade mitt i stugan och var rent svarta.

Leino vaknade och flyttade litet på sig för att lämna mig plats vid sidan om sig.

„Varför har där brunnit i golvet, Leino, vet du det?“

„Om jag vet! Vårdinnan har talat om det. Slaktarna krävde bröd; en av dem gjorde opp ett bål på golvet och hotade med att bränna ner stugan, i fall de inte lämnade ut ett pud⁴⁰ mjöl. Bondgumman blev tvungen att lämna ifrån sig sitt sista pud. Så ligger det till...“

Vi somnade.

Hade det inte värkt i de sönderskavda axlarna, när jag vände mig ifrån den ena sidan till den andra, så skulle jag önska alla mina vänner att alltid få sova så tungt och djupt, som jag sov den gången.

Jag vaknade plötsligt — dök liksom opp ur den djupa sömnen. Nästan hela förbandet⁴¹ var redo för avmarsch. Leino var inte hos oss.

„Var är Leino?“

„I grannstugan — som jordegumma!“

„Vad?“

Sedan jag hade ställt opp plutonen och givit order om avmarsch efter andra och tredje plutonerna, sprang jag hän till grannstugan.

I det första, rent förhärjade rummet satt där en kvinna; det var densamma, som jag hade mött på vägen föregående dag. Hennes hår var utslaget. Hon satt i fårskinnspäls men barplatta och svarade inte på ett enda utav mina ord.

Ur det angränsande rummet avgavs plötsligt ett hjärteskärande skrik, men kvinnan liksom hörde det inte.

Hon fortsatte med att nynna vaggvisan för sig själv. Plötsligt fick jag igenom bölandet höra Leinos röst ifrån rummet intill:

„Nå, snälla ni, håll ut, håll ut! Snart skall det säkert ha gått över... Håll ut, kära ni!“

Jag gick in i det angränsande rummet. På tröskeln mötte mig den lille påg, vars händer jag föregående dag hade gnidit med sprit; men

⁴⁰Pud: gammal rysk vikt. 1 pud = 40 funt (skålpund).

⁴¹I [GFIP1] står *otrjad* och i [KE74] står *bataljon*.

han kände inte igen mig. Han såg förskräckt ut; hans ögon glänste i halvdunklet.

I sängen kastade sig en ung kvinna hit och dit, plågad av kramperna före födseln. Stora svett droppar trängde fram på hennes ansikte.

Leino höll en mugg vatten i handen:

„Drick en slurk, snälla ni! Läppja litet, det gör gott...“ Han såg förvirrad ut. Det var förste gången, han måste uppträda i rollen som jordegumma.

Pojken följde med fasa och nyfikenhet allt, där försiggick.

„Leino, vi beger oss åstad nu“, sade jag.

„Matti, jag kan inte lämna den arma kvinnan på detta viset. Tillåt mig bli här i en halvtimme eller en timme. Jag skall hinna ifatt förbandedet.⁴² Jag går ju inte sämre på skidor än Armas“, försökte han sig på att skämta.

Men den lidande kvinnans ljudliga klagoskrik avbröt hans ord.

„Gott, försök hinna ifatt!“ ropade jag åt kamraten, störtade snabbt ut på gatan och begav mig åstad efter truppen.⁴³

»Är det männe nerverna, som har blivit fördärvade, så att jag inte kan uthärda en föderskas skrik? Det är ju en alldaglig sak.« För att lugna mig började jag vissla på den låt, som jag hade snappat opp hos slaktarna föregående dag. På så sätt hann jag i kapp Armas.⁴⁴

Och så löpte vi jämsides.

⁴²I [GFIP1] står *otrjad* och i [KE74] står *bataljon*.

⁴³I [GFIP1] står *otrjad* och i [KE74] står *bataljon*.

⁴⁴Här följer i [KE74] en replikväxling emellan Matti och Kalle; denna saknas på s. 70 i [GFIP1]: „Kalle, sade jag till honom, jag skulle hellre göra två sådana här fälttåg än att föda ett barn en enda gång.“ „Om det är nödvändigt för revolutionen, så skulle du föda till och med två gånger“, svarade Kalle.

Kapitel 8

Vi rycker fram i skogar utan vägar i fiendens etappområde.

Vi gick på nytt utan vägar i djup snö, igenom svårframkomlig skog.¹ Åter frasandet ifrån den snö, som undanträngdes av skidorna, åter den ymniga svetten, som till och med trängde ut igenom pälsarna, åter tallarnas förbiskymtande och den flygande snön. Vad nytt var där i denna marsch?

Uttänjda filtstövlar, som höll på att förlora sin form; maten, som snörde ihop magen. Vi marscherade ju redan utan bröd. Lingon, några potatisar och en bit stekt kött — det var vår föda. I Repola hade vi slaktat några kor. Några av mannarna kunde inte smälta lingonen — de fick kramper i magen och svåra plågor. Men den kosten gjorde sig påmind hos samtliga. Sedan dök där opp bölder. Bölder på fötterna och benen, höfterna, ryggen. De sprack, och underkläderna klibbade fast vid kroppen.² Var gång, när vi efter ett uppehåll skulle fortsätta framåt, fick man försiktigt lossa tyget ifrån kroppen. Men likväl gick vi framåt!

Vi löpte snabbt och bar på våra sönderskavade axlar allt, som behövdes för att förskriva slaktarna ett »botemedel«, varifrån de aldrig mer skulle bli återställda.

¹Med denna mening börjar åttonde kapitlet på s. 70 i [GFIP1] men sjunde kapitlet på s. 87 i [KE74].

²Detta är något utförligare beskrivet på s. 87 i [KE74].

Sålunda kom vi fram till byn Saarenpää,³ i vars närhet våra spanare hade uppdagat några små, fientliga posteringar.

Vår spaningspatrull gick till angrepp. Slaktarna började retirera i riktning Roukkula.⁴ De retirerade snabbt. Antikainen sände förstärkning till vår spaningspatrull. Vi inkvarterade oss tills vidare i Saarenpää och inväntade resultatet.

När min pluton kom in i byn Saarenpää, befallde jag, att den skulle intaga den yttersta stugan för att inkvartera sig i denna till en kort vila.

I stugan fann vi endast en ålderdomssvag, rent grå gubbe. Han störtade oss glatt till mötes, och när han såg, att det var jag, som förde befälet, frågade han:

„Vad är ni för några — vita eller röda?“

Fullföljande konspirationen svarade jag barskt:

„Har du kanske blivit blind av ålderdom och inte kan se, att vi är vita, som kämpar för det, att Karelen skall vara bara för karelarna?“

Den gamle karelaren blev på en gång lång i ansiktet, mörknade, satte sig i ett hörn och började sucka. Till sist, när han hade bestämt sig för någonting, korsade han sig hastigt och kom på nytt fram till mig:

„Varför försöker du bedra en gammal man? Ni skall inte försöka dölja för mig, att ni är röda; det kunde jag strax se på era bajonetter. De vite har helt andra bajonetter, och de bär dem inte så.“

Gamlingen hade både rätt och fel. De vitgardistiske aktivisterna, skyddskårerna och kulakerna var beväpnade med gevär av de allra mest olikartade modeller: såväl ryska och tyska som till och med japanska.

Jag teg till svar; men gubben, som i tigandet såg min bekräftelse av sina gissningar, började glatt göra sig besvär för oss och ansträngde sig, för att vi skulle inrätta oss så bekvämt som möjligt för vilan.

... Spaningspatrullen återvände sent om natten.

³Saarenpää kallas på s. 70 i [GFIP1] för *Konjets-ostrov*, liksom vid alla vidare omnämningen. Namnet Saarenpää är hämtat ur [KE74], men finns även med på listan i [SNM26] och på kartan s. 20 i [BSVA51].

⁴På s. 70 och vid vidare omnämningen i [GFIP1] står *Rovkula*. Namnet *Roukkula* är hämtat ur [KE74], men är även med i förteckningen [SNM26] och i [GSAF25] är sjön *Roukkulanjärvi* utsatt. På s. 20 i [BSVA51] kallas byn *Rovkulsk*.

Den fientlige truppen,⁵ som uppenbarligen inte hade väntat sig överfallet, hade efter en mindre skottväxling dragit sig tillbaka till Finland.⁶

Vår spaningspatrull fortsatte inte förfölja dem längre utan begav sig på återvägen utan att gå närmare än två–tre kilometer ifrån gränsen; det hade varit lätt att hamna i bakhåll.

På morgonen anträdde förbandet⁷ på nytt marschen framåt — framåt, emot Kiimasjärvi.

Där återstod oss fram till målet omkring sex mil⁸ fågelvägen, men fåglarna behöver som bekant inte tränga sig fram igenom tät skog, där vartenda träd, varenda barrklädd buske hakar sig fast i en och vill hålla en tillbaka; fåglarna måste inte asa på lätta kulsprutor.

De lätta kulsprutorerna är tunga, så det räcker, när man går i snö i mer än en vecka och lever på stekt potatis med lingon.

Sjöar är där väldigt många av i Karelens skogar. Den höge, århundradegamle barrskogen viker plötsligt undan och lämnar plats för en sjö. I skogstjärnarna, som är omgivna av masthöga tallar liksom hemma hos mig i fosterlandet, i Suomi,⁹ finns där rikligt med fisk och de är mycket stilla. När man går omkring i skogen, så väntar man sig ibland inte, att en tjärns jämna vattenspegel skall dyka opp inom några steg. Vid sådana sjöstränder bygger fiskarena sina badstugor och låga rökstugor.

Nästan hela denna dag ryckte vi fram helt utan vägar, emot en stark, skarp vind, som trängde ända in till benen. Den trängde sig till och med fram igenom den täta skogen.

Framemot kvällen bröt snöstormen ut.

Det var mycket mödosamt att fortsätta — inte bara för Armas.

Vi hade redan tagit oss fram omkring två mil,¹⁰ när skogen plötsligt öppnade sig inför oss för att lämna plats till en trolsk sjö. Här fick jag syn på en fiskarebastu. Med en viskning, som mer liknade ett rop, efter-

⁵På s. 71 i [GFIP1] står *otrjad*, på s. 88 i [KE74] står *truppen*.

⁶Finland kallas här *Finljandija* på s. 71 i [GFIP1].

⁷I [GFIP1] står *otrjad* och i [KE74] står *bataljon*.

⁸På s. 71 i [GFIP1] liksom på s. 89 i [KE74] är avståndet på utländskt vis angivet såsom *sextio kilometer*.

⁹Även på s. 71 i [GFIP1] och s. 89 i [KE74] står *Suomi*.

¹⁰På s. 72 i [GFIP1] och på s. 89 i [KE74] är avståndet på utländskt vis angivet såsom *tjugo kilometer*.

som han måste viska emot stormen, fäste Leino min uppmärksamhet på en lätt rökslinga, som steg opp emot den frostkalla himmelen.

Månen sken redan på den mörka himmelen.

Vi tre tillsammans — Leino, Armas och jag — gick fram till bastun. Armas fattade posto vid den lilla, med is övermålade fönstergluggen, Leino ställde sig i sin fulla längd vid dörren, och sedan jag med kraft hade stött opp dörren, gick jag in i stugan. Inne i rummet var där mycket hett oppeldat och helt mörkt. Ur ett av hörnen ljöd där ett jämnt, lugnt snarkande. Jag strök fyr på en tändsticka. Av tändstickans raspande mot askens plån vaknade mannen och undrade oroligt:

„Vem är det?“

„Dina egna! Kom ut, man väntar ju på dig!“

Suckande började mannen resa sig.¹¹

„Men så skynda dig då, man väntar ju på dig!“¹²

Mannen kom fram till dörren, men på tröskeln riktade Leino gevärspipan rätt emot hans bröst och hejdade honom. Min nagan¹³ var redan intill den obekantes tinning.

„Opp med händerna!“

På så vis knep vi i denna skogsbastu en utav de vites stafettetapper samt en kurir.¹⁴

Förskräckelse och förundran — särskilt förundran — var så klart avbildade i hans ansikte, att jag nästan blev full i grin. Denne slaktare visade sig talför.

Antikainen och Heikkonen¹⁵ pumpade honom på många förbanded¹⁶ intressanta upplysningar.

... Snöstormen rasade allt värre.

Det var minus trettisju grader kallt.

¹¹Denna mening finns med på s. 72 i [GFIP1] men inte på s. 91 i [KE74].

¹²Denna mening finns med på s. 72 i [GFIP1] men inte på s. 91 i [KE74].

¹³På s. 91 i [KE74] står *revolver* och inte *nagan* såsom på s. 72 i [GFIP1].

¹⁴Här står vidare denna anmärkning på s. 90 i [KE74]: *Att de vita på grund av vårt oväntade anfall varit tvungna att retirera från Saarenpää och Roukkula hade han naturligtvis inte en aning om.* Denna mening saknar motsvarighet på s. 72 i [GFIP1].

¹⁵I denna ordning nämnes *Antikainen och Heikkonen* på s. 72 i [GFIP1] men på s. 90 i [KE74] står i omvänd ordning *Heikkonen och Antikainen*.

¹⁶I [GFIP1] står *otrjad* och i [KE74] står *bataljon*.

Där var ingen väg, men just där slutade kompasserna till råga på eländet fungera. De visade olika allesamman. Än i dag kan jag inte förklara denna företeelse för mig själv.

Det var helt klart, att det nu var riskabelt att rycka fram under sådana förhållanden. Antikainen¹⁷ gav order om stor rast.

Jag införde den tillryggalagda vägen på kartan och gick ut ur bastun för att hjälpa mannarna bygga kojor av små granar — färska, barrdoftande smågranar. Några andra utav mannarna staplade opp rakatulet.¹⁸

I kurrens ännu varma säng lade sig Antikainen för att sova litet i några timmar; därpå skulle hans plats intagas av befälhavarna Heikkonen och Karjalainen. De sov i tur och ordning.

Jag hade redan iordningställt mig en madrass av eneris och skulle just lägga mig att sova, när jag fick syn på en människa, som hastigt kom emot oss ifrån sjön. Detta var en för mig helt okänd man, och hans kläder liknade inte våra.

»Måste undersöka, hur vaktposten har kunnat släppa igenom en främmad«, tänkte jag och gick den kommande till mötes.

Heikkonen var redan vid sidan om mig.

Mannen med gevär av tysk modell på ryggen gick fram till befälhavaren,¹⁹ hälsade med handen, drog ur sin marschväska opp en liten paket, vilken han räckte honom.²⁰

Heikkonen tog emot paketen, gav den nykomne en betydelsefull blick och blinkade åt mig. Jag begrep strax hans stumma befallning, och sedan jag hade ställt mig bakom denne typ, drog jag min nagan.²¹

„Nu får det vara nog med att skämta!“ sade plötsligt befälhavaren²² skarpt. Och vändande sig till mig:

„Kamrat *komuzvod*,²³ arrestera denne man!“

¹⁷På s. 72 i [GFIP1] står *Antikainen* men på s. 90 i [KE74] står *bataljonschefen*.

¹⁸På s. 72 i [GFIP1] står *rakatulet* (ett slags stockeldar) men på s. 90 i [KE74] står *lägereldar*.

¹⁹På s. 73 i [GFIP1] står *komandir* men på s. 92 i [KE74] står *Heikkonen*.

²⁰På s. 92 i [KE74] står inte *honom* utan *kommendören*.

²¹På s. 73 i [GFIP1] står *nagan*, men på s. 92 i [KE74] står *revolver*.

²²På s. 73 i [GFIP1] står *komandir*, men på s. 92 i [KE74] står *Heikkonen*.

²³*Komuzvod*: *komandir vzvoda*, plutonchef.

Det var lustigt att se slaktarens²⁴ förvirrade ansikte. Först trodde han, att kamrat Heikkonen hade tagit fel, sedan — att han själv hade förlorat förståndet. När kuriren hade fått syn på naganens mynning intill sin tinning,²⁵ blev han dock synbart övertygad om det verkliga i det, som pågick.

„Kamrat befälhavare, var befaller ni, att han skall föras hän?“ frågade jag, sedan jag hade avväpnat den fångne.

Ordet »kamrat« vid hänvändelsen till befälhavaren övertygade uppenbarligen den gripne slutgiltigt om, att det var till de röde, han var kommen; han blev på en gång tyst, och jag hörde inte ett ord mer ifrån honom.

„För bort honom till den förste fången.“

Det brev, kuriren hade överlämnat kamrat Heikkonen, innehöll en befallning i vederbörlig ordning ifrån frontbefälhavaren Ilmarinen till chefen för fältvakten i Saarenpää, fältväbel Riuta. I ordern omtalades bland annat, att där till staben hade inkommit oklara rykten om några röda bands oppdykande i närheten av Repola — sannolikt ett band partisaner ifrån orten; man avkrävdes en omedelbar rapport om, huruvida dessa rykten motsvarade verkligheten; och det meddelades, att för säkerhets skull avtågade en förstärkning till Riutas förband²⁶ ifrån Kiimasjärvi; den skulle ankomma till Saarenpää senast tjugifyra timmar efter brevet.

Det var således Riutas förband, som hade gått över till Finland via Roukkula. Efter några timmar skulle vi alltså stå inför ett möte med den förstärkning, som kom ifrån Kiimasjärvi. Sålunda visste de egentligen ingenting om oss i Kiimasjärvi.

Än så länge var allt gott och väl, om man inte räknar några fall av illamående med kräkningar hos mannarna. Hade vi inte själv slaktat den ko, vars kött hade givit oss mat, så skulle ingen ha tvivlat på, att det var ett självdött djur, vi hade ätit.

Antikainen²⁷ förstärkte vaktposterna.²⁸

²⁴På s. 73 i [GFIP1] står *lachtetarja*, men på s. 92 i [KE74] står *vitfinnens*.

²⁵På s. 92 i [KE74] står *Men när han kände min revolver i nacken* o.s.v.

²⁶På s. 73 i [GFIP1] står *otrjad* och på s. 93 i [KE74] står *avdelning*.

²⁷På s. 74 i [GFIP1] står *Antikainen* men på s. 93 i [KE74] står *Heikkonen*.

²⁸Här följer på s. 93 i [KE74] meningen *Förstärkningen från Kiimasjärvi till Riuta var ännu inte nära*.

Långsamt gick snöstormsvinternatten fram kring våra rakatulet i skogen.

Den avgörande striden var nära.

Enligt kurens berättelse vore där i Kiimasjärvi mer än trehundra beväpnade slaktare och därtill i de närmaste byarna inte mindre än så. Vi befann oss mitt i de fientliga stridskrafternas centrum och på tretti mils²⁹ avstånd ifrån våra egna.

På morgonen fortsatte vi marschen framåt, asande på vår stridsutrustning, avtärda likt hästar vid foderbrist, varenda sekund beredda att ta till strid. På nytt stavarnas och tallstammarnas förbiskymtande, på nytt den knarrande snön under de glidande skidorna, på nytt skogsdungar, raviner, på nytt skog, tillfrusna älvar och skogstjärnar. . .

Vi går framåt. Snöstormen har lagt sig till ro i de duniga drivorna.

„För resten, Leino, blev det en påg eller en tös?“

„En medborgare³⁰ i Sovjetkarelen“, log Leino.

„Hugg i, hugg i, mannar!“ driver Antikainen på. „Kamrater, vem av er kan tala med karelskt uttal?“ frågar han.

Rahimäki³¹ och Jääskeläinen anmälde sig. De hade redan före revolutionen haft anledning att vistas i Karelen på skogsavverkning. Aldrig hade deras föräldrar trott, att de skulle studera till röda befäl — ödet hade ju haft skogshuggaryrket i beredskap för dem.

Min pluton gick i täten, Rahimäki och Jääskeläinen gick med i min pluton.

„En kraftig grabb, säger du?“ vänder jag mig till Leino i farten.

„Och det frågar du!“ svarar han. „Skulle det inte gå bra med en sådan barnmorska!“

Iklädda vita skidlöparblusar går vi före vårt förband igenom väglöst land. Packningen trycker mig på axlarna, men vad fan, kan det inte göra det samma nu! I morgon skall där kanske inte vara en enda grabb i livet ur hela förbandet. Men vilka grabbar, vilka präktiga mannar!³²

„Gå, kvicka på, raskare!“ kommenderar jag då och då med hög röst den fångne kuren, som leder oss längs det av honom själv utlagda skidspåret.

²⁹På s. 74 i [GFIP1] och på s. 93 i [KE74] är avståndet på utländskt vis angivet såsom *trehundra kilometer*.

³⁰Således ingen *medborgarinna*; det blev alltså ett gossebarn.

³¹På s. 74 i [GFIP1] står *Rahijäki* men på s. 94 i [KE74] står *Rahimäki*.

³²På s. 94 i [KE74] står därefter även: *Och alla är kommunister!*.

Plötsligt upptäcker jag dem: på omkring femti meters håll kommer där en grupp människor oss till mötes; de är beväpnade, inte klädda i uniform men inte helt civila. De har fått syn på oss och blivit stående.

„Sätt igång!“ gav jag Rahimäki ett tecken.

Rahimäki började sjunga en långdragen sång, som påminde om en rysk, på karelska.

Han sjöng lugnt och långsamt, och vi gick också långsamt, till det yttre inte vidtagande några försiktighetsmått. Men i själva verket hade jag tagit en av stavarna under armhålan, vred med den befriade handen på naganens³³ trumma under vindblusen och kände efter, att patronerna satt på plats i patronlägena.

„Det var väl också några order, herr fältväbeln ger!“ avbröt Jäskeläinen sången med tillgjort missnöjd ton. „En sådan väg skulle Riuta gå själv!“

Dessa ord, som otvivelaktligen kunde höras av slaktarna, övertygade dem slutgiltigt om, att vi hörde till dem.

„Vad är ni för några?“

„Ifrån Riutas förband.³⁴ Har ni manne något att röka, grabbar?“ inställde Rahimäki sitt sjungande.

Vi skidade in till den fientliga patrullens³⁵ mitt. Två av slaktarna bar jägaruniformsmössor. Vi var nio, och de var tio.

„Vi kommer Riutas förband³⁶ till hjälp. Har verkligen de röde banditerna börjat röra på sig hos er?“

„Bara sagor!“ svarade Leino. „Var skulle de komma ifrån?“

„Om än de skulle ta sig hit, så skulle de inte glädja sig över en sådan död“, blandade sig en slaktare med jägarmössa i samtalet — en yngling på omkring tjugo år.

Under samtalet, vilket vi med avsikt förde i långsam takt, hade främsta delen av vårt förband omärkligt kommit fram till skådeplatsen och nästan helt omringat vår grupp. En enebuske vajade till; den nyanlände Armas andades mig rätt i nacken. Jag vände mig tvärt, fick syn på hans oppåtstigande andedräkt och ropade högt:

„Givakt, lystring! Opp med händerna!“

³³På s. 75 i [GFIP1] står *nagan*, men på s. 95 i [KE74] står *revolver*.

³⁴På s. 75 i [GFIP1] står *otrjad* och på s. 95 i [KE74] står *kompani*.

³⁵På s. 75 i [GFIP1] står *otrjad*.

³⁶På s. 75 i [GFIP1] står *otrjad* och på s. 95 i [KE74] står *fältpost*.

Slaktarna hann inte ens få innebörden klar för sig, varför de blev gripna och avväpnade. För övrigt hade de inte en tanke på att göra motstånd.

Den äldste av dem — en man med stort, ljusbrunt skägg — svarade Antikainen på frågan om, hur han hade hamnat i förbandet:³⁷

„Hur skulle man undgå att hamna där, när de mobiliserade alla utan undantag ifrån aderton till fyrti år!“ Han spottade argt i snön. „När de kom hit ifrån Finland,³⁸ pratade de om, att sju stater skulle sända hjälp, och att omkring sju millioner kilogram spannmål redan vore på väg, och att de helt och hållet, för alltid skulle avskaffa naturaskatten och spannmålsleveransplikten.³⁹ Många skrev då av dumhet själv in sig. Nå, men sedan var det inte så lätt att backa ur igen.“ Han blängde argt på ynglingen i jägarmössan. „Nå, men jag själv är mobiliserad, tvångsutskrivnen.“

Av tio man visade sig sju vara mobiliserade.

De två i jägarmössor hade kommit ifrån Finland⁴⁰ vid tiden för upp-
roret.

Den ene av dem — tydligen gruppens chef — var student vid Helsingfors' universitet, den andre son till en lanthandlare.

Detta var Karelens »befriare«. De hade »befriat« det ifrån det lilla, som det fram till dess hade ägt; de och deras gelikar hade »befriat« karelska arbetare och finska arbetare i tusental ifrån livet; och om de hade kunnat, så hade de utan betänkligheter slaktat hundratusentals ryska arbetare. . .

Studenten inneslöt sig i sig själv och teg hela tiden.

Den andre var däremot i början antagligen rädd för, att vi skulle göra slut på fångarna på samma sätt, som han själv skulle ha handlat i liknande fall; men då han såg, att vi förutom det stränga förhöret inte hade för avsikt att göra någonting med dem, blev han självsäkrare igen, pratade på och omtalade även sådant, som ingen hade frågat honom om. Efter en halvtimme blev han till och med fräck och kom i munter stämning.⁴¹

³⁷På s. 75 i [GFIP1] står *otrjad* och på s. 95 i [KE74] står *vitfinnarnas styrkor*.

³⁸Finland kallas här *F'inljandija* på s. 76 i [GFIP1].

³⁹På s. 76 i [GFIP1] står *prodnalog* (naturaskatten under NEP) och *prodrazvjestka* (spannmålsleveransplikten 1918–21), på s. 96 i [KE74] står *tvångsrekquisitionerna*.

⁴⁰Finland kallas här *F'inljandija* på s. 76 i [GFIP1].

⁴¹På s. 96 i [KE74] står här även: *Han var ett äkta kräk..*

Av fångarna fick vi reda på, att nästa etapp i förbindelsetjänsten befann sig i några fiskarekojor omkring en och en halv mil⁴² ifrån Kiimasjärvi, att den andra truppenheten,⁴³ som var på väg till fältväbel Riutas hjälp, kanske redan hade anlänt.

Vi gick vidare.

Vi tog ifrån några av fångarna deras ytterkläder — deras pälsar, filtstövlar, tumvantar och mössor — och på vår mycket uppfinningsrike befälhavare kamrat Antikainens order hängde Rahimäki, Jääskeläinen och Leino på sig all denna intendenturmateriel⁴⁴ samt skickades iväg en åtta–tio minuters löpning före förbandet. De skulle inställa sig i skogsstugan och säga, att fältväbel Riuta själv med sin truppenhet⁴⁵ var på väg ifrån Saarenpää till Kiimasjärvi, att där inte var någon som helst fara, att bättre än all förstärkning vore att vänta på fältväbeln själv och inte spilla krafter i onödan på att löpa fram och tillbaka. Under tiden för dessa samtal skulle vår trupp⁴⁶ omringa stugan med alla, som däri befann sig; ty inte en enda människa fick slinka igenom till Kiimasjärvi och komma dit före vårt förband.⁴⁷

Detta var ett villkor, som måste uppfyllas, om vi inte skulle förlora allt. En enda människa, som hade sett oss och inte blev kvarhållen av oss, skulle betyda vårt förbands⁴⁸ fullständiga undergång.

Vi gick framåt, mens vi försiktigt spanade bakom vartenda träd, varenda buske. Där fick inte bli någon onödig skottlossning. Vartenda skott skulle här vara överflödigt.

Den korta vinterdagen var redan till ända, och natten omfamnade fullkomligt skogen med såväl alla dess befjädrade som diande samt även uthungrade varelser — oss själva, till exempel — när vi fick syn på ett klart lysande bål vid fiskarestugorna.

Intill en av stugorna stod där en släde. Några män satt vid bålet och samtalade med våra utsände; samtalet flöt tydligen fridsamt framåt.

⁴²På s. 76 i [GFIP1] står *omkring fjorton verst* och på s. 96 i [KE74] står *ungefär fjorton kilometer*.

⁴³På s. 76 i [GFIP1] står *otrjad* och på s. 96 i [KE74] står *gruppen*.

⁴⁴På s. 76 i [GFIP1] står *sbruja*, vilket egentligen betyder *seldon*.

⁴⁵I [GFIP1] står *otrjad* och i [KE74] står *avdelning*.

⁴⁶I [GFIP1] står *otrjad* och i [KE74] står *bataljon*.

⁴⁷I [GFIP1] står *otrjad* och i [KE74] står *skidlöparbataljon*.

⁴⁸I [GFIP1] står *otrjad* och i [KE74] står *bataljon*.

Tobakspungarna löstes opp och doften av Capstan-tobaken retade våra vid machorka⁴⁹ vana näsborrar.

Vi har omringat stugorna. Vi rycker fram allt närmare, nästan ända inpå dem.

Och så det skarpa kommandot:

„Giv akt, opp med händerna! Var och en, som flyr, blir dödens!“

Alla stelnade till i förundran av överraskningen, men en av dem tog ett tvärt språng åt sidan ifrån lägerelden, åt skogen. Utan att hinna sikta sköt jag efter honom med min trogna nagan.⁵⁰ Han försvann dock i mörkret.

Jag sprang efter honom. Han hade en fördel; han befann sig i mörker — jag kom emot honom ifrån bålet. Det tänkte jag inte på den gången. Huvudsaken var att inte låta honom slippa undan. Huvudsaken var att inte låta honom ge sig iväg.

„Ge dig, så skall du få leva!“ ropade jag.

Till svar fick jag ett rått svärande, och ett skott nästan svedde mig.

Jag avlossade tre patroner — den ena efter den andra — i mynningsflammans riktning.

Inget svar följde. Jag fortsatte framåt.

Fem steg ifrån mig låg där en ännu varm kropp. Mannen var död.

Tio av fångarna var i livet. Vi hade tillfångatagit inalles tjuge man på ett dygn. De måste skickas till baklandet, till Repola, dit en del av södra kolonnen redan borde ha ankommit.

„Vi övernattar här“, förkunnade Antikainen för oss med ett muntert löje. „Ni kan koka allt ert te i kokkärlet. I Kiimasjärvi får vi nytt, och dit är där bara en och en halv mil.“⁵¹

Vi inrättade oss för vår sista övernattning före den avgörande striden. Kanske skulle detta bli den sista övernattningen för flertalet av oss. . .

Bålen brann klart — jag har aldrig sett så klara lägereldar som denna natt. Jag satt vid elden och ritade in dagens marschväg på kartan, när Susi reste sig och gick bort ifrån fiskarekojorna.

⁴⁹På s. 77 i [GFIP1] står *machorka* (bondtobak, dålig tobak) och på s. 97 i [KE74] står *dålig tobak*.

⁵⁰På s. 77 i [GFIP1] står *nagan* och på s. 97 i [KE74] står *revolver*.

⁵¹På s. 77 i [GFIP1] står *fjorton verst* och på s. 96 i [KE74] är avståndet på utländskt vis angivet såsom *14 kilometer*.

„Var skall han hän?“ frågade jag kompanichefen Heikkonen, där satt vid sidan om mig.

„I morgon bitti kommer den avgörande operationen. Susi har själv gått ut på spaning.“

Den fånge, som var köpmansson ifrån Finland, hade under tiden blivit riktigt dryg:

„Varför jag gick in i armén här, i Karelen? Jo därför, att jag ända sedan barndomen har tyckt om att kommendera. Jag vill bli officer.“

Den andre fången — studenten — tittade på pratmakaren utan att dölja sitt förakt.

„Han ville bli officerare för att kommendera över oss!“ tillade den fånge, som var infödd i Saarenpää och hade blivit mobiliserad av slaktarna.

„En fin gynnare!“ sade den skäggige, som vände sig åt Armas. „För en vecka sedan, när några av våra grabbar sade, att de inte ville slåss emot de röde, så sprang han liksom en hund framför ledet, drog opp mausern och tjöt: »Jag skall skjuta dem allihop!«“

Köpmanssonen till och med drog ihop sig.

„Makarjev ifrån Kiimasjärvi gick fram och sade till honom“, fortsatte den mobiliserade: „»Skjut du, om du inte darrar på näven! Skall du skjuta många? Vi har hört skottlossning förr och är själv beredda till att skjuta, när det behövs!« Så den typen, som han där dödade“ — fången nickade åt mitt håll — „sköt ner Makarjev på fläcken. Så var det!...“

„Du skall kanske komma in på befälskurs hos oss i Petrograd?“ frågade Armas stillsamt. „Hos oss har de befälskurser.“

Den lille köpmanssonen tog Armas' ord för äkta mynt och blev uppsluppen:

„Vad, tar de emot mig? I fall de tar in mig, så för all del, det har jag ingenting emot... Jag kan till och med bli en mycket god röd officer; jag tycker ju mycket om att kommendera, och jag har själv alltid stått till vänster... Ger ni mig en rekommendation till er skola?“ sade han inställsamt till Armas.

Men då lämnade godmodigheten Armas, och han röt till:

„Jag skall ge dig den bästa rekommendationen — till en annan värld! Gör i ordning inkvarteringen där till din far också; honom skall man snart skicka dit efter dig.“

„Leino, jag har fortfarande ett halvt skålpund bröd igen. Ge mig kniven, så delar jag på tre.“⁵²

Jag bröt isönder återstoden av en skalk. Troligen skulle detta vara sista nattvarden för många av oss.⁵³

Vi somnade.

Så förgick den kalla natten, den sista före Kiimasjärvi.

Åter blev man stekt på ena sidan och genomfrusen på den andra; åter susade furorna och satt vaktposterna omkring lägerbålen; åter tycktes det mig halvt i sömne, som hade vårt fälttåg ingen början haft och skulle det inte få något slut. . .

Om vi inte förintar den fientliga staben i morgon (målet för vår räd), så kan kriget dra ut på tiden ända till våren. På sommaren är det omöjligt att kriga här: kär, sjöar, fullkomlig väglöshet.⁵⁴

⁵²Här finns på s. 99 i [KE74] en replik av Leino: „Bryt brödet med händerna“, svarade Leino. „Kniven får du inte. Vid förlossningen inne i stugan skar jag av navelsträngen med den och sedan började den nyfödda grabben att skrika. Han hade kraftiga lungor“.

⁵³Denna mening på s. 79 i [GFIP1] saknar motsvarighet i [KE74].

⁵⁴Här följer på s. 100 i [KE74] ett stycke om ett möte i Nationernas Förbund den 30 januari, vari göres en jämförelse mellan Karelén och Bessarabien.

Kapitel 9

Kiimasjärvis fall.

Vi avtågade klockan fyra på morgonen den 20 januari.¹ Det var helt mörkt.

Fångarna hade man skickat till området bakom fronten.²

Det var bara två man, som vaktade dem. Det var nog en icke så liten risk; vilken minut som helst kunde man ju möta de vite.

Jag vet inte, om du känner igen en förnimmelse som denna: du är mycket trött, är just på väg att somna, när man plötsligt rycker dig ur denna sömn. Du har just börjat bli varm av lägerbålets eld i skogen, och så sliter man dig väck ifrån den för att skicka ut dig i den kalla, svarta vinternatten.

Och vi gick. . .

Inga som helst samtal, ingen som helst rökning.

Vi gick under koncentrerat tigande. Till och med Antikainen och Heikkonen, vilka tyckte om att skämta, teg. Blott på deras spända ansikten och därtill det, att Antikainen inte jämnt utan ryckvis stötte ifrån med stavarna, kunde man gissa sig till lägets allvar och vårt företags svårighet. Så hade vi gått under anspänt tigande och nästan springande under mer än en timme, när Susi, som på kvällen hade gått ut på spaning, växte opp inför oss på det överenskomna stället.

¹I [KE74] är det åttonde kapitlet som börjar här, i [GFIP1] är det nionde kapitlet.

²På s. 101 i [KE74] står, att fångarna skickades *tillbaka till Repola*.

Vår bataljon³ gjorde halt. Kamrat Antikainen, kompanicheferna och Susi ställde sig i ring.⁴

Susis ansikte såg grått ut till och med i gryningsdagern.⁵ Det var redan mer än ett dygn, han inte hade sovit; han hade under denna tid tillryggalagt omkring fem mil⁶ och genomfört en mycket svår nattspaning.

Bak om kamrat Susi satt där en bonde ifrån Kiimasjärvi i sin släde.

Sedan befälhavarna hade rådgjort med varandra, beslöt de att handla som vanligt: besätta alla vägar och på överenskommen tidpunkt intaga byn med ett enda samtidigt anfall. Enligt de underrättelser, vi hade fått ur bonden, var där högst trehundra man i kyrkbyn: frontstaben, 1:a Skogsregementet, Isotalon Anttis vita förband⁷ — detta odjur, som år 1919 hade härjat i Olonets.

Nu står vi på vägen ifrån Tjolmojärvi⁸ till Kiimasjärvi, så att vi avskär staben ifrån fronten. Vi måste stänga vägen till Finland⁹ och slå till västerifrån. Detta uppdrag åvilar andra kompaniet. I gryningsdagern förefaller Karjalainens kraftiga gestalt ännu större än vanligt.

Vägen till Pääkönniemi,¹⁰ som nu gick över sjöns is, skulle första kompaniet besätta. Detta första kompani under Heikkonens befäl hade i uppdrag att utföra frontalangreppet.

³I [GFIP1] står här faktiskt *bataljon* och även i [KE74] står här *bataljon*.

⁴På s. 101 i [KE74] är kompanicheferna namngivna i denna mening: *Kamraterna Antikainen, Heikkonen, Karjalainen och Susi samlades i en krets*.

⁵På s. 80 i [GFIP1] står *sumerki*, vilket betyder skymning, men av sammanhanget framgår ju, att det är på morgonen och inte skymning utan gryning.

⁶På s. 80 i [GFIP1] och på s. 102 i [KE74] är avståndet på utländskt vis angivet såsom *femtio kilometer*.

⁷I [GFIP1] står *otrjad* och i [KE74] står *partisanavdelning*.

⁸På s. 80 i [GFIP1] står *Tjolm-ozero* och på s. 102 i [KE74] står *Kemijärvi*. Namnet *Tjolmojärvi* står på [SK1898]:a6 och denna sjö ser ut att ligga på samma plats som *Chelmozero* enligt kartan på [WWDCCT].

⁹På s. 80 i [GFIP1] står *Finljandija* och inte *Suomi*.

¹⁰På s. 80 i [GFIP1] och vidare står *Barysj-navolok* men i motsvarande mening på s. 102 i [KE74] är byn inte nämnd vid namn utan där talas endast om *vägen över sjön*. På kartan s.20 i [BSVA51] har Barysj-navolok hamnat norr och Pääkönniemi söder om sjön *Njukozero* (På kartan s. 20 i [BSVA51] kallas sjön på ryska *Njukozero*, varemot den på kartan [SK1898]:a6 kallas *Njuokkijärvi*), men genom jämförelser mellan andra kartor, t.ex. [WWDCCT] och [GSAF25] (där sjön kallas *Nuokkajärvi*), kan man sluta sig till, att de är en och samma by, vilken ligger (eller låg) söder om sjön.

Det var mycket stilla. Man kunde höra tupparnas galande ifrån byn, man kunde höra våra hjärtans bankande. I vart fall tycktes för de fleste av oss vår andning vara alltför skarp och bullersam. Andra kompaniet¹¹ tog av åt vänster. Andra och tredje plutonerna av vårt kompani började avlägsna sig åt höger.

Vi gick nästan ända fram till kanten av sluttningen ner åt sjön. Där nere, på en udde en halv kilometer ifrån oss, steg röken ur stugornas skorstenar, rånade korna, brakte fåren och gol tupparna; ifrån oss nådde däremot endast tystnad in i byn.

All väg, vi hade färdats, och allt, vi hade uthärdat — allt detta var uträttat för dagens strid.

Kamrat Heikkonen kommer fram till mig på gnisslande skidor. Hans filtstövlar har förlorat sin vanliga form — liksom blivit tillplattade. Hans vanligtvis renrakade ansikte är övervuxet med skäggstubb, men hans röst är fortfarande säker.

»Vem av oss skall överleva denna dag?« tänker jag. »Hur det än blir, var och en av oss, som blir dödad, skall ta med sig minst två slaktare¹² till himmelriket.«

Heikkonen vänder sig till mig:

„Matti, ta en patrull¹³ och bege dig i förväg! Vi måste känna oss för ordentligt, hur läget är.“

„Ja, kamrat befäl!“

I första patrullen ingår Leino, Armas, Jääskeläinen och ytterligare fyra man. Jag för handen till skärmen, som är dold under vindblusen, och sedan jag har samlat min patrull, beger jag mig åstad framåt.

„Försiktigt, kamrater!“ säger jag till mannarna och ger dem de sista anvisningarna.

Så skidar vi fram åt sluttningen, ända fram till kanten.

Det har redan börjat ljusna, och snön är grå av gryningsljuset.

Allt, som sedan hände — varenda sekund utav den följande halvtimmen — skall jag under hela livet komma ihåg intill den allra obe-

¹¹På s. 102 i [KE74] står *Karjalainens kompani* och inte *andra kompaniet* såsom på s. 80 i [GFIP1].

¹²På s. 80 i [GFIP1] står *slaktare* men på s. 103 i [KE74] står *vitfinnar*.

¹³På s. 81 i [GFIP1] står *otdijljenije* (avdelning) och på s. 103 i [KE74] står *patru-len*.

tydligaste småsak: såväl Armas' tafatta gång — han tänkte antagligen på sin senast färd i nerförbacke — som Leinos lysande ögon och hans söndriga tumvante, varur tummen kröp ut så löjligt, och den svidande smärtan i handflatan ur den djupa rispa, jag hade fått under marschen över Maaselkä-åsen.¹⁴

„Framåt!“ sade jag och böjde mig en smula, i det jag förberedde mig inför den branta nerförbacken. „Framåt, kamrater!“ gentog jag och stötte ifrån med bägge stavarna.

Detta ryck drog strax iväg mig framåt och det bar iväg nerför — neråt över den härliga snön med en fart, så att man tappade andan, med ett lätt glidplans seglande flykt. Vad kan vara bättre än en snabb nerfart med ett par rejäla skidor i en snöklädd sluttning! Jag flög neråt. Med ett sådant anlopp skulle jag lugnt kunna flyga fram omkring trehundra steg¹⁵ över jämnt underlag. Det gjorde jag också.

Skidorna förde mig rätt in i byn över den släta snön,¹⁶ över den jämna sjön.

Där stod jag och hade redan sträckt ut mig i min fulla längd; då fick jag på hundra–hundrafemti stegs¹⁷ håll syn på tre beväpnade män, som stod intill några av de yttersta stugorna (kanske badstugor). Dessa män hade sett vår nerfart. Jag såg mig om — på tio stegs avstånd bakom mig kom Leino. De övriga sex låg och sprallade rätt vid backens slut ungefär tvåhundra steg bakåt. En av dem höll på att samla ihop skidorna, som hade givit sig i väg åt var sitt håll; en annan reste sig på fötter och skakade av sig snön, som hade trängt in under kragen och i filtstövlarna. Alla var lyckligtvis iklädda skidlöparblusar.

Armas hade tappat bajonetten och satte nu tillbaka den på sin plats. Det var antagligen på grund av Armas igen, denna röra hade kommit till. Jag blev arg på Armas för hans dumma envishet, varmed han hade uthärdat hela denna mödosamma färd för att kanske svika i den allra hetaste minuten, och på mig själv för det, att jag hade understött hans envishet.

¹⁴Kallas på s. 103 i [KE74] *Latvavaara* och på s. 38 för *Lotavaara-åsen* men på s. 81 i [GFIP1] *Masseljgskoje ustjelje*. Vi har inte kunnat hitta namnet *Latvavaara* eller *Lotavaara* på någon karta, som visar området söder om Seesjärvi/Segozero och bibehåller därför namnet ifrån [GFIP1].

¹⁵På s 81 i [GFIP1] står *steg* men på s. 103 i [KE74] står *meter*.

¹⁶På s 81 i [GFIP1] står *snön* men på s. 104 i [KE74] står *isen*.

¹⁷På s 81 i [GFIP1] står *steg* men på s. 104 i [KE74] står *meter*.

„Leino, kom så går vi fram!“ viskade jag till min trogne vän.

Han nickade åt mig, visande med sin hela uppsyn, att han förstod såväl det allvarliga i vår belägenhet som den av mig uttänkta planen. Vi gick långsamt och behärskat slaktarna till mötes. Jag drog med en omärklig rörelse fram min nagan,¹⁸ och sedan jag hade tagit bägge stavarna i vänster hand (i den andra hade jag revolvern) fortsatte jag långsamt framåt, hållande dem bakom ryggen.

Det knäppte torrt i slutstyckena på den fientliga vaktstyrkans¹⁹ gevä-
vär.

„Vem där?“

„Lägg av med era konster, grabbar!“ sade jag förargat. „Vi är ifrån Riutas förband²⁰ — vi skjuter inte på våra egna!“

Slaktarna höll sig ännu misstroget på sin vakt och sänkte inte gevären, som de höll i färdigställning.

Jag såg mig om. Hela patrullen²¹ hade nu kommit upp på skidor igen, och Jääskeläinen kom redan gående i Leinos spår.

Då tänkte jag: »Kanske vartenda tryne i Riutas förband²² är bekant för de här mannarna« och mens jag gick ännu närmare fram, sade jag:

„Vi skulle behöva basta. Månne du har något att röka?“

Kände de verkligen inte igen oss på bajonetterna, liksom gubben i Saarenpää?

Min fråga om tobaken förjagade emellertid resterna av vaktstyrkans vaksamhet. Och faktiskt: varifrån skulle här, i den vita rörelsens centrum, kunna dyka upp några röda? Blotta förmodandet föreföll orimligt.

En utav slaktarna sänkte geväret, drog upp en tobakspung ur fickan och började knyta upp den. Leino stegade tätt inpå en annan slaktare.

Resten av mannarna var redan på omkring sjutti stegs²³ avstånd.

Jag slängde stavarna i snön och slog med naganens kolv²⁴ till slaktaren i huvudet. Han vacklade till och rasade ihop på marken.

Leino satte den skarpa bajonettspetsen emot den andres bröst.

¹⁸På s. 82 i [GFIP1] står *nagan* och på s. 104 i [KE74] står *revolvern*.

¹⁹På s. 82 i [GFIP1] står *dozor* (patrull, vakt) och på s. 104 i [KE74] står *vaktpost*.

²⁰På s. 82 i [GFIP1] står *otrjad* och på s. 104 i [KE74] står *avdelning*.

²¹På s. 82 i [GFIP1] står *otdjeljenije* (avdelning) och på s. 106 i [KE74] står *patrull*.

²²På s. 82 i [GFIP1] står *otrjad* och på s. 106 i [KE74] står *avdelning*.

²³På s. 82 i [GFIP1] står *steg* och på s. 106 i [KE74] står *meter*.

²⁴På s. 106 i [KE74] står *revolverkolven* och inte *naganens kolv*.

Jag stod redan vid sidan om den tredje med naganens hane spänd.²⁵

Till allt detta behövdes där mycket mindre tid än för att sörpla i sig en slurk kaffe.²⁶

Grabbarna var omkring tretti steg ifrån oss.²⁷ Där återstod för slaktarna inget annat än att slänga gevären i snön.

Den av slaget bedövade slaktaren höll på att komma till medvetande igen och började röra på sig. Det var uppenbart han, som var chef; i hans ena ficka fann jag en nätt, polerad och laddad browning. Jag släppte ner den i ena filtstöveln. Filtstövlarna var så till den grad uttrampade, så att browningen lätt gled ner — nästan ända till ankeln.²⁸

Mannarna var redan framkomna och en smula håna över sitt fall vid nerfarten.

„Armas, bevaka desse fångarna och se till, så att du inte ramlar!“ befallde jag.

Vi störtade åstad framåt.

Vi måste skapa panik, kosta vad det kosta ville, till ögonblicket för det samlade anfallet ifrån alla håll.

Plötsligt började klockan i Kiimasjärvis kyrka ringa för full kraft med buller och bång. Den klämtade, liksom vore den besatt av något slags ursinne. Kunde det verkligen vara ett alarm? Hade de verkligen upptäckt oss och samlade sig till motstånd?

Hur skulle det annars vara? Varför skulle ringaren börja klämta så nu, i kalla svinottan? Vi är upptäckta.

„De har i vart fall bättre vaktposter här än i Repola“, sade Leino med ett snett leende.

Jääskeläinen ställde opp kulsprutan på snön intill ett flätat gärde. En femti–sexti steg ifrån oss kom där en trupp på ungefär tjugo man.

Av oss själv var där sju.

²⁵På s. 106 i [KE74] står *Bredvid den tredje stod jag redo med revolvern*.

²⁶Denna mening är icke med just här på s. 106 i [KE74] utan motsvarande mening kommer några stycken tidigare i texten.

²⁷På s. 82 i [GFIP1] står *steg* och på s. 106 i [KE74] står *meter*.

²⁸Här följer på s. 106 i [KE74] följande mening, som saknar motsvarighet på s. 83 i [GFIP1]: „*Kalle! befallde jag.*“.

Jag såg mig om och blickade opp åt den backe, som vår patrull²⁹ för omkring fem minuter sedan hade åkt ner för.

Nu kom där — utspridda på linje med jämna mellanrum liksom till en idrottsparad — sexti man i vita skidlöparblusar åkande nerför backen.

Det var gott att se en sådan nerförsäkning; inte bara det, att ingen av dem fallt, utan ingen av dem ens vinglade till.

Främst flög Antikainen och Heikkonen.³⁰

Åter hördes i frostmorgonens tystnad slutstyckenas torra knäppande. Mannarna syntes inte mer i nerförbacken. De skidade antagligen fram över sjön nu.

Slaktartruppen³¹ kom fortfarande emot oss på gatan.

Plötsligt fick vi höra flera skott ifrån den strand, vi tidigare hade löpt förbi. Där hoppade ut några svarta figurer ur husen, och på nytt ljud — såsom det föreföll ut över hela sjön och ut över de omgivande skogarna — kamrat Antikainens kraftiga stämma.

Han skällde och svor med de grövsta skymford:

„Pack! Vi kommer er till hjälp, vi har tagit oss hit ifrån Finland, och så bemöter ni oss på detta vis!“

Åter tigande. Åter slaktartruppens³² taktfasta steg, vilken marscherar rätt emot oss. Åter larmringningens oroande dån. Plötsligt ett nytt utbrott av utsökta svordomar och oordnad skottlossning bakom.

„Eld!“ kommenderade jag Jääskeläinen.

Januarimorgonens frostkalla luft sönderslets av kulsprutans torra smattrande.

Två man ur fiendetruppen³³ rasade ihop. De övriga blev villrådiga och skingrades utan att veta, vad de skulle göra. Kulsprutan tystnade. En väldig fältväbel med rött skägg kommenderade:

„Hel ram! Ladda! Anläggning. . .“

„Framåt, kamrater, hurra! Slå ihjäl slaktarna!“ kommenderade jag och for viftande med naganen fram bakifrån stängslet.

²⁹På s. 83 i [GFIP1] står *otdjeljenije* (avdelning) och på s. 107 i [KE74] står *lilla patrull*.

³⁰På s. 83 i [GFIP1] nämnes Antikainen och Heikkonen i denna ordning, men på s. 107 i [KE74] är ordningen den omvända: *Heikkonen och Antikainen*.

³¹På s. 83 i [GFIP1] står *otrjad* och på s. 107 i [KE74] står *avdelning*.

³²På s. 83 i [GFIP1] står *otrjad* och på s. 107 i [KE74] står *avdelning*.

³³På s. 84 i [GFIP1] står *otrjad* och på s. 108 i [KE74] står *avdelning*.

Alla pågarna hoppade fram efter mig.

Jag avlossade min nagan två gånger med den rödskäggade som måltavla — men jag bommade.³⁴

Omkring femton steg ifrån gatan står där ett uthus med två långa springor i stället för fönster.

„Efter mig!“ ropar fältväbeln och springer hän åt uthuset.

Efter honom reser sig några andra ur snön.

På väg in i uthuset vänder sig den rödskäggade om och slänger iväg ett skott med mauserpistolen utan att sikta.

Kyrkklockan fortsätter alltjämt att klämta, men i dess klang börjar jag uppfatta den vanliga, lugna takten och inte alarmets panikartade.

En kula från den rödskäggade fältväbeln hade träffat en kursant i min patrull.³⁵ Han satte sig ner i snön ett tag.

„Matti, var inte rädd! Allt är i ordning! Ingen fara — den bara nudade lätt!“ ropar han åt mig, mens han uppenbart håller tillbaka ett stönande.

Jag tömde naganen³⁶ efter den rödskäggade — men förgäves; dörren till uthuset smälldes igen. Väggarnas tjocklek är obekant, jag har inga patroner att undvara och ingen tid till någon belägring; men ur fönstergluggarna kan de skjuta ner många av de våra.

Kursanterna har blivit stående och slängt opp gevären. I min nagan är där inte fler patroner.³⁷ Men det gör ingenting, det kan avhjälpas. Under springandet sticker jag ner näven i filtstöveln för att få opp min erövrade browning. Fan också! Browningen har hakat sig fast i någonting och det är omöjligt att dra opp den.³⁸

Jag är redan tätt intill uthuset. Ända inne vid väggen ligger där bränne oppstaplat. Jag rusar fram till brännestapelns och griper ett litet men kvistigt vedträ. Jag ropar högt, för att det skall höras inne i uthuset:

³⁴På s. 108 i [KE74] står ingen motsvarighet till *men jag bommade* på s. 84 i [GFIP1].

³⁵På s. 84 i [GFIP1] står *otdjeljenije* (avdelning) och på s. 107 i [KE74] står *avdelning*. Eftersom truppen tidigare kallades för *patrull*, fortsätter vi med det här.

³⁶På s. 108 i [KE74] står *revolver*.

³⁷På s. 108 i [KE74] står *armépistol*.

³⁸På s. 109 i [KE74] står här även *Inte ens en svordom kunde jag få ur min mun*, men denna mening saknar motsvarighet på s. 84 i [GFIP1].

„Kamrater kursanter, flytta er längre hän; jag kastar in en handgranat i uthuset!“

Utav alla krafter slänger jag vedträet in igenom ett av hålen och hoppar strax fram till dörren. Jag har spågor kvar i handflatan.

Den kloke Leino — han är vid min sida.

Dörren far hastigt opp på vid gavel, och med mauserpistolen i näven hoppar den rödskäggade jätten ut. Men när han har känt min nagans³⁹ mynning intill sin tinning — djävlar anamma, den är inte laddad! — så slänger han hastigt mausern i snön.

Efter fältväbeln kommer där en annan slaktare uthoppande. Honom tar Leino emot. Jag överlämnar den skäggige till en kursant, som kommer fram, och skjutande ur mausern in i det mörka uthuset ropar jag:

„Släng ut vapnen och kom ut i ljuset — så får ni behålla livet!“

Berövade sitt befäl hoppar de förskräckte slaktarna den ene efter den andre ut ur sin tillflykt.

Sålunda var första delen av vårt arbete snyggt genomförd.

Elva fångar, en varm mauser i näven, tre revolverar — mer än tillräckligt för en enda strid.

Därifrån — ifrån uthuset — var kyrkan och klockstapelen väl synliga för mig.

Ringningen har upphört. Ur kyrkan kommer de vite utgalopperande. Många är beväpnade. Några av dem slänger opp gevären till axlarna och skjuter i riktning åt stranden.

„Jäskeläinen“, säger jag till kamraten, „kulspruteeld! Riktning emot Guds tempel!“

Jäskeläinen smattrade loss med sin »symaskin«.

Slaktarna försökte värja sig och sköt oordnat omkring sig, mens de skingrades.

„Framåt, mannar!“

En av oss blev vid uthuset för att bevaka fångarna. Fem man sprang med mig.

Planen framför kyrkan var redan tom. Men vi hade inte hunnit fram till den, innan kamrat Susi for fram med en grupp kursanter bakifrån stugorna och gårderna till höger.

³⁹På s. 108 i [KE74] står *revolver*.

Antikainen⁴⁰ gick främst.

„Framåt!“ ropade han.

Vi störtade efter honom.

Vi befann oss vid uddens spets. Resten av byn — just den, varest staben befann sig — låg framför oss på norra sjöstranden, omkring tvåhundra till tvåhundrafemti meter ifrån oss. Vi sprang ut på isen. På andra stranden rände slaktarna beskäftigt omkring. Två män i officersuniform gav order. En var i färd med att ställa opp en kulspruta.

„Är det så, ni bemöter hjälpen ifrån Finland!“ utropade kamrat Heikkonen.

Plötsligt avlossades där skott ifrån väster — i ryggen på de vite — först enstaka men sedan i salvor. Det var andra kompaniet,⁴¹ som började anfallet efter att det knappt hade lyckats dem att intaga utgångsläget.

Officeraren blev stående och lyssnade; han såg ut att begripa, att vi hade omringat honom. Därefter vände han sig om och började hastigt avlägsna sig på skidor åt vänster — till skogs.

Efter honom löpte den andre officeraren och ytterligare några vitgardister⁴² åstad.

Jag är inte van vid att umgås med mausern och dessutom hade denne pistol⁴³ rent för kraftig rekyl. Därför var det, som alla tre kulorna gick »efter mjölk«. ⁴⁴ Men jag sprang vidare i alla fall — viftande med den tömda pistolen⁴⁵ och högljutt svärande — fram emot ett tvåvåningshus, varöver den vita flaggan vajade. Leino var redan före mig. Jag störtade opp på yttertrappan.

Ifrån vänster närmade sig andra kompaniets kursanter; det var Karjalainen, som anförde dem.

Antikainen⁴⁶ gick fort, mens han utdelade befallningar:

⁴⁰På s. 85 i [GFIP1] står *Antikainen* men på s. 110 i [KE74] står *Heikkonen*.

⁴¹På s. 110 i [KE74] står inte bara *andra kompaniet* (såsom på s. 85 i [GFIP1]) utan *Karjalainen med det andra kompaniet*.

⁴²I [GFIP1] användes här på s. 85 och på en del andra ställen för *vitgardist* ordet *bjeljak*, vilket betyder *vit hare*. På s. 111 i [KE74] står däremot *vitgardist*.

⁴³På s. 86 i [GFIP1] står *revolver*, men en mauser är i motsats till en nagan ingen revolver, så att vi här kallar den för *pistol* liksom på s. 111 i [KE74].

⁴⁴Uttryckte »efter mjölk« ordagrant översatt.

⁴⁵På s. 86 i [GFIP1] står *revolver*, men en mauser är i motsats till en nagan ingen revolver, så att vi här kallar den för *pistol* liksom på s. 111 i [KE74].

⁴⁶På s. 86 i [GFIP1] står *Antikainen* men på s. 111 i [KE74] står *Heikkonen*.

„Täck omedelbart framåt till höger! Det är nödvändigt att gripa stabsofficerarna!“

På dörren stod där skrivet »Stab«. Intill yttertrappan stod en vit hingst av god ras och grävde med hoven i snön.

Skottlossningen hade upphört.

„Vi har intagit byn“, sade befälhavaren⁴⁷ till mig lika lugnt som vid en kvällsinspektion. „Matti, var är din hjälm?“⁴⁸

Först efter denna oförmodade fråga kände jag kylan om huvudet. När jag förde handen igenom den tillfrusna svetten i håret, blev jag övertygad om, att där verkligen inte var någon mössa.⁴⁹

„En slaktarekula måste det vara, som har slagit den åt helvete!“ utropade jag av någon anledning mycket högt och for in i de vites stabskvarter.

Rummet påminde om ett vanligt regementskansli. Kamrat Susi rotade redan i några papper, som han sorterade. Flera pappmappar med akter låg omkringslängda på golvet. Jag kastade en blick på vägguret; det gick lugnt, som om ingenting hade hänt.

För en halv timme sedan — för endast en halv timme sedan — hade jag givit patrullen⁵⁰ order att följa mig nerför backen.

Plötsligt får jag se, hur befälhavaren⁵¹ tar opp en pappmapp ifrån bordet, och under pappmappen ligger där en portfölj — en läderportfölj med ett bekant monogram. Detta var ju på pricken ett likadant monogram, som där hade varit på stabskapten Verchovskijs,⁵² och portföljen var en trogen kopia av den portfölj, jag hade beslagtagit under räden vid Kronstadt! Jag störtade fram till bordet och ryckte till mig portföljen. Den var öppen.

⁴⁷På s. 86 i [GFIP1] står *komandir* men på s. 111 i [KE74] står *Heikkonen*.

⁴⁸På s. 86 i [GFIP1] står *sjlem* (hjälm, kask) och på s. 111 i [KE74] står *mössa*. Här menas en sådan hjälm- eller kaskliknande, toppig rödarmistmössa, som brukar kallas *budjonnyjmössa*.

⁴⁹På s. 86 i [GFIP1] står *sjlem* (hjälm, kask) och på s. 111 i [KE74] står *mössa*.

⁵⁰På s. 86 i [GFIP1] står *otdželjenije* (avdelning) och på s. 112 i [KE74] står *avdelning*. Eftersom truppen tidigare kallades för *patrull*, fortsätter vi med det här.

⁵¹På s. 86 i [GFIP1] står *komandir* men på s. 112 i [KE74] står *kamrat Susi*.

⁵²På s. 112 i [KE74] stavas namnet *Werhovskij*.

Ut ur den ströddes där på golvet anteckningar, brev och papper. Jag tog opp ett kuvert och läste: »Till stabskaptene⁵³ Pjotr Ivanovitj Verchovskij. Helsinki. . . .« och så vidare. Stämplat i Paris.

Jag tog opp ett flygblad. Det var tryckt på ryska (på den tiden talade jag och förstod ryska vida sämre än nu).

Susi⁵⁴ översatte det snabbt på finska för mig. Jag har ännu flygbladet i förvar tillsammans med den söndertrasade kartan. Här är det:

»Rödgardister! Jag, den finske författaren Klajdo Iljinark⁵⁵ vänder mig till er i Karelens provisoriska Uhtua-regerings namn.

I fall ni inte lämnar det fria Karelen, gör er då i ordning en allmän massgrav,⁵⁶ ty vår vrede skall bli fasansfull.

Rödarmister! Arrestera era kommunister och kommissarier och kom över till oss. Endast häri ligger er räddning!«

Trots tröttheten, trots den opphetsning, som brukar vara i strid, trots minuternas allvar, kunde jag inte avhålla mig ifrån att skratta högt. Och verkligen, den ryske stabskaptene⁵⁷ kämpar för Karelens befrielse ifrån »det ryska oket« under parollen »Karelen åt karelar-na«! Men jag — finnen Matti Grön — och finnarna Leino, Heikkonen, Karjalainen, Armas, Jääskeläinen, Antikainen, Ahanen, Susi, Anttila, Kärnä, Grönlund och hundratals andra kämpar för den Ryska Sovjetiska Federativa Socialistiska Republiken och dess autonoma del — Karelen — för de arbetande. Ja, vi är framför allt kommunister, men dessa kräldjur till vitgardister är först och främst borgare.⁵⁸

Det var också skrattretande att för andra gången i livet ha beslagtagit den ogripbare officerarens portfölj!

⁵³På s. 112 i [KE74] står *kaptene* och inte stabskaptene.

⁵⁴På s. 112 i [KE74] står *kamrat Susi*.

⁵⁵På s. 112 i [KE74] står i stället *den finske skriftställaren Ilmari Kianto*. Ilmari Kianto har funnits i verkligheten enligt en sida på Världsväven. Huruvida Klajdo Iljinark är en verklig eller påhittad person, är oss f.n. icke bekant.

⁵⁶På s. 87 i [GFIP1] står *bratskaja mogila* (brodergrav) och på s. 112 i [KE74] står *brodergrav*, men på svenska brukar det ju heta *massgrav* och inte brodergrav.

⁵⁷På s. 112 i [KE74] står *kaptene* och inte stabskaptene.

⁵⁸Motsvarande mening på s. 112–113 i [KE74] lyder i stället sålunda: *Ja, vi är framför allt kommunister och sedan finnar, men detta vitgardistslödder är framför allt borgare, och ryssar — en på hundra.*

Antikainen kom in i staben. Hans uppsyn var mycket missnöjd.

„De har smitit! Ilmarinen och flera stabsofficerare har rymt till skogs, och i skogen är där omkring två hundra slaktare utspridda.“

„Vi har segrat!“ insköt Karjalainen, som hade kommit in efter befälhavaren.

„Men vi kunde ha gripit och förintat ledningen, i fall vi hade lyckats avskära vägen till Pääkönniemi och inte hade varit så nervösa, så att vi tog en vanlig klockringning före ottesången för en alarmsignal.“

Jag kastade en blick ut igenom fönstret. De fångar, som hade blivit tagna av min patrull,⁵⁹ stod redan vid stabshuset, sedan de hade drivits fram dit av Armas.

På gatan drev våra vakter fram ytterligare fångar.

Antikainen och Heikkonen gick ut på gatan. Susi samlade ihop några papper, och därför vände sig en i rummet inkommande kvinna — husmodern, såsom det såg ut — direkt till mig:

„Herr röde befälhavare, major Ilmarinen tyckte mycket om ärtsoppa, och jag fick till morgonen i dag en beställning på en god soppa med skinka. Allt är färdigt. Önskar ni, att jag skall servera?“

„Ta inom tio minuter in allt, som är tillagat“, befallde jag till min egen förvåning; jag kände ett bedövande anfall av en vargs matlust, och den underbaraste arom av het ärtsoppa med fläsk började kittla mina näsborrar. Jag skulle själv på en enda gång ha ätit tio av major Ilmarinens middagar och stabskapten Verchovskijs därtill. Men då drog något underligt prasslande under golvet till sig min uppmärksamhet.

Jag avbröt mina gastronomiska dagdrömmier och började höra efter. Där viskades under golvet; och där var någonting, som rörde på sig.

Den erövrade mauserpistolen brände i näven. Det var slaktare, som gömde sig här — annat kunde det inte vara! Jag lyfte luckan så nätt på glänt och avlossade ett skott ner i mörkret.

Därifrån hördes till svar ett högljutt skrik och därefter stönanden, dämpade av smällen, när luckan slog igen.

Viskandet tystnade ett tag.

Kanske de håller på med att bränna opp värdefulla handlingar nu och bereder sig till att spränga oss i luften, vilka befinner oss i detta

⁵⁹På s. 87 i [GFIP1] står *otdjeljenije* (avdelning) och på s. 113 i [KE74] står *avdelning*. Eftersom truppen tidigare kallades för *patrull*, fortsätter vi med det här.

rum! Men då rörde till min förundran luckan på sig knappt märkbart och därefter började den öppnas. Jag gjorde mausern skjutklar. I filtstöveln skavde browningen emot skinnet. »Att få skavsår på benet av en browning — det vore till och med komiskt«, tänkte jag.

Luckan öppnades på glänt underifrån men inte av händer utan av någon underlig träbit, som liknade ett bordsben.

Så fort luckan hade öppnats en smula på glänt, började en kvinno-röst underifrån golvet utskrika de allra otroligaste förbannelser:

„Måtte detta bli er sista morgon, slaktare! Måtte ni sätta en bröds-kalk i halsen, förbannade slaktare!“...⁶⁰

Luckan var nästan helt öppen.

„Svär inte så, kvinna!“ ropade jag neråt. „Slaktarna har i dag verkligen haft sin sista morgon i Kiimasjärvi! Nu är det de röde, som är här!“

Luckan smällde strax igen, och viskandet under golvet övergick till högljutt samtal och rop:

„Skjut inte på oss, vi är röda! Vi blev tillfångatagna av slaktarna!“

„Jag förstår!“ ropade jag. „Hur många är ni?“

„Tretton.“

„Klättra opp i tur och ordning! Men har ni ljugit, så skall inte en enda undkomma med livet i behåll.“

Luckan började röra på sig och lyftes opp med en jämn rörelse. Jag vräkte den med kraft åt sidan.

Som den förste kom en äldre man oppklättrande. I stället för vänstra benet hade han ett träben — detsamma, som han hade använt till att glänta på luckan, och som jag hade tagit för ett bordsben.

Denne man skulle sedan hela förbandet kalla för Puujalka,⁶¹ vilket i rysk översättning betyder »träben«.⁶²

Trots att han saknade ena benet, var Puujalka ännu en kraftig karl och en stor skämtare: hans kvicka infall roade alla i skidlöparbataljonen⁶³ och lockade dem att skratta.

⁶⁰Förbannelserna är något utförligare i [KE74].

⁶¹I ryska texten på s. 89 i [GFIP1] står *Pujalko*.

⁶²Träben heter i ryska texten på s. 89 i [GFIP1] *djerevjannaja noga*. På s. 115 i [KE74] lyder motsvarande mening: *Han döptes sedan av hela bataljonen till »Träbenet«*.

⁶³Här står *bataljon* även i [GFIP1].

Inte ens i den minut, då han klättrade opp igenom luckan, kunde han avhålla sig ifrån kvickheter.

„Bara för det, att jag förlorade benet vid byggandet av Murmanbanan år nittonhundrasexton till följd av en fallande skena, så skall jag väl inte behöva bli dödad av mina egna — de röde — allra först i början av år nittonhundratjugetvå“, brummade han missnöjt.

Därefter klättrade en tilltufsad, gråhårad gumma opp igenom luckan. Hon var inte mindre än sexti år gammal och hade av sitt tal att döma levat sedan »Kalevalas« tid. Lönnrot skulle ha kunnat anteckna många intressanta sånger efter hennes stämma.⁶⁴ Hon hade blivit dömd till arkebusering liksom samtliga de kamrater, vi hade befriat. Avrättningen skulle ha ägt rum följande dag i gryningen, efter helgen.

Vårt oppdykande kunde därför inte ha kommit lägligare.

Gummans skuld låg däri, att hon hade gömt en svårt sårad rödarmist ifrån gränsvakten hos sig. Hon hade vårdat honom, så att han nästan hade blivit återställd, när hon blev angiven av en kulak på orten och man kastade henne i denne mörke och kalle källare tillsammans med den tillfrisknade rödarmisten. Gränsvakten hade insjuknat här och var nära att dö. . .

„Vi var allesamman nära att dö här. Där var en,⁶⁵ som kom ner till oss i gårkväll och sade: »Efter helgen skall alla till siste man skjutas, men ändå daltar man med er! Några munnar för mycket, och så skall man slösa en vaktpost på er!«“ berättade den tredje, som klättrade opp igenom luckan.

De befriade var hungriga som djävlarerna under den stora fastan. Hur skall jag kunna beskriva de befriades stora glädje, deras lycka över att se den soliga polarvintermorgonens ljus i ett ordentligt oppeldat rum!

Stabsrummet var redan fullt med kursanter.

Till sist klättrade den dödsförskräckte slaktarevaktpost opp, som hade haft i uppdrag att bevaka fångarna. När han hade hört skottlossningen, hade han blivit så genomförskräckt, att han hade tagit sig ner i källaren till arrestanterna och gömt sig ibland dem. Detta var en av ortens bönder, som hade blivit mobiliserad av slaktarna.

⁶⁴På s. 115 i [KE74] står efter denna mening även: *Hennes svordomar nerifrån källarhålan har jag i alla fall antecknat.*

⁶⁵På s. 116 i [KE74] står inte, att *där var en*, utan att det var *Isotalon Antti*.

„Här har du din mössa,⁶⁶ Matti“, sade kamrat Jääskeläinen. „Jag har plockat opp den nere på sjöns is. Slaktarna har ordnat ventilation i den. Antikainen begär, att du skall komma ut till honom.“

Jag gick ut. På yttertrappan stod chefen och gav vederbörliga anvisningar. Om en två–tre timmar måste vi vi lämna byn.

„Här i närheten är där stora fientliga styrkor“,⁶⁷ sade han till mig, „men vi skall förinta all deras ammunition här, på deras fronts centralammunitionsplats. Vi har beslagtagit fjorton forsläddar tillsammans med hästarna. Allt, som går att lasta på, skall lastas på desse släddarna; det övriga måste fullkomligt tillintetgöras. Det ger jag dig och din pluton i uppdrag, Matti.“

Vi gick en runda i byn. Nästa alla upplag var inrymda i dels några nya förrådsbyggnader, dels några gamla runtenom staben. Till staben var byns bästa byggnad tagen i anspråk — skolan.

Jag skall inte hålla på länge och beskriva det byte, vi hade erövrat; i förråden var där mer än en halv miljon patroner, tretti insmorda gevär (förutom dem, som var fräntagna fångarna), flera tunga kulsprutor och kulsprutegevär, flera fältapotek med tillhörande fältlasaretsutrustning, trehundra granater för en finkalibrig kanon.⁶⁸ En stor förrådsbyggnad var full med uniformspersedlar, filtstövlar, pälsar, varma underkläder och pälsmössor. Enorma utrymmen var fullproppade med fyllda grynsäckar, saltat kött och konserver.⁶⁹ Flera lådor med konjak och högar med mjöl. Förutom de vanliga säckarna med vetemjöl, som man kan finna i vilken mjöl- och spannmålshandel som helst, var där dessutom små pudsäckar,⁷⁰ och vid var sådan pudsäck var där en träskylt fästad, varuppå givarens fullständiga namn stod — »det karelska upprorsfolkets« armés välgörare.

„Präktigt mycket mat!“ gladde sig Armas.

„Inte så mycket i jämförelse med slaktarnas utlovade sju millioner kilogram“, framväste Leino.

Våra mannar packade ner allt, som var nyttigt och möjligt, och lastade det på den erövrade regementstrossen.

⁶⁶På s. 90 i [GFIP1] står *sjlem* (hjälm, kask) och på s. 116 i [KE74] står *mössa*.

⁶⁷På s. 90 i [GFIP1] står *otrjady* och på s. 116 i [KE74] står *truppstyrkor*.

⁶⁸På s. 117 i [KE74] står *kanoner av Macklin-typen*.

⁶⁹På s. 116 i [KE74] står i stället: *Ett stort magasin var fullt med saltat, amerikanskt fläsk, säckar med gryn, salt kött, konserver*.

⁷⁰På s. 117 i [KE74] står *15-kilossäckar*.

Ryggsäckarna⁷¹ på axlarna blev tyngre igen liksom patronbältena, och allas uppsyner blev muntrare.

Det, vi inte kunde ta med oss, begöt vi med fotogen, täckte över med torr halm och tände fyr på. Det var nödvändigt att utplåna denna osannolika rikedom. Förrådet av artilleriskjutförnödenheter kunde antändas först vid själva avmarschen, likaså staben.

Det var mycket sorgligt att bränna opp alla dessa mängder med gods, men annorlunda hade man inte kunnat gå till väga. Att föreslå, att vi — trötta, som vi var — skulle hålla byn, som inte var förberedd för belägring (under loppet av minst tio dagar, tills våra förband skulle komma fram), emot en många gånger överlägsen fiendes friska styrkor — det var inte ens att tänka på. Om vi däremot avtågade efter att ha förintat staben — då hade vi fullgjort den direkta ordern att tillintetgöra förråden i fiendens etappområde.

Alla de beslagtagne patronerna var inslagna i tjockt, blått papper, och på var förpackning stod där — det kan jag också bestyrka med dokument (jag tog en av dem med mig) — klart och tydligt Riihimäkis patronfabriks märke.⁷²

Eldandet tog sin början.

Lågornas lätta tungor spred sig, liksom lekte de pjätt,⁷³ den ena efter den andra.

Vi hade inte tid till att beskåda denna anblick.

Jag återvände till stabsbyggnaden. Pappmapparna lades ovanpå varandra, papperen staplades i högar och omgavs med torr halm.

Susi satt vid ett tomt bord i den överfyllda lokalen och förde lugnt, liksom där varken hade varit sömnlösa dygn eller förtvivlad kamp, in i förbandets dagbok: »42 fångar tagna, 13 befriade. 5 vita dödade; därav var två finländska officerare, vilket framgår av de på dem funna handlingarna. Två av våra kamrater är lätt sårade. Beslagtagna förråd. . . «

Här vände han sig till mig.

Jag inberättade noggrant om den av mig genomförda efterforskningen. Även de siffror, jag meddelade, skrevs in i förbandets⁷⁴ dagbok.

⁷¹På s. 91 i [GFIP1] kallas ryggsäckarna för »*obezianki*« (små apor).

⁷²Motsvarande mening på s. 118 i [KE74] talar även om regeringen Ritavuoris förnekande av detta.

⁷³På s. 91 i [GFIP1] står *igrat v pjatnasjki* och på s. 118 i [KE74] står *leka rymmare och fasttagare*. Bägge betyder förstås samma sak, nämligen *leka pjätt*.

⁷⁴På s. 91 i [GFIP1] står *otrjad* och på s. 118 står *bataljon*.

Vidare fortsatte Susi: »Tyvärr undflydde major Ilmarinen tillsammans med några andra av banditupprorets ledare det straff, de är värda, genom att bege sig till skogs på skidor«.

Han avbröt sitt antecknande.⁷⁵

„Men Ilmarinens hingst tog vi i alla fall, Matti!“

„Med vilken rätt var det, som detta finländska officerssyngel, löjtnant Takkinen, tog sig det ryktbara namnet på den underbare smeden Ilmarinen ur »Kalevala«?“ frågade Leino med hög röst, mens han förde skeden till munnen.⁷⁶

„Till alla deras bedrägerier lades ytterligare ett. Han trodde antagligen, att han skulle kunna ställa sig in hos folket genom detta. Där var ju också kulaken ifrån Uhtua — överhuvudet för deras distriktsregering — som hade döpt sig själv till Väinämöinen!“ yttrade någon.⁷⁷

„Nej, smeden Ilmarinen“, fortsatte Leino, „smidde lyckomöllan till nytta för folket. Men denne slaktare använde sin kraft till fördel för utsugarna. Kommer han i min väg, så skall jag lära honom att dra skam över smedens hederliga yrke.“⁷⁸

Mitt i rummet öste pågarna opp den allra mest väldoftande ärtsoppa, jag någonsin har ätit, ur en stor gryta. Det var den soppa, som var lagad till Ilmarinen och hans stabsfolk.

Den outtröttlige Puujalka⁷⁹ narrade mannarna att skratta med sina kvicka infall, mens han stampade i golvet med träbenet:

„Ilmarinen frågar mig: »Aha, och du, din krympling, är du också hitkommen?« — »Ja, för jag har blivit hitförd«, svarar jag.“

Jag tog av filtstövlarna, drog opp browningen, som hade fastnat i byxebenet, samt en träsked och tog itu med att tillsammans med de övriga äta soppan. För var varm skedfull fylldes jag med lugn och dåsigheit. Den fulla magen tvang mig att tänka på sömn, på fullkomlig vila. Skolvaktmästarinnan — densamma, som hade tillagat denna himmelska soppa — stod intill grytan och pratade på:

„Deras befälhavare visade mig så sent som i gårkväll en liten ampull och talade om för mig: »Här har jag ett dödligt gift. Jag får inte hamna i fångenskap hos de röde. I så fall — en munfull... Men«, be-

⁷⁵Motsvarighet till denna mening på s. 91 i [GFIP1] saknas på s. 118 i [KE74].

⁷⁶Motsvarighet till detta stycke på s. 91–92 i [GFIP1] saknas på s. 118 i [KE74].

⁷⁷Motsvarighet till detta stycke på s. 92 i [GFIP1] saknas på s. 118 i [KE74].

⁷⁸Motsvarighet till detta stycke på s. 92 i [GFIP1] saknas på s. 118 i [KE74].

⁷⁹På s. 92 i [GFIP1] står *Pujalko* och på s. 119 i [KE74] står *Träbenet*.

rättade han, »inom tjuge mil⁸⁰ är där inte en endaste röd«. Och plötsligt...“

„Vi är femhundra man här, kära ni. Vi marscherar vidare, och efter oss kommer där flere tusen likadana“, väste Leino mellan tänderna liksom av en tillfällighet.

„Alla lika orakade?“ frågade kvinnan i sin tur skrattande.

„Nej, de tvålar själv till vem som helst!“⁸¹

I denna sekund skallade där ute i farstun ett högljutt skratt ifrån Armas, som redan hade avätit.

Dörren slogs opp, och under Armas' bevakning kom där in två slaktare i rummet. Deras ansikten var blåa av köld, tänderna hackade en trumvirvel av förskräckelse och de vadderade byxorna var halvt ner-släppta, så att de blåfrusne rövaballarna blottades.

„Föreställ er, pågar“, bullrade Armas, „Jag behövde gå på dass, när vi hade intagit byn — till och med före ärtsoppan. Nå, så jag stack in på holken — men där var låsat! Då tänker jag, att jag får väl vänta. Efter tio minuter ryckte jag i dörren igen — men den var låsad inifrån. Vem kan ha en sådan förstoppning? Nå, jag smakade på ärtsoppan tillsammans med grabbarna. Och så bankar jag på igen. Stängt! Jaså, på det viset! Jag slet dörren av gångjärnen och där får jag se detta söta par sitta, och där har de redan suttit i minst en timme. De hade tänkt sig att sitta där och avvakta. Nej, mina små duvor, den konsten lyckades inte!“⁸²

Adjutanten⁸³ strök ut siffran »42« igen ur dagboken och skrev dit »44«. Kursanterna skrattade högt, när de hörde Armas' berättelse.⁸⁴

⁸⁰På s. 92 i [GFIP1] står *tvåhundra verst* och på s. 119 i [KE74] står *tvåhundra kilometer*.

⁸¹Motsvarighet till denna mening saknas på s. 119 i [KE74], kanske för att den ryska ordalydelsen möjligen innehåller något slags ordvits, som går förlorad vid översättning. Ryska texten har *Njet, oni sami ljubogo otbrejut — Nej, de rakar själva av vem som helst*.

⁸²Motsvarigheten till denna mening på s. 93 i [GFIP1] följes på s. 120 i [KE74] av ytterligare några i samma stycke med skildring av fångarnas reaktioner.

⁸³På s. 93 i [GFIP1] står *adjutant* och på s. 120 i [KE74] står *kamrat Susi*.

⁸⁴Denna mening på s. 93 i [GFIP1] motsvaras på s. 120 i [KE74] av ett litet längre stycke om kamraternas mottagande av Kalles (Armas') berättelse.

„Vi skall skaffa fram bytet, fångarna och de befriade till våra enheter. De bör nu vara någonstans emellan Saarenpää och Repola“, sade Antikainen och gav order om avtåg.

Förrådsbyggnaderna var redan förvandlade till flammande facklor och stabsbyggnaden stod i lågor. Eldtungorna spelade på timmervägarna likt barn, som leker sista paret ut.

Förbandet⁸⁵ började ställa opp. Förtruppen hade redan avmarscherat. Fångarna ställdes opp till fots på led fyra och fyra.

Puujalka var ivrigare än de övriga.

„Kamrat chef“, for han fram till Antikainen, „vad befaller du, att jag skall göra? Ännu är inga skidor anpassade för mitt träben, och flyga kan jag inte. Skall jag kanske gå ner i källaren och sätta mig igen för att invänta slaktarna?“

„Prata inte, Puujalka“, svarade befälhavaren strängt. „Sadla dig Ilmarinens hingst och slit den med hälsan!“

Sålunda avgjordes frågan om Ilmarinens häst. Jag skall strax avsluta berättelsen om denne praktfulle springare. Han skaffades sedan till Petrozavodsk och därifrån till Leningrad. Ännu i fjor, när jag reste om Leningrad på en kommendering, tog några grabbar med mig på hästkapplöpningarna. Där, på hippodromen — visserligen inte längre i sin forna lysande skönhet men alltjämt utmärkt i hela sin gestalt — löpte denne häst.

Den enbente Puujalka i sadelen på denne vite hingst — mycket vitare än våra nersmutsade skidlöparblusar — utgjorde i sig själv en lustig anblick.

Ordern var given. Vi anträdde marschen.

Men knappt hade vi avtågat, så utbröt där en snöstorm.

„Utmärkt, utmärkt!“ sade Antikainen,⁸⁶ gnidande sina frusna kinder. „För det första så underblåser det branden och för det andra så sopar det igen våra spår. Framåt!“

På nytt gick förtruppen in i den täta, överisade skogen.

Efter den kom krigsfångarna, efter krigsfångarna förbandets⁸⁷ huvudstyrkor, efter truppen slädtåget och de kamrater, vi hade befriat ur fångenskapen, under den beridne Puujalkas befäl.

⁸⁵På s. 93 i [GFIP1] står *otrjad* och på s. 120 i [KE74] står *bataljon*.

⁸⁶På s. 93 i [GFIP1] står *Antikainen* men på s. 121 i [KE74] står *Heikkonen*.

⁸⁷På s. 94 i [GFIP1] står *otrjad* och på s. 121 i [KE74] står *bataljon*.

„Skall vi ta oss ett bloss, Ilmarinen!“ ropar Heikkonen på skoj till Puujalka.⁸⁸

Gumman gick tillsammans med alla de övriga — hon blev till och med stött, när man erbjöd henne plats i en släde.

„Jag är gudskelov inte sårad än, så att jag skall ligga de mina till last!“

Efter de befriade kom de fjorton lastade slädarna, och efter slädarna — min pluton (denne gången som eftertrupp).

I den snöstorm, som nu började tjuta, gick vi ojämförligt mycket långsammare än tidigare.

Hästarna skulle inte ha kunnat gå med sådan fart, vi brukade hålla, och även vi själv var nu tyngre lastade än tidigare och blev också förtvivlat trötta. Tröttheten gungade och vaggade oss, oförmodade tuvor rullade fram under skidorna, med en plötslig skärpa stack det till i de överansträngda axlarna och ögonlocken klubbades igen.

Till allt detta slungade motvinden fina, skarpa brottstycken av snöflingor in i kursanternas ansikten. Förresten var detta antagligen bra; annars skulle vi ha somnat.

Ifrån backens krön såg jag mig om: igenom stormens snöyra syntes de brinnande förrådets klara flammor.

Jag tittade på klockan; hon var omkring tolv.

Där hade ännu inte förflutit fyra timmar, sedan jag gav min patrull order om att åka nerför backen; där hade ännu inte förflutit fulla fyra timmar sedan den minut, när vi fick höra tupparnas avlägsna galande i byn. Detta var de allra välfylldaste timmarna i mitt liv, och jag vet, att jag aldrig någonsin riktigt skall kunna berätta, vad jag den gången genomlevde.

Den fientliga frontens stab fanns inte mer! Vilken lycka: den vita frontens bas fanns inte mer!

Nu hade vi givit dem betalt för våra nederlag.⁸⁹ På samma sätt skall vi förinta staberna för alla arméer, som vågar angripa vårt fädernesland — de Socialistiska Sovjetrepublikernas Union!

⁸⁸Motsvarighet till denna mening finns inte med på s. 121 i [KE74].

⁸⁹På s. 122 i [KE74] står litet utförligare med orterna för nederlagen angivna: *Nu hade vi gett betalt för våra nederlag vid Tammerfors och Viborg.*

Jag gick i eftertruppen. Vi var på nytt komna in i skogen. Här kom där en man och jagade ifatt vår trupp.⁹⁰ Han löpte också på skidor och svettades.

„Låt mig få följa med er! De valde mig på Ilmarinens yrkande till Karelens konstituerande församling, men nu är jag slutgiltigt viss om, att jag inte skall gå med dem. De skrämde oss med, att de röde skulle komma hit med kinesiska enheter för att pina karelarna, men så kom ni, de allra renblodigaste finnar utav alla, jag någonsin har sett. Jag står för Karelen men inte för, att Finland skall sluka oss.“

„Nå, du har nog gröt i huvudet, du“, sade jag. „Gå framåt, till befälhavaren.“

Jag gav honom Leino som ledsagare.

„Förresten — när jag begav mig åstad“, sade han, „oppe på loftet i staben blev fyra vita, som hade gömt sig, innebrända.“

Han fortsatte. Vi rörde oss framåt med en hastighet på högst fem kilometer i timmen och att gå fortare emot snöstormen, det tror jag knappast, vi hade kunnat.

Frammot halvannan timme efter avmarschen, mens vi redan höll på att bana oss väg igenom snårskogen, fick vi höra ett dån liksom en avlägsen åska, vilket upprepades tre gånger. Det var artilleriskjutförnödenheterna, som sprang i luften.

När vi hade tillryggalagt halvannan mil,⁹¹ var vi helt tömda på krafter, och fastän vi hade rört oss långsamt emot stormen, började svetten på nytt tränga ut igenom kläderna för att därefter frysa till is i vinden.

Därför tog de utav oss, vilka ännu var i stånd att reagera på något som helst, emot ordern om uppehåll för stor rast liksom en underrättelse om befrielse ur fångenskap.

Vinden tilltog i styrka. Hade jag varit sjöman, så skulle jag ha kunnat säga precis, vilken vindstyrka⁹² den uppnådde; men den gången tänkte vi inte på detta. Många av kursanterna somnade stående på skidorna och lutande sig med bröstet emot stavarna.

⁹⁰På s. 94 i [GFIP1] står *otrjad* och på s. 122 i [KE74] står *bataljon*.

⁹¹På s. 95 i [GFIP1] står *ungefär femton kilometer* och på s. 123 i [KE74] är avståndet likaledes på utländskt vis angivet såsom *femton kilometer*.

⁹²På s. 95 i [GFIP1] står *hur många ball* (enhet för vindstyrka) och på s. 123 i [KE74] står *hur många sekundmeter*.

Några andra började göra opp rakatulet⁹³ och tvang även fångarna att deltaga i detta arbete. Puujalka hade mycket att göra med sin häst, beskyddade den och pysslade om den så, som sällan ens någon barnpiga pysslar om ett barn.

Stormen sopade opp snödrivor vid slädarna och vid stubbarna. Att göra opp lägerbål⁹⁴ var denne gången svårare än någonsin. Men likväl förflöt inte ens en halv timme, innan alla i förbandet låg och sov övertäckta med en ström av flygande snö, mens de i tur och ordning vände än ryggen, än sidan, än bröstet åt stockeldarna.⁹⁵

Jag tror, det till och med hade varit svårt för stormen att överrösta pipandet av den utmattade truppens andhämtning.

Värst var det förstås för vaktposterna. Vid denna rast avlöstes vakterna var timme, eftersom ingen kunde borga för, att han skulle kunna stå längre utan att falla i sömn.

Detta var vår sista stora rast på hela fälttåget, och varken denne kvällen eller denna natten anade någon av oss, vilken fara, vi var utsatta för.

En tre–fyra timmar efter det, att vi hade lämnat Kiimasjärvi, återvände två kompanier slaktare — ända opp till fyrahundra skidlöpare, som för inte så länge sedan hade begivit sig åstad till fronten — ditlockade av skenet ifrån branden och explosionernas mullrande. Detta var friska, ännu icke uttröttade krigare, och de visste utmärkt väl, att vårt förband inte hade hunnit långt; inte ens den starka vinden hade hunnit sopa igen spåren efter vår trupp och det väldiga slädtåget. När de hade fått se den brinnande staben och inte funnit ens några spår efter Ilmarinen, drog de i panik till finländska gränsen. I fall de hade följt våra spår, är det ovisst vilka av oss, som skulle ha återvänt levande ifrån denna räd!

Allt detta fick vi förstås reda på först långt senare. Men den natten vilade vi, glömska av allt; och det sista jag minns av den dagen, det är den tjocka ångan — trosshästarnas andedräkt — som steg opp emot tallarnas toppar, och fräsandet av den snö, som smalt i stockeldarnas⁹⁶ hetta.

⁹³På s. 95 i [GFIP1] står *rakatulet* (ett slags stockeldar) men på s. 123 i [KE74] står *lägereldar*.

⁹⁴På s. 95 i [GFIP1] står *rakatulet* och på s. 123 i [KE74] står *lägereldar*.

⁹⁵På s. 95 i [GFIP1] står *rakatulet* och på s. 123 i [KE74] står *lägereldar*.

⁹⁶I [GFIP1] står *rakatulet* men på s. 124 i [KE74] står *lägereldar*.

Kapitel 10

Kamrat Leino stupar.

Vidare¹ har jag nästan ingenting att berätta.

Mitt bräck gick upp igen, vilket jag hade fått år aderton, när jag hjälpte med att dra upp en tretumskanon, som hade fastnat i leran på vägen. Bräcket hade redan besvärat mig i några dagar, men jag hade ändå kunnat gå och hade kommit med utan att bli efter. Hela min kropp var täckt med bölder, som i sig själv inte gjorde ont men klibbade fast vid underkläderna och smärtade dovt vid varenda rast, när jag klädde av mig.

Kamrat Antikainen tänkte ut ett fiffigt knep.

Ifrån Saarenpää till Kiimasjärvi hade där aldrig varit någon farbar väg. Att vandra genom snön utan skidor vore utomordentligt mödosamt. Emellertid bestod södra kolonnen, som vi gick för att förena oss med, utav skytteenheter, som till större delen inte kunde gå på skidor.

Kamrat Antikainen valde alltså vår väg igenom skogens glesaste delar och ledde oss rätt över fälten, mens han utställde fångarna i led fyra och fyra längst framme; efter dem kom på gåsarad huvudstyrkan,² efter huvudstyrkan de befriade, trossen och eftertruppen. Så tog vi oss igenom snön och ryckte fram.

Hela denna sträcka var, efter att förbandet³ hade dragit förbi, förvandlad till en rak, jämnrumlad väg, som det var lätt att ta sig fram

¹I [GFIP1] är det tionde kapitlet, som börjar här, men i [KE74] är det nionde kapitlet, som börjar här.

²På s. 96 i [GFIP1] står *otrjad* och på s. 125 i [KE74] *bataljon*.

³På s. 96 i [GFIP1] står *otrjad* och på s. 125 i [KE74] *bataljon*.

på. På så vis lade vår enhet⁴ ut en väg, som snart fick stor strategisk betydelse. Tack vare vårt arbete kunde den södra kolonnen rycka fram utan att stöta på sådana svårigheter, som den norra, när den gick till angrepp vid Uhtua.

Vi gick långsammare än tidigare men på litet mer än ett dygns tid lade vi likväl ut en väg på fem mils längd.⁵

Detta var en ny, stor seger.

Till Saarenpää kom vi fram emot slutet av den tjugoförste januari. Där var redan våra enheter, som mötte oss med begeistring. Vi överlämnade fångarna och bytet. Därifrån avsände vi staffetdespescher — telegrafiförbindelsen var ännu inte ordnad — till ledningsstaben för bataljonen och hela karelska området. Ordern om den avsedda vidare räden in i etappområdet blev återtagen. Vi skulle i fortsättningen rycka fram som södra kolonnens förtrupp.

I byn fick vi ett halvt dygns vila och därefter tågade vi på nytt söderut frammanför södra kolonnen och intog Kiimasjärvi för andra gången.⁶

Den förste gången, vi hade besatt denne orten, var den tjugonde januari.

Ja, det hade jag så när glömt att berätta! När vi återkom till Saarenpää, där Puujalka redan hade vant sig vid sadelen och nu red omkring likt en annan fältmarskalk, mötte oss ibland andra också den gubbe, som hade gissat så rätt och blivit förnärmat över det, att vi förborgade för honom, att vi var de röde. När han fick syn på den rödskäggade fältväbeln ibland de fångar, som min trupp⁷ hade tagit, tog han sig om huvudet med bägge händerna:

„Jamen, vad gör ni? Hur kan ni ta ett sådant kräk till fånga?“

Han var förtörnad och upprörd; när han fick reda på, att det var jag, som hade tagit fältväbeln till fånga, kom han hän till mig och sade:

„Du är nog en förrädare, i fall du tar sådana till fånga. Detta är ju en av de ursinnigaste slaktarna. Han har redan i somras gått över gränsen flere gånger, spritt rykten, agiterat emot Sovjeterna, till och

⁴På s. 96 i [GFIP1] står *otrjad* och på s. 125 i [KE74] *bataljon*.

⁵På s. 97 i [GFIP1] är avståndet på utländskt vis angivet såsom *femtio kilometer* liksom på s. 126 i [KE74].

⁶På s. 126 och 127 i [KE74] står, att detta inträffade den 24 januari, men på s. 97 i [GFIP1] är datum ej angivet utan först på s. 98.

⁷På s. 97 i [GFIP1] står *otdjelenije* (avdelning) och på s. 126 i [KE74] står *pluton*.

med kommit med vapen till våra kulaker. Tar man en sådan till fånga — då får man stå till svars inför Gud!“

Självfallet lade vi gubbens vittnesmål på minnet.

Den tjugefjärde januari tågade vi på nytt in i Kiimasjärvi.

Förrådsbyggnaderna hade redan brunnit ner helt.

Större delen av invånarna hade slaktarna mot deras vilja drivit iväg till Finland. Förutom några bönder, som hade lyckats gömma sig, återstod där i byn endast några bräckliga gubbar och gummor samt några helt små, ännu hjälplösa barn. De var efterlämnade utan några som helst livsmedelsförråd; och hade det inte varit för våra rödarmisters hjälp, så skulle jag tro, att de hade dött allihop av köld och hunger; ty fastän hela byn var omgiven av skog, räckte de efterlämnades krafter inte till ens för att de skulle kunna hugga sig bränne.

Boskapen, som det inte hade gått att driva väck i en hast — får och kor — var slaktad; den låg utomhus, på gårdarna och gatorna. Först kunde vi inte bestämma oss för att låta någon äta detta kött — vi var rädda för, att slaktarna skulle ha förgiftat det. Men Armas var djärv nog för att uppfylla sin mages krav, och sedan han hade stekt sig ett stort stycke kött, stoppade han bägge kinderna fulla av det med sådan tillfredsställelse, att allas betänkligheter skingrades.

Fönsterbågarna var sönderslagna i alla hus, och fönsterrutorna krossade. Inne i stugorna var där lika kallt som ute.⁸

Vi klättrade opp på en bred, rysk ugn. Övertäckta med pälsarna och värmande varandra tillbragte vi natten på den. I grannstugan hade resten av byns invånare på samma sätt klättrat opp — några gamla gubbar och gummor.⁹

Vi hade fullgjort vår uppgift väl.

Om det inte hade varit för tröttheten, om det inte hade varit för skavsåren, bölderna (och mitt bräck), så skulle jag nog ha velat genomleva detta fantastiska fälttåg på nytt.

För att kunna fortsätta angreppet skulle det bli nödvändigt att trygga flankerna; på högra flanken låg byn Pääkönniemi ungefär två och en

⁸Detta stycke finns inte med på s. 127 i [KE74].

⁹Detta stycke finns inte med på s. 127 i [KE74].

halv mil¹⁰ ifrån oss, och där fanns — enligt uppgifter ifrån invånarna — slaktarna.

I Kiimasjärvi fick vi alla dessa upplysningar av en bonde, som tidigare hade blivit mobiliserad till trossen av de vite. Enligt vad han själv tillstod, hade han för sin del förhållit sig likadant till de vite som till de röde, men sedan han hade blivit mobiliserad, så hade han själv inte bara ingenting fått för sina körslor utan hade till och med måst av egna medel ta sina sista slantar för att köpa sin egen häst foder till överpris. Sedan dess hade han hatat slaktarna.

Han berättade för oss:

„Vår tross var på väg till Kiimasjärvi, och plötsligt vid en fältpost på etapplinjen igenom skogen¹¹ fick vi order att vända om. Vår befälhavare¹² kunde inte på något vis tro på, att de röde skulle kunna ta sig fram till Kiimasjärvi. De sände ut en spaningspatrull, och trossen fick order att utrymma till Kontokki och hålla sig i beredskap tills de skulle få särskilda anvisningar. Det var kallt och mycket mörkt. Jag tänkte, att nu vore det gott att bege sig hemåt — till de röde i Kiimasjärvi. Frammanför var där inga och inte bakom iheller. Långsamt började jag sacka efter trosståget under förevändningen, att hästen vore trött och seldonen isönder. Sedan körde jag iväg åt andra hållet. Jag körde om sjön. Jag kom till Vatasalmi,¹³ körde in hästen och lasset på en gård (husmor var en bekant), bommade för porten och trodde, att allt vore i ordning — i morgon, tänkte jag, skall jag vara i Kiimasjärvi. Men plötsligt på natten så bankade det på dörren. Husmor gick för att öppna.

»Vem där?«

»Ilmarinen och Verchovskij. Är där någon, som övernattar här?«

»Nej.«

»Vems häst är det, där står på gården?«

De kommer in i rummet och tänder ljuset. Jag låg och sov med kläderna på. De väckte mig.

»Spänn för hästen — och raskt åstad!«

»Min häst kan inte gå nu. Jag kör tidigt i morgon bitti.«

¹⁰På s. 98 i [GFIP1] liksom på s. 127 i [KE74] är avståndet på utländskt vis angivet såsom *tjugofem kilometer*.

¹¹På s. 99 i [GFIP1] står *posta ljesnoj ästafety* och på s. 128 i [KE74] står *fältpost*.

¹²På s. 99 i [GFIP1] står *komendant* och på s. 128 i [KE74] står *befälhavare*.

¹³Vatasalmi finns med i förteckningarna [SNM26] och [IKPNL].

»Nej, du skall köra nu strax.«

De drog sina revolverar. Så jag blev tvungen till att köra. Jag lastade av — jag forslade ambulansutrustning och tre säckar mjöl (en lämnade jag kvar i alla fall) — och körde åstad med »herrskalet«. Jag körde dem fram till Kontokki. De hade blivit ovänner och kivades, men jag hörde inte på utan tänkte bara: »Hur skall jag kunna fly? Bara de inte driver iväg mig till Finland!« För där i byarna hade de börjat jaga väck allihop.

Hela slädtåg med folk, som frös ihjäl bunkavis; nå, men mig lyckades det att fly. Bara det, att jag inte hittade de röde i Kiimasjärvi och nästan alla mina anhöriga var fördrivna.“

Den tjugesjunde januari klockan sex på morgonen fick vi order om att driva ut slaktarna ur Pääkönniemi och vi avtågade strax.

Min pluton gick åter i täten, men för mig själv var det mycket svårt att gå; bråcket plågade mig.

Vi körde mycket fort, en sju–åtta kilometer i timmen. Vid tiotiden på förmiddagen kom vi till en liten by — nå ja, en tre–fyra stugor, som inte ens var utsatta på tioverstkartan. Jag går in i en av stugorna.

„Är där några vita här?“

„Nej.“

„I närheten, då?“

„Inte där iheller.“

Vi går vidare. Plötsligt — mynningsflammar ifrån spridda skott ur en ravin; ravinen ligger alldeles i skogsbrynet.

Jag ropar:

„Andra kompaniet — ifrån vänster! Tredje kompaniet — ifrån höger! Första kompaniet — följ mig, framåt!“

Jag ropar på finska och slaktarna förstår alltihop. De var inte fler än tjuge, och de lade benen på ryggen. Men med mig, upprepar jag, hade jag bara en pluton.

Vid ettiden på eftermiddagen kom vårt förband¹⁴ fram till sjön Nuokkajärvi,¹⁵ vid vars strand Pääkönniemi är belägen.

¹⁴På s. 100 i [GFIP1] står *otrjad* och på s. 129 i [KE74] står *bataljon*.

¹⁵På s. 100 i [GFIP1] står *Nuoki-järvi* och på s. 129 i [KE74] står *Wuokkijärvi*. På kartan s. 20 i [BSVA51] kallas sjön på ryska *Njukozero*, varemot den på kartan [SK1898]:a6 kallas *Njuokkijärvi* och på kartan i [GSAF25] *Nuokkajärvi*.

Pääkönniemi var inte bara förberett för ett enkelt försvar utan — skulle man kunna säga — till en riktig belägring. Man hade anlagt befästningsverk av ihopfogade timmerstockar, som var maskerade med jord och snö. Riktiga skyttegravar med bröstvärn. En oväntad framstöt vore också omöjlig, ty byns fallfärdiga små kåkar var belägna på en halvö, som förenades med fastlandet medelst ett smalt näs.

Angripa kunde man blott genom att ta sig fram ungefär en kilometer över öppna sjön.

Antikainen delade på nytt upp bataljonen¹⁶ i två kompanier, som skulle angripa byn ifrån olika håll: andra kompaniet över näset västerifrån, första kompaniet i sydostlig riktning ifrån sjösidan.

Första kompaniet intog utgångsställningen. Det vore ofördelaktigt att gå ut i strid i fullt dagsljus. Därför måste vi vänta, tills det skymde; men vid denna årstid brukar inte natten låta vänta på sig.

Emellertid hade de vite tydligen fått vittring om, att vi redan var här, och blivit märkbart jäktade. Det var nödvändigt att sätta igång så fort som möjligt, innan de hade hunnit förbereda sig riktigt. Det gällde att angripa med en enda, samtidig framstöt.

Andra kompaniet visste inte om den oförutsedda ändringen av vår plan, och det var nödvändigt att snarast underrätta dem om, att anfallet avsågs genomföras om en halvtimme. Antikainen gav kamrat Kärnä — en framstående skidlöpare — order att överbringa det nya beslutet till chefen för andra kompaniet. Där var ingen tid till att gå runtenom över höjderna, som var bevuxna med tät blandskog, så Kärnä begav sig åstad rätt över sjön.

Ifrån de fientliga ställningarna upptäckte man honom strax, och där började ett skjutande.

Antikainen bet sig i läpparna.

„Skall grabben verkligen gå förlorad utan att ha hunnit meddela dem?“ frågade Leino högt.

Ifrån det fientliga bröstvärnet började en kulspruta smattra. Och så tystnade den plötsligt.

Armas tog av sig mössan.

„Begrav honom inte i förväg!“ förargade sig Antikainen.¹⁷

Plötsligt — ett nytt utbrott av skottlossning.

¹⁶Här står faktiskt *bataljon* såväl på s. 100 i [GFIP1] som på s. 130 i [KE74].

¹⁷På s. 101 i [GFIP1] står *Antikainen* och på s. 130 i [KE74] står *Heikkonen*.

„Då lever han alltså“, suckade Leino lättat.

Och så tystnad på nytt. Oförmodad och tung... På nytt började kulsprutan arbeta. Och så teg den igen. Tystnaden drog outhärdligt ut på tiden. Tiden gick långsammare än någonsin.

Antikainen kastade en blick på klockan.

„Om två minuter sätter vi igång“, sade han. „Du, Matti, blir här med tillsammans med mig i reserv med din pluton.“

Han vinkade.

„Kom, så går vi!“ sade Heikkonen lugnt, som om han skulle gå på någon kamratfest. Och vändande sig till Leino: „Följ med mig. Jag skall skicka dig med ett meddelande om, hur det går.“

Ifrån kompaniets högra och vänstra flanker började våra kulsprutor smattra, och truppen¹⁸ åkte nerför backe framåt. Framåt — emot Pääkönniemi. Och strax, så fort vår kulspruta hade börjat smattra, skred andra kompaniets två kulsprutor till verket och stämde in tillsammans med en kulspruta i den patrull, som bevakade vägen.

„Kärnä har alltså lyckats ta sig fram och överlämnat ordern i tid!“ sade Antikainen opphetsat.¹⁹

Jag skulle bra gärna ha varit i första ledet tillsammans med de kamrater, som gick till angrepp; jag förstod, att även han hade lust att gå ut i strid. Emellertid var han befälhavare och måste bevara fullkomligt lugn för att rätt kunna bedöma läget. Men detta var ingen lätt uppgift — att höra på kulsprutornas smattrande, salvorna och de spridda skotten, ropen, som föreföll än avlägsna, än åter mycket nära.

Kamrat Antikainen kastade ideligen blickar på klockan. Han var kommen fram till en öppen sluttning:

„Matti, de är redan på väg att ta sig ända fram till skyttegravarna!“

Plötsligt kom där en kula, som ven till likt en slapp sträng och ändade sin bana, sedan den hade trängt in i en furas mjuka virke.

„Kamrat befäl, du står rent för öppet. Dra dig bakåt“, sade Armas.

Vi drog oss åter ett stycke bakåt, bak om stammarna. På nytt skottlossning, på nytt hurrarop.

Det var redan mörkt. Vi hade inte fått några som helst meddelanden, varken ifrån det första kompaniet eller det andra. Men det var uppenbart, att där ännu pågick en mycket het strid.

¹⁸På s. 101 i [GFIP1] står *otrjad* och på s. 131 i [KE74] står *kompani*.

¹⁹Enligt s. 131 i [KE74] blir Antikainen i stället helt lugn.

„I fall vi inte får några rapporter inom tio minuter, så kastar jag in reserven i striden“, sade Antikainen.

„Ja, kamrat befäl!“

Skottlossningen blev än allt glesare och glesare, än blossade salvorna opp på nytt.

Striden hade redan pågått omkring en timmes tid, men vi hade helt glömt, att man kan förfrysa, när man står stilla på ett och samma ställe i sådan köld.

Tre minuter före den av Antikainen fastställde tidpunkten, när ljudet av skottlossningen nästan hade tystnat helt, fick vi se en man komma emot oss; han kom gående över sjön och började ta sig opp. Han gick likt en berusad — raglande och emellanåt stannande.

„Framåt!“ kommenderade Antikainen.

Vi gled nerför, den ankommande till mötes.

„Kamrat befäl! Kamrat kompanichefen²⁰ har givit order om att anmäla, att Pääkönniemi är intaget av Internationella skolans tappra bataljon“,²¹ orkade han knappt frammumla.

Det var svårt att i den rapporterade igenkänna den vanligen prydliga, alltid ordentlige Kärnä.

Han såg ut att vara kommen ifrån en annan värld.

„Varför du och inte Leino?“

„Leino har blivit sårad i striden.“

„Fick du överbringat ordern i tid?“

„Ordern är fullgjord, kamrat befäl.“

Vi var redan i närheten av byn. Kärnä fortsatte berätta för mig:

„Så fort jag var kommen ut på en öppen plats, så började skjuteriet. Det var för sent att vända om, och tiden hade ju heller inte räckt; då hade jag blivit försenad med överlämnandet. Nå, först så låg jag utsträckt i snön och började ta mig framåt krypande, men kulorna surrade som bi omkring en bikupa. De gjorde nog inte så få hål i vindblusen. Jag ser, att jag måste komma djupare ner. Jag började gräva ner mig i snön, och tro mig, jag gjorde mig en femti meter lång tunnel och kröp faktiskt fram under snön. Jag blev rent genomvåt av svett, men hela huvudsaken var, tänkte jag hela tiden: att hinna fram i tid och överlämna ordern, så att framstöten skulle lyckas och inte omintetgöras!

²⁰På s. 102 i [GFIP1] står *kompanichef* och på s. 132 i [KE74] står *Heikkonen*.

²¹Här står *bataljon* även i [GFIP1].

Så kröp jag fram till en liten skogsdunge med några små backar, reste mig opp och begav mig rätt fram till kamrat Karjalainen. Men mens jag kröp, så tryckte jag med näven skidorna emot kroppen på höger sida och använde mig av dem för att skyffla undan snön framför mig. På det viset kröp jag. Men jag kröp opp rent våt, benen vek sig under mig och hjärtat slog som en kyrkklocka. Jag uppåddar mina sista krafter och beger mig rätt fram till chefen. Jag anmäler: »Befälhavaren har beordrat, att anfallet skall börja klockan femton och fyrty, vid kulsprutornas första skott«.

Karjalainen²² har tittat på armen — på klockan — och befäller strax: »Oppställning i stridsordning!« Men då började också en kulspruta att smattra. Andra kompaniet gick till stormanfall. Våra kulsprutor började hamra. Jag bad befälhavaren²³ om tillåtelse att få gå till angrepp tillsammans med kompaniet, ty jag visste: i fall jag vistades i sådan kyla ens tio minuter utan rörelse — kors! Nå, striden var, som strider är. Vi intog byn, och man skickade mig med rapport till chefen.²⁴

Vi var redan komna in i byn. Chefen för andra kompaniet,²⁵ Karjalainen,²⁶ kom fram till chefen²⁷ och anmälde:

„Byn är intagen. De vite har retirerat emot Piismanlahti,²⁸ de har lämnat efter sig gevär, patroner och fem dödade. De sårade har de tagit med sig. Det bör särskilt läggas märke till, att det var deras finländska befäl, som först började dra sig tillbaka, när de hade fått se, att andra kompaniet²⁹ angrep på flanken över näset. Vi — här blev befälhava-

²²På s. 103 i [GFIP1] står *Karjalainen* och på s. 134 i [KE74] står *Andra kompaniets kommandör*.

²³På s. 103 i [GFIP1] står *komandir* och på s. 134 i [KE74] står *Karjalainen*.

²⁴På s. 103 i [GFIP1] står *natjalnik* (chef) och på s. 134 i [KE74] står *kommandör*.

²⁵På s. 103 i [GFIP1] står *chefen för andra kompaniet Karjalainen* men på s. 134 i [KE74] står *Heikkonen*.

²⁶I [KE74] *Heikkonen* och inte *Karjalainen* (se föregående not).

²⁷På s. 103 i [GFIP1] står *natjalnik* (chef) men på s. 134 i [KE74] står *kamrat Antikainen*.

²⁸På s. 103 i [GFIP1] står *Pisma-Laksja* och på s 134 i [KE74] står *Pismalahti*. Namnet *Piismalahti* förekommer i [SNM26] och [IKPNL]; på kartorna i [BSVA51] och [GSAF25] står *Piismanlahti*.

²⁹På s. 103 i [GFIP1] står *rota* (kompani) och på s. 134 i [KE74] står *regemente*.

ren³⁰ lång i ansiktet — har förlorat tre kursanter, som har stupat, och har sju sårade.“

Jag begav mig snabbt fram till det hus, dit man redan hade hunnit samla våra sårade. Större delen var lätt sårade och kunde själva förflytta sig.

På begravningsplatsen nära intill kyrkan turades flera kamrater om i sina ansträngningar att försöka gräva en brödragrav³¹ i den frusna jorden.

Jag fann Leino liggande nästan orörlig på trägolvet i det kalla huset.

Tillsammans med mig var Armas.

Vi satte oss ner ett tag hos vår sårade kamrat.

„Matti och Armas“, sade han med låg, knappt hörbar röst, „ni har alltid varit mina allra bästa vänner, och jag vet, att ni även nu skall sörja mycket, att jag har stupat. Ja, jag vill mycket ogärna dö, jag skulle med nöje fortsätta dra omkring här i världen och slåss med desse slaktare på Suomis³² snö. Men jag ber er om en sista tjänst. I min mage sitter där flera kulor, jag har svåra smärtor, jag skall dö om en fyra-fem timmar. Så nu ber jag er att hjälpa mig: ge mig en liten dos dödligt gift. Hjälp mig en sista gång!“

„Jag skall anmäla detta för chefen“, sade jag.

När Antikainen fick reda på Leinos tillstånd, blev han så upprörd, så han till och med började stamma i samtalet med mig.

Han kunde inte uppfylla bönen.³³

Efter några minuter dog Leino.³⁴

„Farväl, Leino“, sade jag.

³⁰På s. 103 i [GFIP1] står *komandir* och på s. 134 i [KE74] står *kamrat Heikkonen*.

³¹Det ryska uttrycket *bratskaja mogila* (massgrav) på s. 103 i [GFIP1] är här ordagrant översatt, annars motsvarar det *massgrav*.

³²På s. 103 i [GFIP1] står *Suomi* på finska liksom på s. 135 i [KE74].

³³På s. 135 i [KE74] står tvärtom följande: *Han gav mig dock det nödvändiga giftet, vilket vi bland andra saker hade tagit i Kiimasjärvi*.

³⁴Denna mening finns inte med på s. 135 i [KE74].

„Farväl, Leino!“ upprepade Armas bedrövat och knöt nävarna. „Vi skall — det lovar jag — skicka bort mer än ett tiotal slaktare till Gudaföderskan³⁵ för din skull.“

Han for opp och rusade på en gång ut i farstun.³⁶

Susi³⁷ införde i dagboken namnet på den fjärde,³⁸ som hade stupat denna för oss så sorgliga dag.

Jag gick ut i farstun. Med ansiktet emot timmerväggen och stötande sig med armbågarna emot densamma stod Armas. Han stod där skälvande och kunde inte — uppenbart ville han inte — hålla snyftningarna tillbaka. På mig snörpte strupen ihop sig, och jag fick också lust att gråta bittert, förtvivlat, likt ett litet barn.

Jag skyndade mig att komma ut i det fria.

Jag skälvde.

Stjärnorna ströddes ut på den vida, mörkblåa himmelen. Månen krokade sig fast, liksom vore den tecknad, vid klockstapelns kors. Spadarna skrapade emot jorden.

Hur många av desse förbannade slaktare går där inte levande omkring på denna frusna jord, mens min bäste vän Leino — vår stridskamrat, kommunarden Leino — nu ligger död och stelnar i stugan!

Denna natt sov jag inte. Jag gick i minnet igenom, hur vi hade träffats, liksom Leinos berättelser och vår vänskap.

I stugans andre ände låg Armas och led lika ljudlöst, lika sömnlöst.

Vad hände vidare?

På morgonen begrov vi dem. Vi stod på led vid graven; bak om oss skockades traktens bönder.

Stående på den redan tillfrusna jordhögen vid den nygrävda graven höll Helsinkis kommunistiska ungdoms,³⁹ byggnadsarbetaren och vår glödande chef, kamrat Antikainen sitt bästa tal:

³⁵På s. 104 i [GFIP1] står *bogoroditsa* (gudaföderska) och på s. 135 i [KE74] står *en annan värld*.

³⁶Efter den mening, som motsvarar denna, står vidare på s. 135 i [KE74]: *Giftet verkade omedelbart. Om några sekunder var Leino död.*

³⁷På s. 135 i [KE74] står *kamrat Susi*.

³⁸På s. 135 i [KE74] står *den fjärde kamraten*.

³⁹På s. 104 i [GFIP1] står *helsinkskij komsomol* och på s 136 i [KE74] står *Helsingfors' revolutionära ungdom*.

„Tillsammans med de fallne kamraterna har vi organiserat Finlands kommunistiska ungdomsförbund,⁴⁰ tillsammans med de kamrater, som för alltid har blivit här, har vi kämpat i vårt Röda gardes led emot de förbannade slaktarna, tillsammans med dem har vi slagit slaktarna i Karelen, och i alla strider, som förestår oss, skall deras namn vara i våra hjärtan, deras bedrifter tjäna oss till föredöme och deras hjältedöd för revolutionens sak skall väcka hänförelse inom oss.

För jämmt fyra år sedan, den tjugesjunde januari, tändes på Folkets hus' torn i Helsinki den röda lyktan — signalen till upproret. Outsläckt brinner den i våra hjärtan. Vi lovar er, kamrater, att var och en av oss skall ge sitt liv för de arbetandes seger och inte billigare, än ni har givit era. . . “

Jag vet, att inte ens en hundradel av den glöd, varmed kamrat Antikainen talade, och den uppmärksamhet, varmed vi åhörde hans tal vid graven, finns med i dessa mina svaga, oprecisa ord. Men när jag nu drar mig till minnes, så börjar jag bli rörd på nytt.

Detta var för tio år sedan — samma dag, som vi sänkte ner dem i den frusna graven. Jag kan på nytt se för mig, hur Leinos kropp, som var rent för lång, inte gick ner i graven, och — stelnad, som den var — inte gick att böja; och hur Armas, som stod där nere i graven, tog emot honom; jag kan inte längre tala med bibehållet lugnt och uppfordrar er alla — kamrater — att minnas kamrat Antikainens avskedstal, vari han svor, att inte en enda ungtommunist, inte en enda kommunist,⁴¹ inte en enda rödarmist någonsin skall glömma sin plikt emot revolutionen.⁴²

Vi gick tillbaka till Kiimasjärvi.

Sedan deltog jag inte vidare i förbandets⁴³ operationer. Om Kantalahtis⁴⁴ intagande, om förbandets⁴⁵ vidare arbete, om Armas' ståndaktighet, om Jääskeläinens fruktansvärda död, när han plågades ihjäl av

⁴⁰På s. 104 i [GFIP1] står *komsomol Finljandii*; på s. 136 i [KE74] omnämnes icke något kommunistiskt ungdomsförbund i detta tal.

⁴¹På s. 137 i [KE74] står även *klassmedveten arbetare*.

⁴²På s. 105 i [GFIP1] står *revoljutsija* (revolutionen) och på s. 137 i [KE74] står *världsrevolutionen*.

⁴³På s. 105 i [GFIP1] står *otrjad* och på s. 137 i [KE74] står *bataljon*.

⁴⁴På s. 105 i [GFIP1] står *Kandalaksja* (sv. Kandalax) och på s. 137 i [KE74] står *Kantalahti*.

⁴⁵På s. 105 i [GFIP1] står *otrjad* och på s. 137 i [KE74] står *bataljon*.

slaktarna, om den ren, som blev tagen i byte, när den forslade slaktarnas post, och togs med till Leningrad, får deltagarna själv berätta.

De skall bekräfta, att vi har utfört revolutionens order.

Såret — det förbannade såret — berövade mig möjligheten att följa med förbandet⁴⁶ längre, och jag begav mig tillbaka men nu längs vägarna, etappvis; och efter tio dagar låg jag på Internationella skolans lasarett, efter att ha löpt etthundrasju mil⁴⁷ på skidor.

⁴⁶På s. 105 i [GFIP1] står *otrjad* och på s. 137 i [KE74] står *bataljon*.

⁴⁷På s. 105 i [GFIP1] liksom på s 137 i [KE74] är avståndet på utländskt vis angivet såsom *ett tusen sjutti kilometer*.

Kapitel 11

Tilläggskapitel. Armas' berättelse.

I sista kapitlet talar min käre kamrat Matti om, hur han efter Pääkönniemis intagande begav sig bakåt ifrån fronten, och han ber andra kamrater föra berättelsen till slut om vårt — finnarnas skidlöparbataljons¹ vid Internationella skolan — fälttåg.

Jag skall besvara hans uppmaning och berätta om en viss episod, som inträffade med oss en vecka efter Mattis avfärd.

I dag är det fredag, och till detta brev har jag tagit tre timmar av min arbetstid vid skogsbruket, för vilket vi — i det vi fullgör partiets och Sovjetmaktens beslut — nu sätter in alla krafter. Vi är här oppdelade på brigader, har infört progressivt ackord² och nu har vi på vårt avsnitt slagit de kanadensiska rekorden i fråga om fällning och bortforsling, räknat i festmeter;³ och jag går i tidningen i god för, att vi på vårt avsnitt skall överuppfylla planen i förtid. Men jag skall återvända till saken.

Jag heter Armas. Jag är densamme Armas, som lärde sig gå på skidor under Internationella krigsskolans oefterlikneliga skidlöparråd.

¹Här står *bataljon* även i [GFIP1]

²På s. 139–140 i [KE74] står här även: *och börjat genomföra Stalins sex teser*.

³På s. 106 i [GFIP1] användes ordet *festmetr*. Enligt [DUW83] och [NLDE] är *Festmeter* (förkortat *fm*) ett rydmmått för trä. Enligt sistnämnda källa motsvarar det en kubikmeter fast trämassa utan mellanrum, varemot motsvarande volym trä med mellanrum kallas för *Raummeter*.

Det hela gick till så här. Jag förde befäl över en spaningspatrull.⁴

Mörk januarinatt. Stjärnorna sken klart på den kalla, svarta vinterhimmelen — de hade intagit sina platser i överensstämmelse med de astronomiska instruktionerna.⁵

När vi gick ut på spaning, gav jag Aalto mitt silverur, som jag hade fått för insatsen på koltjakfronten. I fall någonting skulle hända, vore det bättre om en kamrat fick det än någon slaktare.⁶

Vi kom ut ur skogen, som redan under fem mil⁷ oavbrutet hade följt oss; och vi drog en lättnadens suck, när vi fann en liten väg över fältet.

Vägen ledde synbarligen till en by, som var utsatt på kartan omkring en mil ifrån det ställe, där vi var komna ut ur skogen.

Det var rent förtvivlat tyst och stilla.

Man hörde endast våra trogna skidors gnisslande och vår stillsamma andning. Det var åtminstone trettifem grader kallt.

Där i nattens mörke urskiljde mina ögon sex svarta punkter, sex små figurer på skidor.

Försiktigt tog vi oss fram litet närmare; först på en halv kilometers avstånd upptäckte de oss och började dra iväg.

Vi kunde tydligt se, att de hade gevär.

Några ur våra styrkor var här inte, och det kunde där heller inte vara. Vi var de förste rødarmisterna⁸ i desse trakterna år 1922. Alltså var detta slaktare.

„Vi kan inte skjuta; i fall de har stora styrkor i närheten, så blir de vaksamma. Vi tillfångatar dem levande! De är sex och vi är också sex. Men vi är kommunister; det är vi, som har initiativet och erfarenheten.“

⁴Denna mening saknar motsvarighet på s. 140 i [KE74].

⁵Anmärkningen om stjärnornas läge (efter tankstrecket) saknar motsvarighet på s. 140 i [KE74].

⁶Detta stycke saknar motsvarighet på s. 140 i [KE74].

⁷På s. 106 [GFIP1] och på s. 140 i [KE74] är avståndet på utländskt vis angivet såsom *femtio kilometer*.

⁸På s. 106 i [GFIP1] står *pervyje bojtsy Krasnoj Armii* (Röda Arméns första krigare) och på s. 140 i [KE74] står *röda arméns första krigare*

Mens jag säger detta till mina mannar, kontrollerar jag själv, att bindningarna sitter fast, så att inte någon skida skall kunna ge sig iväg ifrån mig i full fart.

„Kom ihåg kamrat Jääskeläinen“, säger jag, „och framåt!“

Vi störtar oss iväg framåt.

Då får vi se, att den fientlige patrullen har vänt om. De löper åstad ifrån oss.

Nå, tänker jag, när de nu inte skjuter och inte slår larm — då betyder det, att där inte är någon slaktarstyrka⁹ i byn; alltså är vi desto mer skyldiga till att få fatt i dem levande till kamrat Antikainen.

Jag kommenderar:

„Framåt!“

Vi löper i full karriär, och jag börjar redan tappa andan, men avståndet emellan oss och slaktarna blir nästan inte kortare, ty de är goda skidlöpare.

Jag kommer att tänka på den käre Leino och Jääskeläinens död; jag börjar bli upprörd, gör längre benrörelser och stöter kraftigare ifrån med stavarna; jag tvingar mig själv att andas jämnare och rusar framåt. I denna snabba löpning är där en av kamraterna, som drar förbi mig.

... Kamrat Jääskeläinen hade varit ute på spaning och kommit i fångenskap hos slaktarna. Vi fann honom i snön med utstuckna ögon och avskuren tunga... Jääskeläinens blåa ögon hade tjugat flickorna. Jääskeläinens skarpa tunga hade muntrat opp mannarna. Nu ligger han där utan mössa vid våra fötter, utan andedräkt, vår käre vän, rödgardisten ifrån Tammerfors, svarvaren Jääskeläinen...

Jag löper framåt, böjer mig nästan dubbelvikt, stöter dubbelt så starkt ifrån med mina trogna stavar och glider fram i det av den förste kamraten redan utlagda spåret.

Med en vid sväng kör vi in i slaktarnas spår och löper redan längs detta heta spår, mens det bara är vår jämna andning och våra hjärtslags otakt, som stör frostnattens stillhet.

Redan syns den by, varåt slaktarna flyr ifrån oss.

Den framträder mörkt vid horisonten likt en lågvuxen skogsdunge, och där spelar inte ett endaste litet ljussken. Likväl närmar vi oss slaktarna.

⁹På s. 141 i [KE74] står *vitgardister*.

Avståndet emellan oss blir allt kortare. Alla klädesplagg blir klibbiga av svett; svetten trillar i tunga droppar nerför pannan och tynger ner ögonfransarna, så att de förblindar ögonen.

»Längs detta spår skall vi gå tillbaka till förbandet,¹⁰ när vi har tagit fångarna,« glimmade en tanke till för mig, och jag befriar i farten armarna ifrån fårskinnspälsen, sliter av knapparna, och tillsammans med skidlöparblusen faller den på snön. Vi rusar vidare.

Fienderna kastar allt oftare blickar åt oss. De förlorar tempo, de tappar andan. . . Det är tydligt, att vi skall hinna ifatt dem.

Jag slänger mössan i snön och barhuvad fortsätter jag framåt.

Jag löper med så hög takt, att hjärtat slår likt en kyrkklocka.

Gevärsremmen börjar skära in i axelen igen — den har hamnat på stället med skavsåret. Men där är ingen tid till att rätta till remmen, och vi ilar framåt. Likt ånglok pustar vi ut små rökmoln. Vi skall hinna ifatt slaktarna.

Fram till byn återstår där ett par hundra meter, fram till slaktarna omkring hundra meter.

De fortsätter att försöka köra ifrån oss, och nu har vi redan flugit förbi bygärdet.

Vi flyger in på byns huvudgata, sprättande snö omkring oss med stavarna; men slaktarna fortsätter försöka löpa ifrån oss — visserligen saktande farten. Emellan oss är där bara ett avstånd på femti meter.

„Grip dem!“ ropar jag och får plötsligt se: emot väggen på det närmaste huset står där ett dussin par skidor.

Skidorna står lutade emot väggen, och vid sidan om sticker de i snön nertryckte stavarna opp. Alltså ligger där flere slaktare i stugan och sover. Jag kikar åt vänster och får se: där — intill stugan — står där också skidor.

Jag blickar även framåt, och så vitt min blick kan urskilja i mörke, så ser jag skidor lutade emot stugans vägg.

Så brukar man ställa skidor och inte ta in dem i stugan, för att de inte skall värmas opp och snön inte klibba fast, när man sedan på morgonen skall ta dem på sig igen.

»Här är ju inte mindre än ett hundratal slaktare! Till och med ännu fler.«

¹⁰På s. 107 i [GFIP1] står *otrjad*.

Detta går snabbt opp för mig, och jag inser, att den fientlige patrullen har lockat oss i en fälla. Vi har fastnat i saxen, liksom den listige fjällräven.

Jag blickar framåt och märker, att den kamrat, som har jagat förbi mig, också har begripit, vad det är fråga om, och saktar farten. Jag ser mig om och känner: kamraterna förstår inte än, att vi sitter i fällan.

Då kommenderar jag:

„Handgranater fram!“

Var och en av oss har fyra handgranater vid bältet. Alla rycker vi granaterna ifrån bältet.

Jag kommenderar vidare:

„In igenom fönstren! Handgranater! Eld!“

Likt åskan flyger vi på skidor längs vägen, likt en djävulsk förbannelse; var och en kastar in en handgranat igenom ett fönster i någon stuga.

Klirrandet av krossat glas klyver januarinattens frostiga stillhet. Där hörs handgranaternas häftiga utbrott, när de springer i bitar inne i stugorna. Väckta av sprängningarna, dödsförskräckta och utan att begripa någonting hoppar slaktarna ut ur stugorna i vild panik, svärande och förbannande allt, som förbannas kan.

Halvklädda, glömmande gevären springer de utan att hinna få skidorna med sig i full oordning ut ur byn — bortom gärdet, över bakgårdarna, förbi bastun. . .

Jag har gjort slut på min siste handgranat; jag lutar ansiktet emot fönsterbågen till en utslagen ruta och får se en obeskrivlig oordning inne i stugan.

Plötsligt uppstår där ett oordnat skjutande i byn.

Jag slänger opp geväret och skjuter igenom fönstret in i stugan.

Sedan får jag se en jägare i full uniform. Han ropar efter sin slaktararmés soldater, som flyr i panik, han försöker hejda dem och skriker till dem:

„Karelska svin, ynkryggar!“

Jag tar honom lugnt på kornet — och så är där ingen jägare mer.

Skottlossningen tystnar. Är jag verkligen ännu i livet? Är jag verkligen inte sårad?

På nytt blir det så förtvivlat tyst och stilla; där hörs bara ett avlägset gnisslande ifrån någons skidor.

Där hörs också vid skogsbrynet ännu en officerares opphetsade röst. Han försöker samla sina styrkor.

Hans röst darrar i nattens stillhet:

„Era nöter, det är ju bara några få man! Jag befäller er att bli här!“

Plötsligt hör jag Aaltos öronbedövande stämma:

„Interkrigsskolans första kursantkompani¹¹ blir kvar i byn! Andra kompaniet¹² ställer upp om fem minuter! Tredje¹³ förblir i stridsberedskap!“

Mitt hjärta slår i bröstet, så det känns, som skulle det rycka ända upp i strupen.

Bravo, Aalto! Han kommer alltid på, vad som skall sägas.

Således var vart och ett av våra kompanier lika med två man.

Jag rusar framåt och i anloppet stöter min högra skida emot något mjukt. Jag störtar omkull i snön. Jag flyger ur filtstövlarna. Hälremarna var rent för väl fästade, och i fall jag inte hade flugit ur filtstövlarna barplatta i snön, så hade jag oundvikligen vrickat mig.

Min ena skida har gått isönder. Men jag misströstar inte. Jag lever.

Fienden har lidit nederlag, och där är flera hundra par utmärkta finska skidor att välja emellan.

Jag har snubblat över den rensade slaktkroppen av ett får.

Först nu lägger jag märke till mina mannar — de raglar av trötthet. En av dem är inte där.

Först nu ser jag, att där längs bygatan ligger kroppar av slaktad boskap — baggar, får och kor.

„Var är Kallio?“ frågar jag.

„Dödad“, svarar Aalto. „Tvärs igenom.“ Sedan ropar han högt: „Plutons- och gruppcheferna¹⁴ till mig!“

Snart kommer de våra fram, bara vi kan hålla ut i två timmar.

Någonstans — redan långt väck — hörs officerarens skarpa kommando.

Det har tydligen lyckats honom att samla ihop en del av sina slaktare.¹⁵

¹¹På s. 144 i [KE74] står i stället *Internationella Krigsskolans första kursregemente*.

¹²På s. 144 i [KE74] står i stället för kompani *regemente*.

¹³På s. 144 i [KE74] står i stället *Tredje regementet*.

¹⁴På s. 146 i [KE74] står *kompani- och plutonkommendörerna*.

¹⁵Här står på s. 110 i [GFIP1] ovanligt nog inte *lahtari* (slaktare på finska) utan *mjasnik* (slaktare på ryska).

„Jag tror inte, de sticker in näsan hit igen så snart.“

„Det vore gott!“ svarar jag.

Vi intar allihop sådana platser, att vi inte syns men själv ser hela bygatan. Nu märker jag, att jag inte har någon mössa eller päls på, och att det börjar kännas kallt.

Jag går in i en stuga. Golvet har slagit sig av sprängningen.

Här är pälsar, så det räcker. Gevär också.¹⁶

Allt är i ordning.

Jag tar på mig pälsjacka samt mössa och går ut.

Efter tre timmar kom vår bataljon; vi somnade och sov tungt, liksom vore vi döda.

Det var Aalto, som väckte mig. Han hade ruskat mig i axeln en lång stund.¹⁷

„Ta din klocka igen“, sade han och stack mig den i näven.¹⁸

Den hade stannat; Aalto hade glömt att dra opp den.

På morgonen fick vi en tillrättavisning för det, att vi hade inlåtit oss på strid med fienden, när vi hade varit på spaning; och vi fick ett tack för det, att vi med blott sex man i truppen hade drivit ut en av fiendens enheter på närmare trehundra bajonetter ur byn.

Jag säger »närmare« därför, att där var omkring fyrahundra par skidor, och av ortsbefolkningen lyckades vi inte förhöra någon — de var allesamman fördrivna till Finland för tre dagar sedan. I byn återstod där några käringar, sjuklingar och gamlingar. Den boskap, som inte hade kunnat drivas bort, hade slaktarna¹⁹ nedslaktat och slaktkropparna hade de slängt ut på gatan. De hade öppnat luckorna till potatiskällarna, för att all potatis skulle bli frostsklad.

Ja, jag hade så när glömt berätta, att där i byn var fem små glyttar efterlämnade. Jag fodrade dem med socker och skaffade dem några av slaktarnas pälsar. Jag fick i uppdrag att skydda och förpläga dem fram till huvudstyrkornas ankomst med trossen. Sedan jag hade lämnat dem till trossen, begav jag mig åstad för att jaga ifatt min enhet.

Sålunda förvandlades jag tillfälligt till barnpiga (vilket jag aldrig hade trott på, om någon hade berättat det för mig tidigare), liksom

¹⁶Här står på s. 146 i [KE74] vidare: *Alla gevären är av tysk modell. Patronerna är inlindade i blått papper med Riihimäkis fabriksstämpel.*

¹⁷Motsvarighet till denna mening finns inte med på s. 146 i [KE74].

¹⁸Motsvarighet till denna mening finns inte med på s. 146 i [KE74].

¹⁹På s. 110 i [GFIP1] står *lahtari* och på s 147 i [KE74] står *vitgardisterna*.

den arme Leino hade varit jordegumma. Om desse pysars seder och vanor skulle jag kunna berätta många intressanta detaljer. Nu är de antagligen pionjärer.

Men jag har brått om med skogsarbetet; där är en väldig massa att göra; och brister, som måste likvideras, för att vi skall kunna uppfylla skogsavverkningsplanen, är där ännu många utav.

Jag försäkrar än en gång, att planen skall överuppfyllas i min räjong.

Med kamratlig hälsning
Armas

1932

Litteraturförteckning

- [BSVA51] *Bonniers stora världsatlas*. Stockholm 1951.
- [AFD95] A.F. Dalin: *Svenska språkets synonymer*. Stockholm 1895.
- [DS95] E. Daum, W. Schenk: *Die russischen Verben*. Berlin 1998.
- [DS2002] E. Daum, W. Schenk: *Schulwörterbuch Russisch*. Berlin / Berchtesgaden 2002.
- [KD85] K. Davidsson: *Rysk-svensk ordbok*. Moskva 1985.
- [DUW83] *Duden — deutsches Universalwörterbuch*. Mannheim / Nördlingen 1983.
- [DRHS31] G. Dyhlén, O. Rimfors: *Handbok i skidlöpning. Del I Terränglöpning*. (bilaga till »På skidor«). Stockholm 1931.
- [GFIP1] Г. Фиш: *Избранные произведения в двух томах, том 1* (G. Fisch: Valda verk i två band, 1:a bandet). Moskva 1976.
- [GFIP2] Г. Фиш: *Избранные произведения в двух томах, том 2* (G. Fisch: Valda verk i två band, 2:a bandet). Moskva 1976.
- [KE74] G. Fisch: *Kiimasjärvis erövring*. Göteborg 1974.
- [EK78] G. Fisj: *Erobringa av Kiimasjärvi*. Oslo 1978.
- [KO42] G. Fiš: *Kiimasjärven ottamine* (utdrag på karelskt språk): <http://www.geocities.com/Athens/4280/kiimas.htm>
- [OFO84] H. Friedländer m.fl.: *Ord för ord. Svenska synonymer och uttryck*. Stockholm / tryckt i DDR 1984.

- [AF] Om Fjodorovs kulsprutegevär på sidan
<http://armor.kiev.ua/Tanks/BeforeWWII/MS1/fedorov/index.html>
- [VS97] Försvarsmakten: *Vintersoldat. Soldatreglemente för vinterförhållanden 1997.*
<http://survival.tigerteam.se/pub/vintersoldat.pdf>
- [GSAF25] Geografiska Sällskapet i Finland: *Atlas över Finland.* Helsingfors 1925.
- [GGAR75] G. Gunnarsson, A. de Roubetz: *Rysk-svenskt lexikon.* Stockholm / Kungälv 1975.
- [HN] *Граница великого княжества Финляндского и Олонецкой губернии. Karta på* <http://heninen.net/raja/>
- [IKPNL] *Itä-Karjalan paikannimien luettelo (ortnamnsförteckning)*
<http://www.genealogia.fi/hakem/itakarjala.htm>
- [MK2000] M. Kangaspuro: *Neuvosto-karjalan taistelu itsehallinosta. Nationalismi ja suomalaiset punaiset Neuvostoliiton valtakäytössä vuosina 1920–1939 (Sovjetkarelens kamp för självstyre...)* Joensuu 2000.
- [MK2001] M. Kangaspuro: *Финские коммунисты и мечты о великой красной Финляндии 1918–1924 (Finska kommunister och drömmar om ett rött Storfinland 1918–1924).*
<http://www.instfin.sp.ru/InstFin2004/1251/reports.asp>
- [UndInf] Kungl. Lantförsvarets kommandoexpedition: *Undervisning för infanteristen. 1914 års upplaga.* Stockholm 1914.
- [LL76] L. Lampén: *Suomalais-ruotsalainen koulusanakirja.* Borgå 1976.
- [SoldI Inf] Lantförsvarets kommandoexpedition: *Soldatinstruktion för infanteriet. 1939 års upplaga.* Stockholm 1939.
- [InfR I] Lantförsvarets kommandoexpedition: *Infanterireglemente (InfR). Regemente I (InfR I). 1940 års upplaga.* Stockholm 1940.

- [InfR II] Lantförsvarets kommandoexpedition: *Infanterireglemente (InfR). Regemente II (InfR II). 1940 års upplaga*. Stockholm 1940.
- [NL] N. Lenstroem, kaiserlich russischer Staatsrath: *Russisch-deutsches und deutsch-russisches Wörterbuch. Neue, durchgängig revidirte und vermehrte Ausgabe*. Sondershausen (tryckår ej angivet).
- [NLDE] *Net-Lexikon* www.net-lexikon.de
- [NF] *Nordisk Familjebok. Andra upplagan*. Stockholm 1902–1927. <http://www.lysator.liu.se/runeberg/nf/>
- [PM74] C. Palmær, R. Mankinen: *Finlands röda garden*. Stockholm / Uddevalla 1974.
- [PB] *Para bellum* på sidan
<http://stalinism.newmail.ru/duel/glava01.htm>
- [PTO98] *Prismas tyska ordbok*. Stockholm / Gjøvik 1998.
- [DAS20] D.A. Sundén: *Svensk språklära i sammandrag för allmänna läroverken*. Stockholm 1920.
- [SNM26] Статистическое Управление КАССР (K.A.S.N.T.:n Tilastohallinnon laatima): *Список населенных мест Карельской АССР по материалам переписи 1926 года. (Karjalan A.S.N.T.:n asuttujen paikkojen luettelo vuoden 1926 väenlaskun ainehaston mukaan)*. Ortnamnsförteckning. <http://www.genealogia.fi/hakem/asnt1926.pdf>
- [SES81] *Советский Энциклопедический Словарь* (Sovjetiska encyklopediska ordboken). Moskva 1981.
- [SK1898] *Suomenmaan kartta*. 1898.
<http://www.histdoc.net/uscha/index.html>
- [WWDCT] *World Wide Directory of Cities and Towns*.
<http://www.calle.com/world>
- [VZ18] V. Zilliacus: *Rysk-svensk ordbok*. Stockholm 1918.